

# BASISKWALITEIT VAN HET CURAÇAOSE ONDERWIJS

PROBLEEMANALYSE EN GROEIPLAN

RAPPORT

**seo** • economisch onderzoek



**AUTEURS**

DANIËL VAN VUUREN, TIM SCHWARTZ EN JESSE RUWETTE  
MET MEDEWERKING VAN EMINA VAN DEN BERG (SEO) EN RENDEL ROSALIA (UNIVERSITY OF CURAÇAO)

**ILLUSTRATOR**

ANNEMIEK SCHELLENBACH

**IN OPDRACHT VAN**

MINISTERIE VAN ONDERWIJS, WETENSCHAP, CULTUUR EN SPORT (OWCS) CURAÇAO

AMSTERDAM, JANUARI 2025

# Groeiplan voor basiskwaliteit in het Curaçaose onderwijs

KWALITEITSDOMEIN	GROEIFASEN (jaar van bereiken)	HANDELINGSPERSPECTIEVEN
	2024      2026      2028      2030      2032	
Pedagogisch-didactisch handelen		1   Versterk en verbeter het imago van het lerarenberoep 2   Selecteer strenger bij toelating tot de LOFO 3   Ontwikkel (na)scholingsaanbod voor leraren 4   Stimuleer gebruik scholingsaanbod door leraren
Onderwijstijd		5   Verleng de lesdag en bouw meer rustmomenten in 6   Zorg voor voldoende basisvoorzieningen en gekoelde scholen
Leerstofaanbod		7   Versterk het beheersingsniveau van de instructietaal 8   Koppel de lesmethoden aan de leerdoelen uit het onderwijsbeleid
Leerlingenzorg		9   Stimuleer de beschikking over ondersteunend personeel 10   Zorg voor naleving zorgplan en zorgplicht
Leerprestaties		11   Stimuleer formatief toetsen en verlaag het aantal toetsenmomenten
Schoolklimaat		12   Borg de voortdurende toepassing van het schoolveiligheidsplan/protocol
Randvoorwaarden		13   Herzie de huidige bekostigingssystematiek 14   Formuleer een visie samen met het onderwijsveld 15   Ontwikkel meer opleidingen voor schoolleiders en selecteer strenger op kwaliteit 16   Faciliteer periodiek onderzoek naar de basiskwaliteit in het onderwijs 17   Ontsluit informatie voor toezicht en ontwikkeling beleid 18   Verhoog de capaciteit bij de inspectie zodat wet- en regelgeving wordt nageleefd

**Groeifasen**

- ad hoc
- in ontwikkeling
- ontwikkeld
- optimaal

opvolgen handelingsperspectieven

# Managementsamenvatting

De basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs is in ontwikkeling en er zijn veel concrete mogelijkheden voor verbetering. De uitvoering hiervan vraagt om gezamenlijke inspanningen van het ministerie van OWCS, de Inspectie Onderwijs en schoolbesturen.

Een belangrijke uitdaging van het Curaçaose onderwijs is het bieden van de basiskwaliteit voor alle leerlingen. Eerdere onderzoeken en rapporten geven hier zicht op, maar een volledig beeld ontbreekt tot op heden. Dit onderzoek voorziet in een preciezer en vollediger beeld van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs en geeft concrete handvatten voor het verbeteren van de basiskwaliteit. De centrale onderzoeksvragen zijn:

1. Wat is er bekend over de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao?
2. Hoe kan de basiskwaliteit van het onderwijs in de Curaçaose praktijk worden verbeterd?

Het onderzoek is uitgevoerd door SEO Economisch Onderzoek in samenwerking met de University of Curaçao, in opdracht van het Curaçaose ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS).

## **Beantwoording vraag 1: Wat is er bekend over de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao?**

In dit onderzoek is aangesloten bij de definitie van basiskwaliteit die is gehanteerd in het Programa Mehorashon di Enseñansa (Ministerie van OWCS, 2023). Deze definitie gaat uit van zes kwaliteitsdomeinen van basiskwaliteit: pedagogisch-didactisch handelen, onderwijstijd, leerstofaanbod, leerlingenzorg, leerprestaties en schoolklimaat. Volgens internationaal wetenschappelijk onderzoek geldt een sterke samenhang tussen deze zes kwaliteitsdomeinen en het bereiken van goede leerprestaties. In aanvulling op deze kwaliteitsdomeinen betrekken we een aantal randvoorwaardelijke aspecten die essentieel zijn voor de basiskwaliteit: kwaliteitszorg, onderwijskundig leiderschap, bestuurlijke kwaliteit en het naleven van wet- en regelgeving. Deze randvoorwaardelijke aspecten hebben een bredere relevantie in het onderwijs dan alleen voor de basiskwaliteit.

De eerste onderzoeksvraag is beantwoord op basis van bureau-onderzoek, de opbrengsten van de startconferentie over basiskwaliteit op 10 september 2024, interviews, groepsessies en validatiegesprekken met het Curaçaose onderwijsveld. De inzichten hieruit hebben geleid tot de bevestiging van dertien reeds bekende knelpunten, acht nieuwe knelpunten en één knelpunt waarvan de relevantie minder groot lijkt dan eerder werd gedacht. De meeste knelpunten zijn gerelateerd aan het pedagogisch-didactisch handelen van leraren, het leerstofaanbod en de leerlingenzorg (Figuur S.1). Ten aanzien van de randvoorwaarden spelen knelpunten op het gebied van visievorming, onderwijskundig leiderschap, kennis en financiering.

**Figuur S.1** Gesignaleerde knelpunten ten aanzien van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs

KWALITEITSDOMEIN	KNELPUNTEN	
Pedagogisch-didactisch handelen	» Hoge werkdruk leraren	+
	» Gebrek aan waardering voor leraren	✓
	» LOFO levert te weinig gekwalificeerde leraren	+
	» Inzet van onbevoegde leraren	✓
	» Ontbreken van een professionaliseringscultuur	✓
Onderwijstijd	» Gebrekkige basisvoorzieningen	✓
	» Te korte lesdagen	+
Leerstofaanbod	» Lesmateriaal is niet toereikend	✓
	» Lesmateriaal wordt suboptimaal toegepast	+
	» Te weinig beheersing van de instructietaal	✓
Leerlingenzorg	» Tekort aan gespecialiseerd personeel	✓
	» Te weinig plekken speciaal onderwijs	✓
	» Te weinig capaciteit voor naleving zorgplan	✓
Leerprestaties	» Te weinig aandacht voor soft-skills	+
	» Te veel nadruk op toetsen	+
Schoolklimaat	» Onveilig sociaal klimaat	+/-
Randvoorwaarden	» Ontoereikende bekostiging	✓
	» Hoge kosten door kleine schaal scholen	+
	» Behoefte aan landelijk gedeelde visie	+
	» Gebrek aan onderwijskundig leiderschap	✓
	» Te weinig kennis over basiskwaliteit	✓
	» Onvolledige naleving wet- en regelgeving	✓

+ nieuw  
 ✓ bevestigd  
 +/- niet overal bevestigd

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025)

































De volgende knelpunten in relatie tot basiskwaliteit zijn voor een deel nieuw en voor een deel steviger onderbouwd in dit rapport met gegevens uit het CLOA (Centraal Landelijk Onderwijs Applicatie) en peilingen onder schoolbestuurders, schoolleiders, leraren en ouders van leerlingen:

- Schoolbestuurders zien schoolgebouwen en onderwijskundig leiderschap als de belangrijkste aandachtspunten;
- Er is een belangrijke onvervulde behoefte onder schoolbestuurders en schoolleiders aan een volwaardige opleiding voor schoolleiders;
- Volgens schoolbestuurders is meer beloning van leraren de beste manier om het lerarenberoep aantrekkelijker te maken;
- Ouders zien schoolgebouwen en lestijden als belangrijkste knelpunten;
- Op veel scholen is sprake van inefficiënte inzet van leraren; met het beschikbare geld zou veel meer kunnen worden gedaan;
- Schoolbesturen en leraren missen een herkenbare en gedragen landelijke onderwijsvisie.

**Beantwoording vraag 2: Hoe kan de basiskwaliteit van het onderwijs in de Curaçaose praktijk worden verbeterd?**

Op basis van de vastgestelde knelpunten zijn 18 handelingsperspectieven geformuleerd gericht op het verbeteren van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs (Figuur S.2). Deze handelingsperspectieven bouwen voort op aanbevelingen uit de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) en het Programma Mehorashon di Enseñansa (2023). Zeven handelingsperspectieven zijn uit deze twee eerdere rapporten overgenomen. In aanvulling hierop formuleert dit onderzoek elf nieuwe handelingsperspectieven. Vijf van deze elf overlappen met het onderzoek naar "Kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs" (SEO, 2025). Deze vijf handelingsperspectieven adresseren dus zowel de basiskwaliteit als de kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs. De uitvoering is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het ministerie van OWCS, de Inspectie Onderwijs en de schoolbesturen.

Figuur S.2 Overzicht van de handelingsperspectieven voor het verbeteren van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs

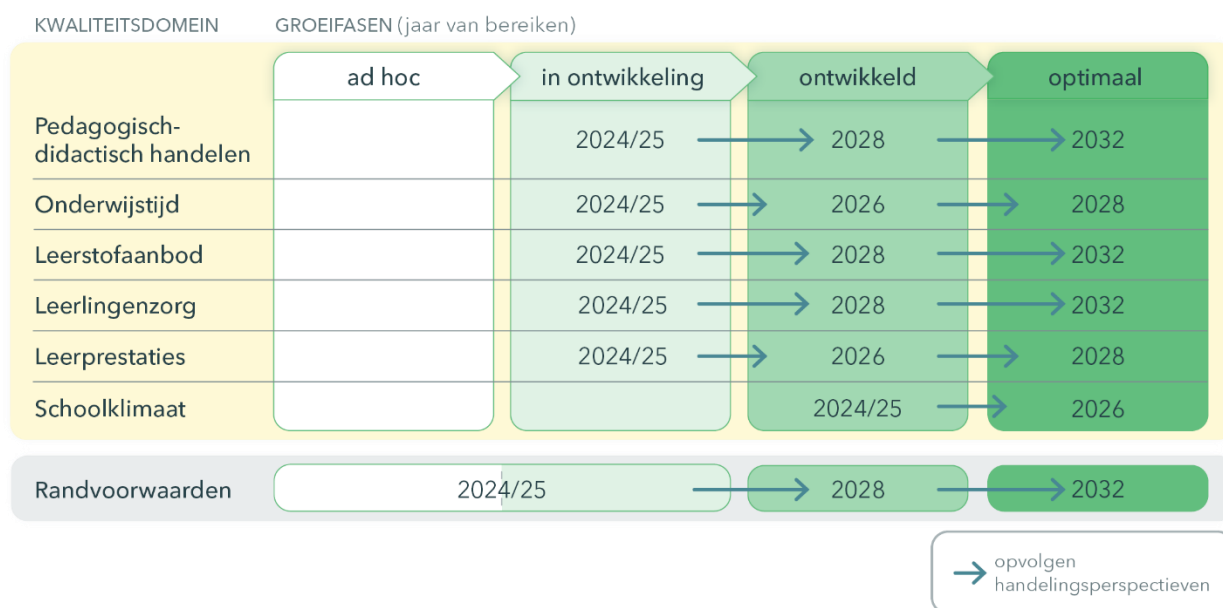
KWALITEITSDOMEIN	HANDELINGSPERSPECTIEVEN	BRON	UITVOERING DOOR
Pedagogisch-didactisch handelen	1   Versterk en verbeter het imago van het lerarenberoep	1   Nm, PdM, Kgl	 
	2   Selecteer strenger bij toelating tot de LOFO	2   Nieuw	
	3   Ontwikkel (na)scholingsaanbod voor leraren	3   Nm	 
	4   Stimuleer gebruik scholingsaanbod door leraren	4   Kgl	
Onderwijstijd	5   Verleng de lesdag en bouw meer rustmomenten in	5   Nieuw	 
	6   Zorg voor voldoende basisvoorzieningen en gekoelde scholen	6   Nm, PdM, Kgl	
Leerstofaanbod	7   Versterk het beheersingsniveau van de instructietaal	7   Nm, PdM, Kgl	  
	8   Koppel de lesmethoden aan de leerdoelen uit het onderwijsbeleid	8   Nieuw	 
Leerlingenzorg	9   Stimuleer de beschikking over ondersteunend personeel	9   Nm	 
	10   Zorg voor naleving zorgplan en zorgplicht	10   Kgl	 
Leerprestaties	11   Stimuleer formatief toetsen en verlaag het aantal toetsenmomenten	11   Kgl	
Schoolklimaat	12   Borg de voortdurende toepassing van het schoolveiligheidsplan/protocol	12   Nieuw	 
Randvoorwaarden	13   Herzie de huidige bekostigingssystematiek	13   Nm, PdM, Kgl	
	14   Formuleer een visie samen met het onderwijsveld	14   Nieuw	 
	15   Ontwikkel meer opleidingen voor schoolleiders en selecteer strenger op kwaliteit	15   Kgl	 
	16   Faciliteer periodiek onderzoek naar de basiskwaliteit in het onderwijs	16   Nieuw	 
	17   Ontsluit informatie voor toezicht en ontwikkeling beleid	17   Nm, PdM, Kgl	 
	18   Verhoog de capaciteit bij de inspectie zodat wet- en regelgeving wordt nageleefd	18   Kgl	 

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025)

De praktische waarde van het onderzoek is vervolgens versterkt door het opstellen van een groeiplan, waarmee het onderwijsveld de basiskwaliteit in de praktijk kan bevorderen. Voor elk van de zes domeinen van basiskwaliteit is een groeimodel opgesteld dat het onderwijsveld een perspectief geeft om door te groeien naar een optimale basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs.

De meeste kwaliteitsdomeinen bevinden zich momenteel in de fase *in ontwikkeling* (de tweede fase van vier) (Figuur S.3). Uitzonderingen hierop zijn het domein schoolklimaat, dat zich in de fase *ontwikkeld* bevindt (de derde fase van vier) en het domein randvoorwaarden, dat zich tussen de fasen *ad hoc* en *in ontwikkeling* bevindt (tussen de eerste en tweede fase). Dit laat zien dat er nog veel ruimte is voor verbetering van de basiskwaliteit en dat het ministerie van OWCS, de Inspectie Onderwijs en de schoolbesturen een belangrijke rol kunnen spelen in het versterken van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. De classificatie is tot stand gebracht op basis van de hierboven genoemde knelpuntenanalyse, en is hiermee gebaseerd op de opbrengsten van bureau-onderzoek, de startconferentie over basiskwaliteit, interviews, groepssessies en validatiegesprekken.

Figuur S.3 Groeimodel voor de ontwikkeling van basiskwaliteit



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025)

Het groeimodel stelt schoolbesturen in staat om zelf een inschatting te maken van de fase waarin zij zich bevinden met betrekking tot het bereiken van de optimale basiskwaliteit. Op basis hiervan kunnen zij een verbeterplan opstellen, met behulp van de handelingsperspectieven die in dit rapport zijn geformuleerd. Indien nodig biedt het groeiplan de mogelijkheid om in de komende periode gerichte verbeteracties te plannen.

Naast het groeimodel is ook een volwassenheidsmodel ontwikkeld voor de monitoring en dataverzameling van basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. De leerprestaties van leerlingen worden relatief goed en uitgebreid gemeten en tot 2020 was er een uitgebreide verslaglegging beschikbaar in de Staat van het Onderwijs. Voor dit kwaliteitsdomein bevindt Curaçao zich in de fase *gestandaardiseerd* (de derde fase van vijf). De andere kwaliteitsdomeinen bevinden zich echter tussen de fasen *ad hoc* en *beheerst* (de eerste en tweede fase van vijf). Over deze domeinen beschikt de Inspectie Onderwijs slechts over beperkte informatie en signalen met betrekking tot de basiskwaliteit. Een gestandaardiseerde meting van deze kwaliteitsaspecten ontbreekt nog. Zo is er bijvoorbeeld nog geen periodieke meting van de gerealiseerde onderwijstijd of het pedagogisch-didactisch handelen van leraren. Ook met betrekking tot monitoring en dataverzameling is er dus nog veel ruimte voor groei en ook hiervoor geldt dat het ministerie van OWCS, de Inspectie Onderwijs en de schoolbesturen allemaal een belangrijke rol hebben te vervullen.



# Inhoudsopgave

Managementsamenvatting		i
1	Inleiding	1
3	Kwaliteitsdomeinen en randvoorwaarden	4
	3.1 Definitie van basiskwaliteit van het onderwijs	4
	3.2 Toezicht- en waarderingskaders Curaçao	6
	3.3 Stand van de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao	7
4	Geactualiseerde knelpunten	19
	4.1 Overkoepelend beeld basiskwaliteit van het onderwijs	19
	4.2 Knelpunten per kwaliteitsdomein	22
5	Handelingsperspectieven	31
6	Groeiplan	38
	6.1 Het groeimodel	38
	6.2 Groeipotentie	39
	6.3 Groeiplan om basiskwaliteit te verbeteren	42
	6.4 Data en monitoring	50
7	Besluit	55
Literatuurlijst		57
Bijlage A Onderzoeksaanpak		60

# 1 Inleiding

Een belangrijke uitdaging voor het Curaçaose onderwijs is het bieden van basiskwaliteit voor alle leerlingen. Dit rapport beschrijft wat bekend is over de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs en hoe die kan worden verbeterd.

In 2020 zijn Curaçao en Nederland een samenwerkingsprogramma gestart in het kader van de coronapandemie. Dit zogeheten Landspakket Curaçao heeft als doel hervormingen en verbeteringen door te voeren in diverse sectoren, met het oog op het creëren van een stabiele basis voor duurzame economische groei en sociale ontwikkeling in Curaçao. Eén van de prioritaire sectoren binnen dit programma is het onderwijs. In dit verband is in oktober 2021 een werkgroep opgericht, bestaande uit de onderwijsinspecties van Curaçao en Nederland, om een nulmeting van het Curaçaose onderwijssysteem uit te voeren. In hun eindrapport concludeert de werkgroep dat het onderwijssysteem in Curaçao met talrijke uitdagingen kampt. Tegelijkertijd reiken zij verschillende oplossingsrichtingen aan, verdeeld over drie hoofdlijnen: het verbeteren van de informatievoorziening, het versterken van het onderwijsaanbod en het versterken van de structuur en het systeem. Hiernaast benadrukt de werkgroep de sterke punten van het Curaçaose onderwijs, die verder benut en versterkt kunnen worden.

Onderwijs van goede kwaliteit is een belangrijke voorwaarde voor het bereiken van goede leerprestaties. Het verzorgen van onderwijs van goede kwaliteit is geen sinecure. Veel factoren spelen een rol in het verzorgen van onderwijs van goede kwaliteit. Het is hierbij van belang om een basiskwaliteit van het onderwijs te kunnen garanderen. Het onderwijs in Curaçao staat voor verschillende uitdagingen die van invloed zijn op (de randvoorwaarden van) de basiskwaliteit. In het Eindrapport Nulmeting van het Onderwijsbestel van Curaçao (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) zijn al uitdagingen geïdentificeerd, zoals onvoldoende personeel, onvoldoende kwaliteitszorg en onvoldoende onderwijskundig leiderschap. Daarom is de basiskwaliteit van het onderwijs opgenomen als kernverbetering in het Programma di Mehorashon di Enseñansa (MdE), het meerjarig herstelprogramma voor het onderwijs in Curaçao in de periode 2023-2028. Het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS) in Curaçao heeft behoefte om de potentiële verbeteringen op dit onderwerp verder te onderzoeken en vooral om tot een concreet plan te komen om deze verbeteringen vorm te geven.

Het ministerie van OWCS heeft aan SEO Economisch Onderzoek gevraagd om knelpunten ten aanzien van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs te onderzoeken en handelingsperspectieven te formuleren om deze knelpunten te adresseren. Tegelijk met dit onderzoek naar basiskwaliteit is een gelijksoortig onderzoek uitgevoerd naar kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs. Knelpunten en aanbevelingen die voortkomen uit het onderzoek naar kansengelijkheid hebben enige overlap met de bevindingen in dit rapport, omdat de geïdentificeerde knelpunten met betrekking tot basiskwaliteit en kansengelijkheid deels samenvallen. Een typerend voorbeeld hiervan is de huidige bekostigingssystematiek voor het onderwijs, die een bepalende impact heeft op zowel de basiskwaliteit als op kansengelijkheid. Dit onderzoek zal daarom op bepaalde onderdelen verwijzen naar bevindingen uit het rapport "Kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs" (SEO, 2025).

Dit onderzoek richt zich op het verbeteren van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs en geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

1. **Wat is er bekend over de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao?**
  - a. Welke factoren en mechanismen beïnvloeden de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao?



b. Welke witte vlekken zijn er omtrent de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao?

## 2. Hoe kan de basiskwaliteit van het onderwijs in de Curaçaose praktijk worden verbeterd?

- Welke concrete acties hebben prioriteit?
- Hoe ziet een realistisch groeiplan voor deze acties eruit? Welke stappen zijn nodig? Wat is een realistisch tijdschema?
- Welke fasen zijn er binnen dit groepspad en in welke fase bevindt Curaçao zich op dit moment?
- Welke partijen zijn betrokken en wat zijn hun taken, rollen en verantwoordelijkheden?
- Hoe is de verbetering van de basiskwaliteit van het onderwijs te monitoren?
- Welke indicatoren zijn relevant? Welke data zijn hiervoor nodig?
- Wie kan de benodigde gegevens verzamelen en welke voorwaarden zijn hierbij van toepassing?

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is een onderzoeksplan gehanteerd die bestaat uit<sup>1</sup>:

- **Bureau-/literatuuronderzoek:** hierbij is relevante literatuur bestudeerd zoals de Nulmeting van het Curaçaose onderwijsbestel (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023), het Programma Mehorashon di Enseñansa Kòrsou, Inspectierapporten en rapporten van Fundashon Kalidat Profeshonal Edukashonal Kòrsou (KPEK). Ook zijn kwantitatieve gegevens verzameld over het onderzoeksthema;
- **Startconferentie over basiskwaliteit:** deze conferentie is op 10 september 2024 georganiseerd door het ministerie van OWCS en het onderzoeksteam;
- **Interviews met experts:** er zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van KPEK, Sentro pa Inovashon i Guia Edukashonal (SIGE), schoolbestuurders, zelfstandig onderzoekers en adviseurs, en met medewerkers van het ministerie van OWCS (Inspectie Onderwijs, beleid en UOW);
- **Groepssessies met het onderwijsveld en ouders:** er zijn groepssessies gehouden met schoolbesturen, schoolleiders, leraren en ouders. Hierin zijn de knelpunten rond de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao geïnterviewd, zijn handelingsperspectieven uitgewerkt om deze knelpunten te adresseren en is de prioritering van handelingsperspectieven besproken;
- **Validatiegesprekken:** de (tussentijdse) bevindingen en potentiële verbeterpunten zijn besproken met medewerkers van het ministerie van OWCS, de Inspectie Onderwijs en het onderwijsveld;
- **Rapportage:** alle bevindingen zijn op een gestructureerde wijze vastgelegd in dit rapport, met bijzondere aandacht voor leesbaarheid en praktische toepasbaarheid.

### Toegevoegde waarde van het onderzoek

Dit onderzoek valideert, verdiept en actualiseert de knelpunten voor de basiskwaliteit van het onderwijs van Curaçao. Hiervoor geldt als startpunt het Programma Mehorashon di Enseñansa (Ministerie van OWCS, 2023) en de reeds aanwezige (onderzoeks-) rapporten.<sup>2</sup> Hiervoor is een brede consultatie uitgevoerd in het Curaçaose onderwijsveld, via een grote startconferentie op 10 september 2024, sessies op de University of Curacao en gesprekken met relevante deskundigen – waaronder de afdelingen beleid en uitvoering van het ministerie van OWCS en ouders van leerlingen (zie Bijlage A).

Ten aanzien van eerder uitgevoerde analyses onderscheidt dit onderzoek zich verder door een *doorvertaling van theorie naar een stappenplan met concrete en realistische maatregelen*. Hiertoe is een “groeimodel” ontwikkeld

<sup>1</sup> Zie Bijlage A voor een uitgebreider overzicht van de onderzoeksplan.

<sup>2</sup> In de nulmeting uitgevoerd van het Curaçaose onderwijsbestel (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) is een beeld verkregen van de uitdagingen in het onderwijs en zijn oplossingsrichtingen geformuleerd. Ook andere relevante onderzoeken en beleidsdocumenten zijn beschikbaar, zoals De Staat van het Onderwijs (2018, 2019 en 2020). Deze onderzoeken geven op verschillende vlakken aan dat de basiskwaliteit van het onderwijs kan worden verbeterd.

voor de zes domeinen van basiskwaliteit en een “volwassenheidsmodel” voor dataverzameling en monitoring van basiskwaliteit in het Curaçaose onderwijs. Door de toepassing van de stappen in deze modellen kan de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs daadwerkelijk worden ontwikkeld.

In hoofdstuk 2 inventariseren we de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs op basis van beschikbaar studiemateriaal. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de belangrijkste knelpunten ten aanzien van basiskwaliteit in kaart gebracht op basis van aanvullend onderzoek. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de belangrijkste handelingsperspectieven die deze knelpunten adresseren. In hoofdstuk 5 wordt het groeiplan uitgewerkt, waarmee de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs kan worden bevorderd. De conclusie staat in hoofdstuk 6.

## 3 Kwaliteitsdomeinen en randvoorwaarden

De stand van basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs wordt geïnventariseerd langs de zes kwaliteitsdomeinen die het ministerie van OWCS hanteert, alsmede een aantal randvoorwaarden.

In dit hoofdstuk beschrijven we wat er bekend is over de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. Dit is uitgewerkt langs de zes kwaliteitsdomeinen die het ministerie van OWCS hanteert<sup>3</sup> en een aantal randvoorwaarden die relevant zijn voor de basiskwaliteit van het onderwijs. Dit hoofdstuk is gebaseerd op bronnenonderzoek. In paragraaf 2.1 gaan we in op de definitie van basiskwaliteit van het onderwijs die we in dit onderzoek toepassen. Paragraaf 2.2 gaat in op het toezichts- en waarderingskader van de Inspectie Onderwijs. Het is van belang om dit te belichten, omdat het een operationalisering is van basiskwaliteit die in nauw verband staat met de definitie van basiskwaliteit zoals beschreven in paragraaf 2.1. In paragraaf 2.3 wordt de actuele kennis over basiskwaliteit op een rij gezet.

### 3.1 Definitie van basiskwaliteit van het onderwijs

Het begrip 'basiskwaliteit' van het onderwijs betreft de minimumeisen voor het onderwijs. Dit begrip kan in de praktijk een bruikbaar 'instrument' zijn voor schoolbesturen en de Inspectie Onderwijs om de kwaliteit van het onderwijs te bewaken en te stimuleren. Het begrip basiskwaliteit van het onderwijs is echter niet eenduidig gedefinieerd. De Inspectie Onderwijs van Curaçao definieert basiskwaliteit als volgt: *'Het onderwijs heeft voldoende kwaliteit als de garantie er is dat leerlingen de kans krijgen zich zo goed mogelijk te ontwikkelen'* (Toetsings- en Waarderingskader (T&W)). De Nederlandse Onderwijsinspectie omschrijft basiskwaliteit als: *'De mate waarin scholen voldoen aan de minimale eisen die gesteld worden aan de kwaliteit van het onderwijs'* (Onderwijsinspectie, 2011). Welke eisen exact gelden en wat wordt verstaan onder voldoende kwaliteit is afhankelijk van de lokale wetgeving en het geldende onderwijsbeleid. De invulling van het begrip basiskwaliteit is bovendien afhankelijk van de sociaal-culturele verhoudingen binnen een land.

De operationalisering van het begrip basiskwaliteit is mogelijk aan de hand van zes kwaliteitsdomeinen (Programma Mehorashon di Enseñansa, Ministerie van OWCS, 2023). Bij de beschrijving van deze kwaliteitsdomeinen volgen we de omschrijving uit de literatuur (Barber & Mourshed, 2007):

1. **Pedagogisch-didactisch handelen** betreft de kwaliteit van de lessen, met focus op structuur, duidelijke uitleg en betrokkenheid van leerlingen. Goede leraren creëren een taakgerichte werksfeer waarin leerlingen actief deelnemen aan het onderwijsproces. Dit domein bevordert een veilige en stimulerende leeromgeving waarin leerlingen zich zelfstandig kunnen ontwikkelen;
2. De **onderwijstijd** heeft betrekking op het aantal uren onderwijs dat scholen plannen en daadwerkelijk realiseren, conform wettelijke voorschriften. Het gaat om een efficiënte inzet van tijd, waarbij lesuitval en verzuim beperkt blijven, en het aanpassen van de leertijd aan de onderwijsbehoeften van leerlingen. De geplande en gerealiseerde onderwijstijd moet voldoende zijn voor leerlingen om het curriculum effectief te doorlopen;
3. Het **leerstofaanbod** beoordeelt of het leerstofaanbod voldoet aan de wettelijke vereisten en kerndoelen voor verschillende onderwijsniveaus. Voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs betekent dit dat het aanbod

<sup>3</sup> Zie Programma Mehorashon di Enseñansa (Ministerie van OWCS, 2023).

dekkend moet zijn voor de examenprogramma's. Het is van belang dat het aanbod aansluit bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen en hen voorbereidt op hun verdere schoolcarrière;

4. De **leerlingenzorg** omvat de planmatige ondersteuning van leerlingen die extra aandacht nodig hebben. Scholen moeten systematisch problemen in de leer- en gedragsontwikkeling signaleren en daarop inspelen met passende maatregelen. Een effectieve zorgstructuur draagt bij aan de vroegtijdige detectie van problemen en ondersteunt leerlingen in hun leerproces;
5. **Leerprestaties** omvatten de toets- en examenresultaten van leerlingen, evenals hun door- en uitstroomgegevens en eventuele gevallen van blijven zitten. Scholen moeten instrumenten gebruiken om het niveau van leerprestaties vast te stellen en aan te passen aan de kenmerken van de leerlingpopulatie. Het streven is dat de leerresultaten aansluiten bij wat redelijkerwijs mag worden verwacht op basis van de achtergrond en mogelijkheden van de leerlingen;
6. Het **schoolklimaat** richt zich op de veiligheid, sfeer en onderlinge respectvolle omgang binnen de school. Het omvat het zorgen voor een uitdagende leeromgeving, het handhaven van duidelijke regels en het tegengaan van pestgedrag en discriminatie. Het beleid moet de sociale veiligheid van leerlingen en personeel waarborgen door regelmatig de veiligheidsbeleving te evalueren.

Internationaal wetenschappelijk onderzoek laat zien dat deze zes kwaliteitsdomeinen in hoge mate samenhangen met het bereiken van goede leerprestaties (Barber et al., 2007; Creemers & Kyriakides, 2008; Scheerens et al., 2006). Dit benadrukt het belang van het voldoen aan minimale kwaliteitseisen binnen deze domeinen. De kwaliteitsdomeinen voor basiskwaliteit zijn ook opgenomen in de waarderingskaders van de Inspectie van het Onderwijs voor Caribisch Nederland (2022), waar ze gelden voor alle scholen voor basis-, voortgezet- en beroepsonderwijs.

Naast de zes kwaliteitsdomeinen is een aantal **randvoorwaardelijke aspecten** essentieel voor het waarborgen van basiskwaliteit. Deze omvatten kwaliteitszorg, onderwijskundig leiderschap en bestuurlijke kwaliteit (Barber & Mourshed, 2007):

- **Kwaliteitszorg** is essentieel voor het garanderen van minimale onderwijsstandaarden. Het systeem stelt beleidsmakers en schoolbesturen in staat om basiskwaliteit te evalueren en verbeterpunten te identificeren. Het beleid richt zich op de pedagogische visie, leerresultaten en verwachtingen van betrokkenen. Evaluaties ondersteunen bij het behalen en aanpassen van doelen, terwijl de impact van verbeteringen wordt gemonitord en gecommuniceerd;
- **Onderwijskundig leiderschap** is cruciaal voor kwaliteitsverbetering en het creëren van draagvlak. De schoolleiding stelt doelen, definieert verantwoordelijkheden en monitort de voortgang. Ze stimuleert open communicatie, constructieve feedback en professionele ontwikkeling. Het leiderschap analyseert sterke en zwakke punten en bevordert een cultuur van groei door training en coaching;
- **Bestuurlijke kwaliteit** speelt een sleutelrol in het strategisch management, de waarborging en de monitoring van de interne kwaliteit. Het schoolbestuur stelt doelen, verzamelt gegevens en implementeert beleid. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor het schoolplan, personeelsbeheer en de naleving van voorschriften. Fundamenteel onderdeel is financiële sturing van het schoolbestuur.

Op veel gebieden begint vooruitgang in de basiskwaliteit in het Curaçaose onderwijs bij het **naleven van wet- en regelgeving**. Daarom betrekken we dit als een aanvullende randvoorwaarde in het onderzoek.

## 3.2 Toezicht- en waarderingskaders Curaçao

De Inspectie Onderwijs van Curaçao heeft recent de kaders herzien van waarbinnen het toezicht op en de waardering van het onderwijs worden uitgevoerd. Met deze kaders beoogt de Inspectie Onderwijs effectief toezicht te houden door het bevorderen van gelijke en zorgvuldige beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs, van uniformiteit en van transparantie. Deze kaders beschrijven de kwaliteitsdomeinen en normen die de Inspectie Onderwijs hanteert bij de uitvoering van het toezicht. Elk toezichtskader bestaat uit zeven kwaliteitsdomeinen, waarvan de eerste vier bepalend zijn voor de beoordeling van de basiskwaliteit. De zeven kwaliteitsdomeinen zijn:

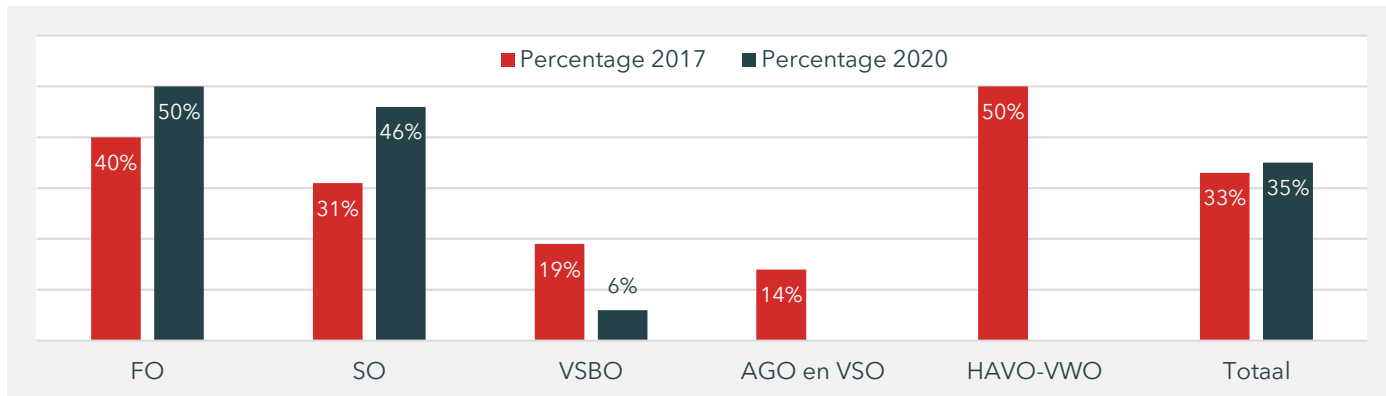
1. **Naleving van wet- en regelgeving:** Scholen moeten voldoen aan basisvoorwaarden, zoals een goedgekeurd schoolontwikkelingsplan, een vastgesteld reglement en voldoende bevoegd personeel. Ze zijn verantwoordelijk voor het evalueren van leerlingprestaties door middel van rapportages en voor het organiseren van onderwijs en examinering volgens wettelijke richtlijnen;
2. **Kwaliteitsborging:** Dit domein richt zich op het continu monitoren en verbeteren van de interne kwaliteit. Het verbeterproces wordt ondersteund door concrete plannen en uitkomsten, die worden gerapporteerd in een jaarverslag en schoolwerkplan;
3. **Zorg en begeleiding:** Dit omvat de planmatige ondersteuning van leerlingen, waaronder sociaal-emotioneel welzijn, begeleiding van specifieke leer- en gedragsproblemen en voorbereiding op vervolgonderwijs en beroep. Het zorgteam houdt toezicht via vastgelegde protocollen en registraties. Belangrijke aspecten zijn onder meer een veiligheidsplan, incidentenregistratie, evacuatieplannen en zichtbare noodinstructies;
4. **Onderwijsleerproces:** Het onderwijsleerproces richt zich op het lesaanbod dat competenties en vaardigheden ontwikkelt. Dit omvat ook een fysieke leeromgeving met faciliteiten voor bewegingsonderwijs, recreatie en technologische ondersteuning. Leraren dragen bij aan dit proces door een veilige en gestructureerde leeromgeving te creëren en door interactieve en effectieve lesmethoden toe te passen;
5. **Kwaliteit van het leraarschap:** Dit domein benadrukt de professionele ontwikkeling en het functioneren van leraren. Leraren worden beoordeeld op hun pedagogisch-didactische vaardigheden, vakinhoudelijke competenties en beroepsgerichte vaardigheden. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan reflectie, coaching, teamwerk en regelmatige scholing om de kwaliteit van hun werk te verbeteren en aan te passen aan persoonlijke en organisatorische behoeften;
6. **Toetsen en evaluaties:** Toetsen moeten de kerndoelen van het onderwijs reflecteren en leiden tot een onafhankelijke beoordeling van leerlingen. Scholen dienen een toetsprogramma vast te stellen, dat ook de overgangseisen naar een volgend leerjaar omvat;
7. **Opbrengsten:** Hierbij gaat het om de prestaties van de leerlingen op schoolniveau. Denk hierbij aan het behalen van diploma's, het aantal leerlingen dat overgaat naar het volgende jaar en de sociale competenties die van de leerling verwacht mogen worden.

Volgens het waarderingskader krijgt een school die niet aan minstens 80 procent van de toetsingscriteria van het toetsingskader voldoet een schriftelijke waarschuwing. De toetsingscriteria zijn per kwaliteitsdomein en voor elke onderwijstype opgenomen in het toezichts- en waarderingskader. Deze scholen moeten binnen een termijn van één kalenderjaar aan de basiskwaliteitseisen voldoen. Indien dit niet gebeurt, volgt een advies aan de minister.

Uit De Staat van het Onderwijs 2020 (Inspectie Onderwijs Curaçao, 2020) blijkt dat meer dan de helft van de scholen niet voldoet aan de 80-procentnorm (zie Figuur 2.1). Van alle scholen tezamen voldoet een derde aan de norm; dit is tussen 2017 en 2020 nagenoeg onveranderd gebleven. In het funderend onderwijs (FO) en speciaal onderwijs (SO) is tussen 2017 en 2020 sprake van verbetering, maar in het voorbereidend secundair beroepsonderwijs (VSBO), arbeidsgericht onderwijs (AGO), voorbereidend speciaal onderwijs (VSO) en het hoger algemeen voorbereidend onderwijs/voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (HAVO/VWO) voldoen relatief minder

scholen aan de norm. Onder de AGO-, VSO- en HAVO-/VWO-scholen voldoet in 2020 zelfs geen enkele school meer aan de 80-procentnorm.

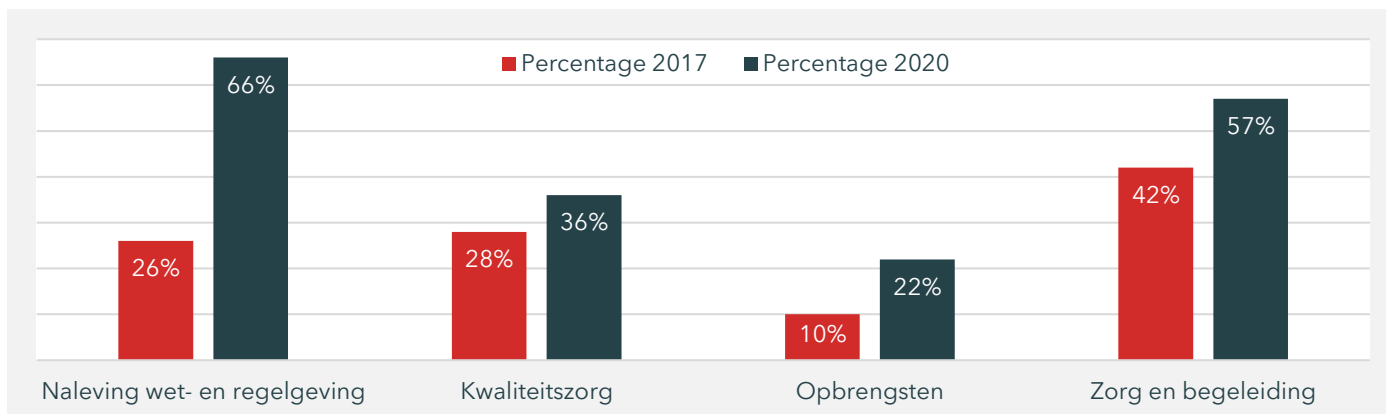
Figuur 3.1 Minder dan 50 procent van de scholen voldoet aan de 80-procentnorm



Bron: Staat van het Onderwijs 2020 (Inspectie Onderwijs Curaçao, 2020)

Voor vier specifieke kwaliteitsdomeinen is tussen 2017 en 2020 wel duidelijk verbetering te zien. Met name is het aandeel scholen dat voldoet aan de wet- en regelgeving meer dan verdubbeld (Figuur 2.2). Waar in 2017 een kwart van de scholen dit kwaliteitsdomein op orde had, is dit in 2020 gestegen naar twee derde. Ook bij de opbrengsten, zoals het behalen van diploma's en de doorstroom is een duidelijke verbetering zichtbaar. Hetzelfde geldt voor kwaliteitszorg en zorg en begeleiding.

Figuur 3.2 De naleving van wet- en regelgeving is tussen 2017 en 2020 aanzienlijk verbeterd



Bron: Staat van het Onderwijs 2020 (Inspectie Onderwijs Curaçao, 2020)

### 3.3 Stand van de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao

Hieronder beschrijven we per kwaliteitsdomein wat bekend was voordat dit onderzoek werd gestart. Hierbij nemen we de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023), het Programma Mehorashon di Enseñansa (2023) en de rapporten over De Staat van het Onderwijs (2018-2020) als uitgangspunt. Het komt voor dat gegevens over de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao beperkt beschikbaar of gedateerd zijn.



Dit onderzoek gaat uit van de zes kwaliteitsdomeinen die zijn uiteengezet in paragraaf 2.1, omdat deze aansluiten op de zes gedefinieerde domeinen in het Programma Mehorashon di Enseñansa (2023) en ook het best aansluiten bij de internationale wetenschappelijke onderbouwing. De domeinen die de Inspectie Onderwijs in Curaçao hanteert (zie paragraaf 2.2) overlappen hiermee grotendeels.

Voor elk kwaliteitsdomein staat hieronder beschreven wat bekend is over de basiskwaliteit binnen het Curaçaose onderwijs. Elke paragraaf begint met een algemene toelichting over wat er bekend is van het betreffende kwaliteitsdomein. Vervolgens worden de bekende knelpunten puntsgewijs uiteengezet.

## Pedagogisch-didactisch handelen van leraren

Het pedagogisch en didactisch handelen van leraren in Curaçao betreft de kwaliteit van de lessen, met focus op structuur, duidelijke uitleg en betrokkenheid van leerlingen. De bekwaamheidseisen voor leraren in Curaçao zijn in 2015 opgesteld door het KPEK. Docenten dienen te voldoen aan de gestelde bekwaamheidseisen op het gebied van (KPEK, 2015):

1. Vakinhoud;
2. Vakdidactiek;
3. Pedagogiek;
4. Attitude;
5. Burgerschap.

Omdat er geen data openbaar beschikbaar zijn over de kwaliteit van lessen (zoals een Inspectie-oordeel per school of interne evaluaties van leerkrachten onderling) kijken we naar de (formele) bevoegdheid van leerkrachten, de ruimte voor professionele ontwikkeling voor leerkrachten en algemene geluiden uit het onderwijsveld over de kwaliteit van leerkrachten. Hierbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor factoren die kunnen bijdragen aan het verder verbeteren van het pedagogisch-didactisch handelen van leraren.

Op het gebied van pedagogisch-didactisch handelen zijn voorafgaand aan dit onderzoek op meerdere gebieden knelpunten geïdentificeerd. Een gebrek aan (financiële) waardering voor leraren zorgt voor beperkte prikkels om in het onderwijs te (blijven) werken en de kwaliteit van beginnende leraren wordt niet altijd als voldoende ervaren door schoolbestuurders. Daarnaast zijn de professionaliseringsmogelijkheden voor leraren beperkt. Hierin zou ook meer aandacht moeten zijn voor vakinhoudelijke kennis, vakdidactiek en persoonlijke behoeftes van leraren (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023). Tegelijkertijd is er wel toenemende aandacht voor klassenmanagement, bijvoorbeeld via trainingen, in het funderend onderwijs (Staat van het Onderwijs 2019-2020).

### **Gebrek aan waardering voor leraren leidt tot demotivatie en uitstroom**

Leraren voelen zich ondergewaardeerd, onder andere doordat hun salaris relatief laag is vergeleken met leraren op Bonaire en Aruba ([Antilliaans Dagblad](#), 2024). De Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 46) stelt op dit punt dat er met name in de financiële waardering van leerkrachten verschillen bestaan die bijdragen aan een beperkte motivatie tot doorgroeien (van tweedegraads naar eerstegraads) en dat leraren ten opzichte van andere vakmensen buiten het onderwijs minder verdienen.

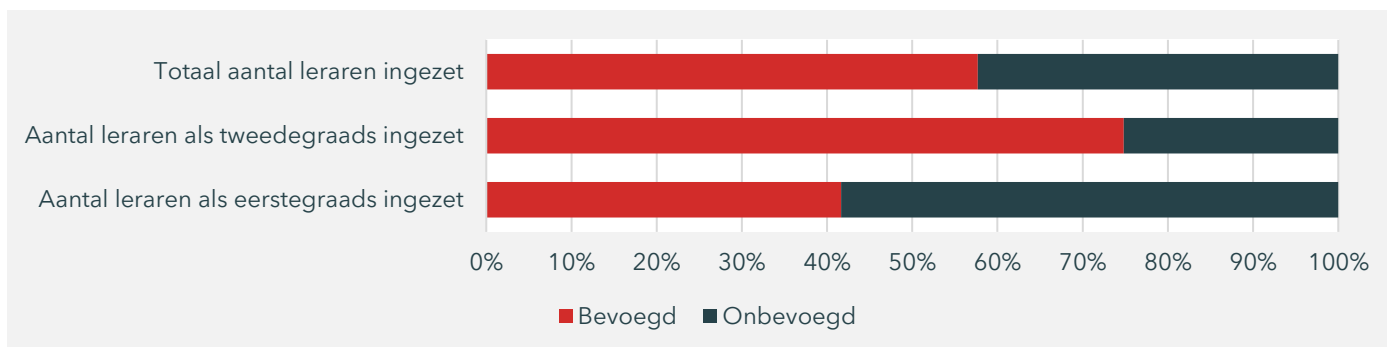
### **Lerarentekort zorgt voor de inzet van onbevoegde leraren**

Het gevoel van onderwaardering onder leerkrachten heeft met name een doorwerking op andere kwaliteitsdomeinen doordat deze situatie het lerarentekort versterkt. Het lerarentekort dwingt scholen om onbevoegde leraren voor de klas te zetten. In Figuur 3.3 staat een overzicht van het percentage bevoegde en

onbevoegde leraren in het onderwijs in Curaçao. Onbevoegden voor de klas hebben een effect op de kwaliteit van de lessen.

Hoewel deze cijfers gedateerd zijn geven ze wel een beeld van de situatie omtrent lesbevoegdheid van leerkrachten in Curaçao. De Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 44) stelt daarnaast dat de situatie met onbevoegden voor de klas sinds 2016 vermoedelijk niet substantieel is verbeterd. Dit hangt mogelijk samen met ontwikkelingen bij lerarenopleidingen, het lerarentekort en de COVID-pandemie.

**Figuur 3.3** In 2016 was bijna de helft van de ingezette leraren onbevoegd



Bron: Staat van het onderwijs 2015-2016 (Inspectie Onderwijs, 2016)

### Partijen uit het veld geven aan dat de lerarenopleiding (LOFO) niet voldoende effectief is in het afleveren van goed gekwalificeerde leraren

Zo stelt de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 41) dat veel schoolbestuurders aangeven dat leraren niet altijd beschikken over voldoende (vak)kennis, niet genoeg pedagogisch-didactische kwaliteiten hebben en dat hun beroepshouding niet altijd naar verwachting is. Eerder onderzoek laat zien dat het niveau van de Nederlandse taal sterk samenhangt met het studiesucces van studenten aan de LOFO (Bak-Piard & Kroon, 2018). Met name de beperkte beheersing van meerdere talen van nieuwe leerkrachten vormt een belemmering (Antilliaans Dagblad, 2022). Een structurele dialoog met de lerarenopleiding evenals betrouwbare data over het functioneren van beginnende leraren ontbreken (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 41).<sup>4</sup> Ook het KPEK (2023, p. 8) stelt dat er "nog steeds een groot verschil [is] tussen wat de opleiding biedt en de weerbarstige praktijk".

### Tekort aan leraren met kennis van specialistische en exacte vakken

Verder is voor een aantal vakken en vakgebieden geen lokaal aanbod van lerarenopleidingen. Denk hierbij aan praktische vakken in het VSBO en de exacte en gammavakken, zoals biologie, wiskunde en geschiedenis. Scholen zijn hierdoor afhankelijk van het aantrekken van studenten die hun opleiding in (Europees) Nederland hebben gevolgd. Scholen geven aan dat het vaak lastig is om deze leerkrachten aan te trekken en te behouden, omdat de arbeidsvoorwaarden niet als aantrekkelijk worden ervaren (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 41-44). Hiernaast hebben buitenlandse leerkrachten vaak moeite met de aansluiting op het Curaçaose onderwijssysteem, onder andere door de meertaligheid en een andere onderwijscultuur (Snoek, 2018).

<sup>4</sup> De University of Curaçao stelt op basis van enkele tevredenheidsonderzoeken, incidentele contacten met alumni en halfjaarlijkse gesprekken met de beroepenveld-commissie dat studenten over het algemeen goed voorbereid zijn op het werk na hun studie (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW (2023), p. 42).

**Het ontbreekt aan professionaliseringsmogelijkheden voor leraren, waardoor zij zich onvoldoende ontwikkelen**

In de wet- en regelgeving is opgenomen dat iedere leraar aan professionalisering moet doen. De intrinsieke motivatie voor bijscholing is voldoende aanwezig bij leraren, maar de juiste omgeving en omstandigheden ontbreken vaak omdat het nascholingsaanbod voor leerkrachten beperkt is (Staat van het Onderwijs 2019-2020). Leraren geven aan dat de beschikbare tijd voor nascholing beperkt is (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 44). Daarentegen zijn er ook groepen leraren die op eigen initiatief hun professionalisering organiseren.

Het aanbod aan professionaliseringsmogelijkheden is bovendien voor verbetering vatbaar en is beperkt. Er zijn daardoor weinig mogelijkheden om aan te sluiten bij de individuele behoeften van een leraar. Voor leraren van bijvoorbeeld de kunstvakken, bètavakken en beroepsgerichte vakken zijn de mogelijkheden tot vakinhoudelijke professionalisering zeer beperkt (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 44).

## Onderwijstijd

De onderwijstijd heeft betrekking op het aantal uren onderwijs dat scholen plannen en daadwerkelijk realiseren, conform wettelijke voorschriften. De onderwijstijd moet voldoende zijn voor leerlingen om het curriculum te doorlopen en de kerndoelen te behalen. Het gaat dus om een efficiënte inzet van tijd, waarbij lesuitval en verzuim beperkt blijven en er voldoende rustmomenten zijn voor leerlingen. De wettelijke onderwijstijd is vastgelegd in de Landsverordening funderend onderwijs (Art. 4) en de Landsverordening voortgezet onderwijs (Art. 10b). In het FO moeten leerlingen (gemiddeld) 1.050 uren onderwijs ontvangen per schooljaar. Voor het VO is dat 1.000 uren per schooljaar. De normatieve studielast (inclusief huiswerk) voor het VO is 1.600 uur per schooljaar, wat overeenkomt met 40 uur per week voor een schooljaar van 40 weken. Hiernaast is er in het VO een wettelijke ratio tussen leerling en leraar per schoolbestuur die binnen specifieke bandbreedtes moet blijven en mogen er niet meer dan 30 leerlingen in één klas zitten (Art. 26).

We kijken voor de onderwijstijd in Curaçao naar de leerling-/leraar-ratio en algemene geluiden uit het onderwijsveld over de onderwijstijd op basis van eerdere rapporten. Er zijn geen landelijke data beschikbaar van geplande en gerealiseerde uren in het onderwijs. Hetzelfde geldt voor lesuitval en verzuimpatronen. Het is hiermee niet mogelijk om een exact beeld te geven van de onderwijstijd in Curaçao of de mogelijke vooruitgang daarin.

Onderwijstijd verdient aandacht, met name als het gaat om het aanbod van gerealiseerde lessen. In het FO wordt "structureel een half uur per dag minder les gegeven dan wettelijk vereist" (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 38). Dit heeft een specifieke impact op de tijd die besteed wordt aan taalonderwijs, ondanks het feit dat taalonderwijs met name effectief is in een klassikale context met duidelijke instructies van leerkrachten (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 38).

**Bij veel scholen voldoen de schoolgebouwen niet aan de minimeisen om effectief onderwijs te kunnen verzorgen**

De huisvesting van veel scholen verkeert in een staat die het geven van goed onderwijs belemmert. Deze scholen kampen met achterstallig onderhoud, zoals kapotte ramen en daken, verouderd meubilair en onvoldoende sportfaciliteiten, zoals gymzalen. Bovendien schieten klimaatbeheersing, digitale voorzieningen, praktijkapparatuur en de algehele infrastructuur tekort (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 76- 80).

Ook is er met name in de zomer vaak sprake van uitval door hitte. Het ministerie kondigt al drie jaar op rij een verkort lesrooster aan ([Curacao.nu, 2022](#); [NOS, 2023](#); [Curacao.nu, 2024](#)). De hitte vormt met name een probleem omdat schoolgebouwen niet hittebestendig zijn. Uitgaande van de eerdergenoemde 30 minuten minder lestijd per dag (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 38) plus de 30 minuten kortere schooldag in de zomermaanden, missen leerlingen dus circa 130 uren onderwijstijd per schooljaar. Dat komt neer op gemiddeld 12-13 procent minder dan de wettelijke norm, los van losse lesuitval en (ziekte)verzuim.

Verschillende factoren spelen een rol in de beperkte hittebestendigheid op sommige scholen. Veel scholen hebben niet de elektriciteitscapaciteit om airconditioning of zonnepanelen te ondersteunen en als ze deze hebben spelen de hoge energiekosten een negatieve rol als er onvoldoende aanvullende maatregelen genomen worden. Daarnaast zijn er bouwkundige beperkingen, zoals een gebrek aan ruimte voor het plaatsen van de airco's in scholen ([Curacao.nu, 2024](#)). De regering heeft in 2023 besloten om te investeren in airconditioners. De eerste airconditioners zijn inmiddels geleverd (zie verder punt 6 in paragraaf 3.2).

## Leerstofaanbod

Leerstofaanbod heeft betrekking op de mate waarin leermiddelen aanwezig zijn, voldoen aan de wettelijke vereisten en bijdragen aan de kerndoelen voor de verschillende onderwijsniveaus. Voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs betekent dit bijvoorbeeld dat het aanbod dekkend moet zijn voor de examenprogramma's. Het is van belang dat het aanbod aansluit bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen en hen voorbereidt op hun verdere schoolcarrière. Over (de staat van) het leerstofaanbod is weinig harde informatie beschikbaar op nationale schaal. Vanuit het onderwijsveld zijn er negatieve geluiden over de aansluiting van de lesstof bij de belevingswereld van kinderen. Scholen zijn vrij om hun eigen leermiddelen aan te schaffen en zijn niet verplicht te registreren welke leermiddelen ze gebruiken. Hierdoor kunnen we alleen de ervaringen uit het onderwijsveld meenemen in het beeld van het leerstofaanbod in Curaçao.

Hoewel er over het algemeen voldoende lesmateriaal aanwezig is, zijn de leermiddelen veelal verouderd en sluiten ze slecht aan bij de belevingswereld van leerlingen in Curaçao (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023; KPEK, 2023). Het leerstofaanbod is daarnaast veelal in het Nederlands, wat ervoor zorgt dat leerlingen met een lager Nederlands niveau minder goed meekomen in het onderwijs. Scholen verschillen ook sterk in de mate waarin ze geharmoniseerde leermethodes (lesmethode, leermiddelen, toetsen en leerlijnen) in gebruik hebben (Staat van het Onderwijs 2018-2019). In het Curaçaose onderwijs spelen verschillende initiatieven om dit te verbeteren. Zo staat de ontwikkeling van een methode voor Nederlands als vreemde taal staat nog steeds hoog op de agenda (Staat van het Onderwijs 2019-2020). Ook wordt er ingezet op digitale vaardigheden en *21st-century skills*. Enkele knelpunten komen naar voren op basis van ervaringen uit het onderwijsveld.

### **Het lesmateriaal is niet toereikend voor de leerlingenpopulatie**

Het leerstofaanbod sluit onvoldoende aan op de belevingswereld van kinderen (bijvoorbeeld teksten over windmolens, treinen, postzegels of de winter). Hierbij speelt de taal ook een belangrijke rol. Het overdragen van een identiteit of lokale cultuur vanuit een vreemde taal maakt het voor leerlingen lastiger om zich hiermee te identificeren (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 76). Lokaal en digitaal lesmateriaal zijn slechts beperkt aanwezig (KPEK, 2023, p. 5).

### **Het onderwijsaanbod is deels in een taal die niet alle leerlingen op voldoende niveau beheersen**

Het lesaanbod in het Nederlands is niet altijd aangepast aan het taalniveau van het kind. Tegelijkertijd dekt het lesmateriaal in het Papiaments niet alle schoolvakken. Op Papiamentstalige scholen wordt het lesmateriaal vertaald

naar het Papiaments door leerkrachten of maken zij hun lesmateriaal zelf. Dit vraagt veel van individuele leerkrachten, net als de vertaling van examens op vsbo-niveau, en een centrale coördinatie ontbreekt nog op dit moment (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 39). Tegelijkertijd worden toetsen, onafhankelijk van de gekozen instructietaal, veelal in het Nederlands afgenomen, wat een negatieve invloed kan hebben op de resultaten.

Uit onderzoek door de jaren heen kan de conclusie worden getrokken dat de studieprestaties van de leerlingen/studenten en het beheersingsniveau van hun Nederlands samenhangen: een betere beheersing van de Nederlandse instructietaal hangt samen met betere leerprestaties. Het meeste onderzoek werd uitgevoerd in het FO en in mindere mate in het VO; het was grotendeels gericht op leesvaardigheid (Bak-Piard & Kroon, 2018, p. 237).

## Leerlingenzorg

Leerlingenzorg in Curaçao omvat de planmatige ondersteuning van leerlingen die extra aandacht nodig hebben. Scholen moeten systematisch problemen in de leer- en gedragsontwikkeling signaleren en daarop inspelen met passende maatregelen. Over leerlingenzorg wordt niet systematisch gerapporteerd door scholen. Daarom kijken we hiervoor naar de algemene ervaringen in het onderwijsveld wat betreft leerlingenzorg op basis van eerdere rapporten. Op het gebied van zorg en begeleiding scoorden scholen relatief goed ten opzichte van andere domeinen wat betreft het voldoen aan de Inspectie-eisen in de laatste rapportage hierover (Staat van het Onderwijs 2018-2019). Op het gebied van leerlingenzorg in de praktijk stelt de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) echter: "De inzet van mentoruren, interne begeleiders, remedial teachers en schoolmaatschappelijk werkers is ontoereikend gezien het aantal leerlingen dat kampt met leer-, gedrags- of sociale problematiek" (p. 61). De volgende knelpunten liggen hieraan ten grondslag.

### **Er zijn te weinig plekken in het speciaal onderwijs en het ontbreekt aan cluster 4 scholen en aan een traject voor speciaal onderwijs in de onderbouw van het VO**

Cluster 4 leerlingen (leerlingen met gedragsproblemen) komen doorgaans op het FSO (lom) terecht. Dit komt deels doordat sommige leraren in het regulier onderwijs zich onvoldoende toegerust voelen om met gedragsproblematiek om te gaan. Een deel van de leraren heeft de juiste vaardigheden, maar zij kunnen door gebrek aan tijd en middelen kinderen met gedragsproblematiek niet de gewenste aandacht geven. Effectieve ondersteuning en gerichte training zijn essentieel voor het omgaan met complexere gedragsproblemen.

Kinderen met gedragsproblematiek blijven vaak te lang op het FSO hangen, omdat er geen traject is voor speciaal onderwijs in de onderbouw van het VO of stromen door naar het AGO. Scholen voor speciaal onderwijs zitten vaak overvol (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 62). Het AGO is bedoeld voor leerlingen met leerachterstanden en een lager cognitief niveau die vooral gebaat zijn bij een praktische aanpak en beroepsgerichte vorming. Gedragsproblemen vragen echter vaak om een andere vorm van begeleiding en ondersteuning gericht op socialemotionele ontwikkeling of gedragsregulatie. Het AGO kent geen eindtermen. Met het behaalde certificaat stromen de leerlingen door naar SBO-niveau 1.

### **Niet elke school heeft een zorgplan en/of handelt daarnaar, waardoor leerlingen met specifieke zorg- en of ondersteuningsbehoeften onvoldoende passende ondersteuning krijgen**

Volgens de Inspectie Onderwijs (2019) is het grootste probleem omtrent leerlingenzorg dat scholen niet planmatig en volgens een programma deze zorg en begeleiding uitvoeren. Hierop zou volgens hen meer toezicht vanuit het bevoegd gezag en het schoolmanagement moeten zijn. In De Staat van het Onderwijs 2018-2019 laat de Inspectie

Onderwijs (2019, p. 6) zien dat 43 procent van de scholen niet voldoet aan 80 procent van de gestelde eisen op het gebied van zorg en begeleiding, waaronder de aanwezigheid van een zorgplan. Het is niet met zekerheid vast te stellen hoe vaak dit komt doordat het zorgplan afwezig is, maar de afwezigheid van het zorgplan speelt hier wel een rol in.

Daarnaast stelt de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 61) dat een grote oorzaak voor de niet-planmatige aanpak van veel scholen terug te voeren is op het ontbreken van een instantie die controleert in welke mate scholen (kunnen) voldoen aan de benodigde capaciteiten op het gebied van leerlingenzorg.

### **Er is een landelijk tekort aan gespecialiseerd personeel voor het bieden van passende ondersteuning aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte**

Het ontbreekt landelijk aan voldoende remedial teachers, intern begeleiders en schoolmaatschappelijk werkers die nodig zijn voor het kunnen bieden van de juiste ondersteuning en zorg aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 61-62). Hierdoor ontbreekt specialistische kennis bijv. over autisme, adhd, dyslexie; speciaal onderwijs i.h.a. Voor kinderen met een ondersteuningsbehoefte moet ook worden voldaan aan een bepaalde basiskwaliteit van onderwijs. Door afwezigheid van gespecialiseerd personeel komt de basiskwaliteit voor deze doelgroep in het gedrang.

## Leerprestaties

In Curaçao worden leerprestaties op verschillende onderwijsniveaus vastgesteld door middel van toets- en examenuitslagen en middels door- en uitstroompercentages. In het FO wordt de Eindtoets Funderend Onderwijs (EFO) gebruikt om de prestaties van leerlingen vast te stellen en te beoordelen of zij voldoen aan de kerndoelen. In het VO worden prestaties gemeten aan de hand van schoolexamens (SE) en centrale examens (CE), waarbij ook de doorstroompercentages tussen de leerjaren en het slagingspercentage belangrijke indicatoren zijn. Verschillen van jaar tot jaar kunnen een vertekend beeld geven, bijvoorbeeld als de eindtoets of het examen relatief moeilijker of makkelijker was. In het hoger onderwijs worden doorstroom- en slagingspercentages gebruikt om de leerprestaties van studenten te evalueren. Er is echter geen openbare toegang tot gegevens uit leerlingvolgsystemen van scholen, wat inzicht in de onderwijsresultaten beperkt. De doorstroompercentages geven daarentegen wel betrouwbare indicatie van of het beoogde niveau tussentijds behaald is op verschillende onderwijsniveaus.

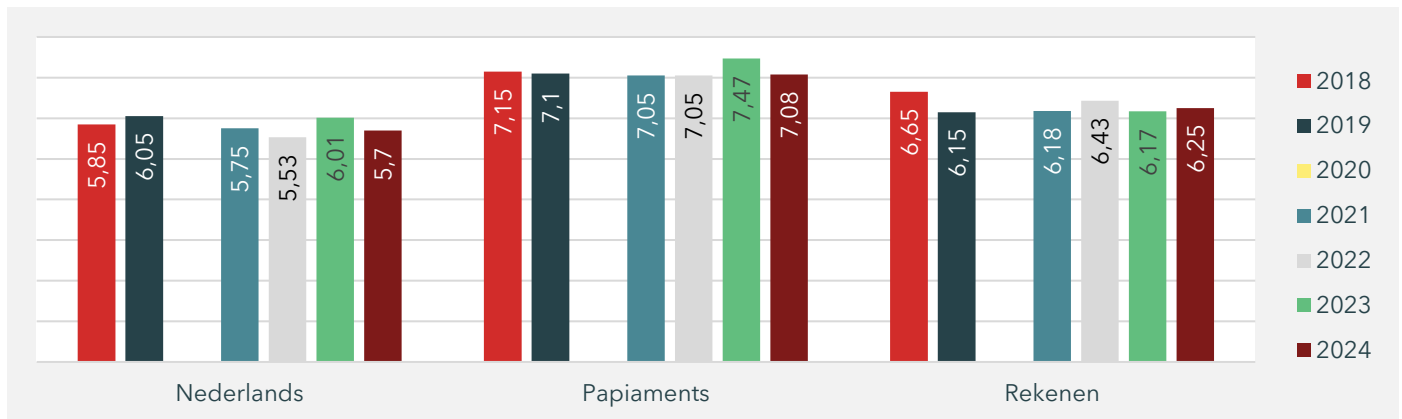
De leeropbrengsten van leerlingen in Curaçao lijken op basis van de beschikbare data constant over de afgelopen jaren. Het laatste rapport van de Inspectie Onderwijs dat expliciet over het kwaliteitsdomein leeropbrengsten rapporteerde, gaf echter aan dat het percentage scholen dat voldeed aan 80 procent van de eisen in het Toezicht- en Waarderingskader van de Inspectie Onderwijs op het gebied van leeropbrengsten 22 procent was (Staat van het Onderwijs 2018-2019). De Inspectie Onderwijs stelt dan ook "Over het algemeen presteren leerlingen gemiddeld onder de norm" (p. 13). Hieronder geven we een kort overzicht van de belangrijkste resultaten in het FO, VO en het HO. Het is mogelijk dat een aantal resultaten verbeterd is sinds 2020, maar dit is niet te verifiëren vanwege ontbrekende data.

### *Funderend onderwijs*

De resultaten van het FO zijn relatief constant over de afgelopen jaren. Wel valt op dat de resultaten voor Nederlands consequent lager uitvallen dan voor Papiaments en rekenen (Figuur 3.4).



Figuur 3.4 Resultaten voor Papiaments structureel het hoogst, Nederlands gemiddeld het laagst

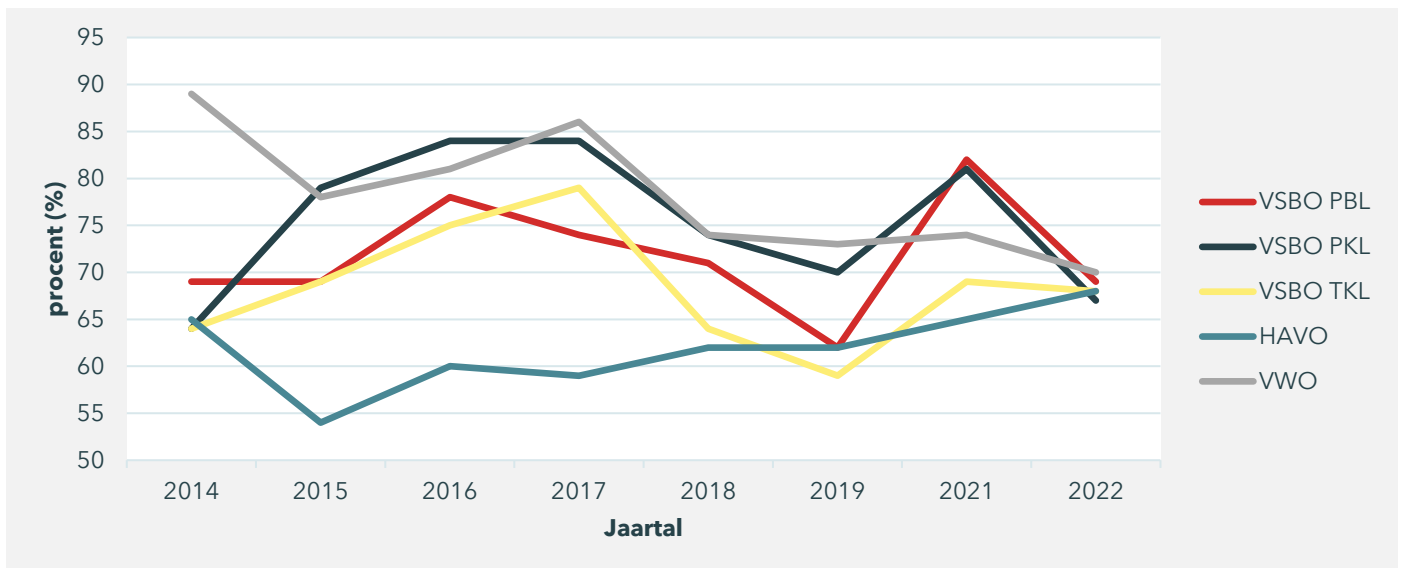


Bron: EFO-rapportage 2023-2024

*Voortgezet onderwijs*

Ook in het VO lijken de leeropbrengsten op basis van het eindexamen relatief constant over de afgelopen jaren, met een stijging tot ca. 2017, waarna de resultaten weer afzakken naar het niveau van 2014 (Figuur 3.5). Het vwo stak er in 2014 positief uit met een slagingspercentage van 89 procent, maar is nu gezakt naar het overall gemiddelde slagingspercentage van rond de 70 procent. Belangrijk hierbij is om op te merken dat het vwo relatief weinig leerlingen heeft, waardoor de gemiddelde resultaten per jaar eerder afwijken van de trend.

Figuur 3.5 Slagingspercentages fluctueren sterk rond een vrij constant gemiddelde; wel daling in het vwo



Bron: Staat van het Onderwijs 2018-2019 en [Curacao.nu](http://Curacao.nu), 2022

Naast de eindexamenresultaten is het belangrijk om te kijken naar de doorstroompercentages omdat dit inzicht geeft in hoe leerlingen presteren in de drie tot zes jaar voor hun eindexamen. Dit geeft ook inzicht in het aantal zittenblijvers. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de doorstroompercentages tussen 2014 en 2018. Hoewel dit beeld verouderd is, laat het wel zien dat de eindexamencijfers niet het hele plaatje laten zien. Het aantal zittenblijvers is hoog en de doorstroom voldoet niet aan de norm die door de Inspectie Onderwijs gesteld is.

Tabel 3.1 Doorstroompercentage is veelal lager dan de norm

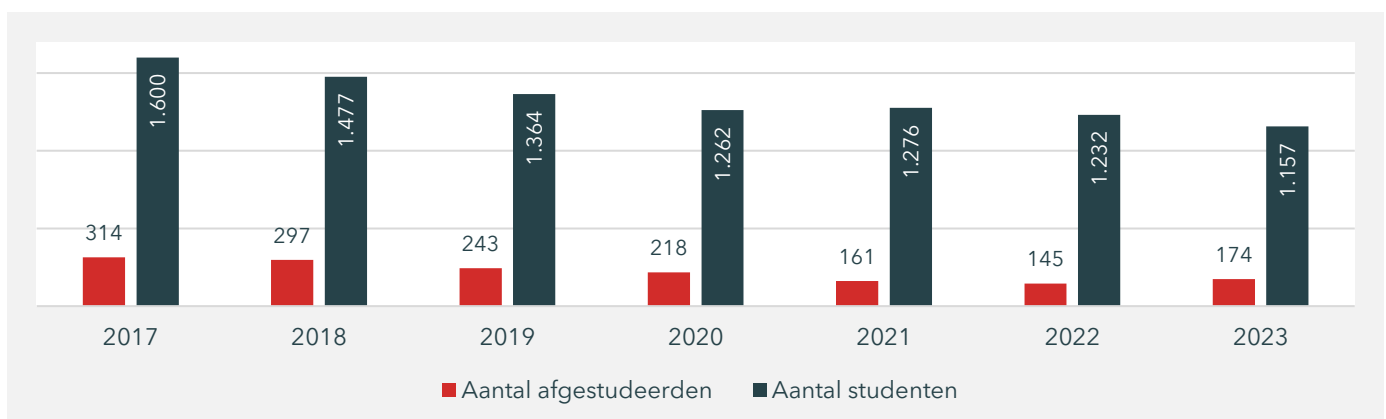
Overgang	Norm	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Leerjaar 1 naar 2 - VSBO	<b>85%</b>	78,6%	83,5%	84,0%	84,8%
Leerjaar 2 naar 3 - VSBO	<b>86%</b>	80,9%	82,0%	82,7%	82,3%
Leerjaar 3 naar 4 - PBL	<b>76%</b>	53,4%	65,9%	64,6%	58,9%
Leerjaar 3 naar 4 - PKL	<b>76%</b>	72,5%	73,7%	70,8%	69,1%
Leerjaar 3 naar 4 - TKL	<b>76%</b>	83,3%	79,7%	83,9%	81,8%
Leerjaar 1 naar 2 - HAVO	<b>92%</b>	81,6%	79,8%	80,8%	86,3%
Leerjaar 2 naar 3 - HAVO	<b>89%</b>	81,9%	84,1%	79,6%	80,8%
Leerjaar 3 naar 4 - HAVO	<b>85%</b>	76,9%	64,6%	71,4%	74,1%
Leerjaar 3 naar 4 - VWO	<b>85%</b>	92,9%	87,3%	90,7%	96,8%
Leerjaar 4 naar 5 - HAVO	<b>80%</b>	67,5%	75,2%	68,8%	73,6%
Leerjaar 4 naar 5 - VWO	<b>80%</b>	84,4%	81,0%	75,9%	82,1%
Leerjaar 5 naar 6 - VWO	<b>91%</b>	80,1%	87,7%	87,8%	84,8%

Bron: Staat van het Onderwijs 2018-2019

### Hoger onderwijs

Om te beoordelen in hoeverre de leeropbrengsten van leerlingen die afstuderen in het VO zich uiten in hun verdere loopbaan, bekijken we de leeropbrengsten in het hoger onderwijs. Hoewel dit geen alomvattend beeld geeft van de leeropbrengsten in het voortgezet onderwijs schetst het wel een beeld over of de studenten voldoende zijn voorbereid op een vervolgstudie. In het hoger onderwijs is op basis van publiek beschikbare data niet vast te stellen hoe de leeropbrengsten zich de afgelopen jaren ontwikkeld hebben. Figuur 3.6 toont de instroom en het aantal afgestudeerden in de periode 2017-2023 aan de University of Curaçao (UoC). Hierin valt het op dat de instroom gestaag daalt, evenals het aantal studenten dat afstudeert. Het aandeel studenten dat een diploma behaalt (als aandeel van de totale instroom) nam tussen 2017 en 2023 af van 19 naar 15 procent. Het zou kunnen dat dit samenhangt met het aantal studenten dat vroegtijdig hun studie verlaat. In 2021 stopten er bijvoorbeeld 370 studenten vroegtijdig, wat circa 29 procent is van het totaal aantal studenten dat dat jaar studeerde aan UoC (UNESCO, 2022). Over andere jaren zijn geen data gevonden.

Figuur 3.6 Instroom en aantal gediplomeerden aan de UoC dalen gestaag



Bron: CBS Curaçao, 2023

Het hoger onderwijs in Curaçao kent specifieke uitdagingen die samenhangen met de context van een kleine en zich ontwikkelende eilandstaat, zoals beperkingen omtrent de inzet van mensen en financiële middelen (UNESCO, 2022). Het is daarom belangrijk om de cijfers in Figuur 3.6 in de context te plaatsen van deze uitdagingen.

## Schoolklimaat

Het schoolklimaat richt zich op de veiligheid, sfeer en onderlinge respectvolle omgang binnen de school. Het omvat het voldoen aan wettelijke eisen, het handhaven van duidelijke regels en het tegengaan van pestgedrag en discriminatie. In de laatste meting van de Inspectie Onderwijs (2020) voldoen scholen gemiddeld relatief goed aan de eisen op het gebied van schoolveiligheid ten opzichte van andere kwaliteitsdomeinen. Dit kan echter ook samenhangen met de beperkte wettelijke kaders voor schoolveiligheid (destijds). Om de stand van het schoolklimaat in kaart te brengen bekeken we de algemene ervaring met het schoolklimaat in eerdere rapporten, onder andere van de Inspectie Onderwijs. Hieruit kwam een centraal knelpunt naar voren.

### **Op bepaalde scholen heerst een onveilig schoolklimaat**

Ondanks de over het algemeen prettige sfeer op scholen kan er sprake zijn van incidenten. Pesterijen, verbale agressie tegenover het personeel en medeleerlingen en vechtpartijen vormen de meest voorkomende categorie incidenten op scholen. Op de vraag hoe de coronapandemie de veiligheidsbeleving heeft beïnvloed is naar voren gekomen dat sommige leerkrachten zich ongehoord en onbegrepen hebben gevoeld. Men vond dat te weinig rekening is gehouden met hun onzekerheid en vrees. Ook tussen collega's heeft dit voor fricties gezorgd (Inspectie Onderwijs, 2020).

Een groot onderdeel van de problemen rondom schoolveiligheid is gerelateerd aan pestgedrag. Van de leerlingen geeft een derde aan gepest te zijn en een derde zegt zelf te hebben gepest (Da Costa-Gomez et al., 2022). Daarnaast kampen jongeren die gepest worden in Curaçao significant vaker met mentale gezondheidsproblemen (Pegpid & Peltzer, 2021). Pestgedrag komt vooral veel voor op AGO- en VSBO- scholen (Verstraeten, 2015).

De schoolleiding is soms handelingsverlegen door gebrek aan protocollen (Inspectie Onderwijs, 2020, p. 44-45). Scholen reageren erg wisselend bij incidenten en niet iedere school beschikt over een schoolveiligheidsplan. Hiervoor moet het Samenwerkingsprotocol Veilige Scholen een oplossing bieden ([Curacao.nu](https://www.curacao.nu), 2024).

## Randvoorwaarden

Om aan de zes aspecten van basiskwaliteit te voldoen is het nodig om randvoorwaarden te scheppen. Dit omvat ten minste het effectief functioneren van het schoolbestuur, goed onderwijskundig leiderschap en degelijke kwaliteitszorg. Op veel gebieden begint dit bij het naleven van wet- en regelgeving. De randvoorwaarden in het Curaçaose onderwijs brengen we in kaart op basis van eerdere rapporten. Daarnaast betrekken we systeemtechnische aspecten die goede randvoorwaarden beperken of kunnen bevorderen. Dit levert de volgende knelpunten op.

### **De bekostiging via het V&V-stelsel leidt tot een ineffektieve en inefficiënte aanwending van middelen**

Het V&V-stelsel functioneert niet optimaal omdat het stelsel uitgaat van vaste vergoedingen. Hierdoor ontstaan ongewenste effecten. De kosten gaan bijvoorbeeld per school, waardoor het hebben van meerdere kleine scholen zorgt voor een hogere vergoeding, dan het hebben van minder scholen (maar meer leerlingen). Landelijk gezien blijkt ook dat het bestaan van veel relatief kleine scholen zorgt voor hogere kosten (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 72). In De Staat van het Onderwijs 2019-2020 merkt de Inspectie Onderwijs op dat

“Het aantal leerlingen binnen leerwegen op bepaalde scholen is kleiner dan het splitsingsgetal, hetgeen leidt tot inefficiënt gebruik van financiën”. Tegelijkertijd is het onduidelijk op welke plekken er precies tekorten zijn. De Inspectie Onderwijs (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 78) roept dan ook op tot een analyse van de inefficiënties in het onderwijssysteem.

### **Binnen scholen ontbreekt het vaak aan onderwijskundig leiderschap, waardoor leraren niet altijd de passende vormen van onderwijs aanbieden**

Voor goed onderwijskundig leiderschap dient de schoolleiding de taakstelling, de verantwoordelijkheden en de gewenste effecten voor de diverse activiteiten duidelijk vast te leggen in beleidsplannen. Daarbij zorgt zij voor voldoende faciliteiten voor de uitvoering. Tevens controleert de leiding regelmatig de voortgang, stuurt zo nodig bij en draagt zorg voor de verantwoording van de aanpak van het kwaliteitsbeleid aan het bevoegd gezag. Op dit onderdeel is echter nog veel ruimte voor verbetering. Voor de uitvoering van het in het schoolontwikkelingsplan in het VO geformuleerd onderwijskundig beleid is er bijvoorbeeld te weinig tijd en ruimte (Staat van het Onderwijs 2019-2020).

Verder is de afstand tussen het bovenschoolse beleid en de daadwerkelijke uitvoering van onderwijsbeleid op scholen zelf groot (Staat van het Onderwijs 2019-2020). Dit staat in de weg aan goed functionerende schoolleiders.

Daarnaast worden begrotingen vaak niet op maat gemaakt en ligt er veelal geen visie aan ten grondslag. Dit komt door een beperkt vermogen om vooruit te kijken bij schoolbesturen, maar ook bij de overheid, zo stelt de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 73).

### **Er is te weinig kennis over het onderwijsbeleid en de status van basiskwaliteit in Curaçao**

Er zijn veel veronderstellingen over de oorzaken van het ontbreken van basiskwaliteit. De feitelijke onderbouwing met cijfers en feiten ontbreekt in veel gevallen. Er wordt niet genoeg onderzoek gedaan naar de daadwerkelijke oorzaken voor het ontbreken van basiskwaliteit. Hierdoor zijn er geen best practices bekend waardoor niet eenduidig kan worden vastgesteld welk beleid het best werkt (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 35).

Er is te weinig kennis over best practices: wat werkt en wat werkt niet? De Inspectie heeft nog slechts een beperkte rol als kennismakelaar: scholen helpen om elkaar te helpen, door de juiste koppelingen te leggen tussen scholen (school A heeft een knelpunt dat school B reeds doorstaan en opgelost heeft. Door school A en B aan elkaar te koppelen, hoeven ze niet ieder voor zich het wiel uit te vinden én wordt kennis overgedragen).

Op schoolniveau ontbreekt het vaak aan (het gebruik van) een betrouwbaar leerlingvolgsysteem (Tabel 3.2; Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 36). Door hoge onderhoudskosten en achterstallig onderhoud functioneren de systemen op de scholen die wel een leerlingvolgsysteem hebben niet overal naar behoren (Staat van het Onderwijs 2019-2020).

Beschikbare data zijn fragmentarisch. Stakeholders zijn voor data afhankelijk van de gepubliceerde rapporten en daarmee de gekozen thema's voor publicatie. Daarnaast ontbreekt het op schoolniveau bovendien aan (onderling vergelijkbare en) betrouwbare dataregistratie middels een leerlingvolgsysteem en genormeerde volgroetsen. Hierdoor lukt het de meeste schoolbesturen niet om het prestatieniveau van leerlingen te monitoren en ontbreekt hiervan een landelijk beeld (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 35-36).

Tabel 3.2 Het leerlingvolgsysteem geeft niet overal voldoende inzicht in belangrijke informatie van leerlingen

Het leerlingvolgsysteem (LVS)...	FO	SO	AGO	VSBO	HAVO /VWO	Totaal
...wordt gebruikt	81%	71%	50%	85%	75%	<b>78%</b>
...maakt het volgen van de ontwikkeling van de leerling mogelijk	71%	79%	50%	75%	75%	<b>72%</b>
...maakt het determineren van het niveau van de onderwijsresultaten mogelijk	65%	50%	33%	80%	75%	<b>64%</b>
...faciliteert het maken van een onderwijskundig rapport	38%	57%	33%	45%	50%	<b>42%</b>
...geeft een totaalbeeld van de ontwikkeling van de leerling/groep	52%	43%	17%	40%	50%	<b>46%</b>
...registreert geboden zorg en begeleiding	25%	21%	17%	20%	25%	<b>23%</b>

Bron: Staat van het Onderwijs 2017-2018<sup>5</sup>

### Wet- en regelgeving wordt nog niet op alle scholen nageleefd

Op een aantal scholen in Curaçao is de naleving van wet- en regelgeving niet volledig. Scholen moeten voldoen aan basisvoorwaarden, zoals een goedgekeurd schoolontwikkelingsplan, een zorgplan en voldoende bevoegd personeel. De meest recente kwantitatieve evaluatie van de naleving van wet- en regelgeving laat zien dat 66 procent van de scholen in 2020 voldoet aan 80 procent van de wettelijke eisen (Inspectie Onderwijs, 2019, p. 6). De naleving van wet- en regelgeving was toen met name beperkt op scholen in het VSBO, AGO en VSO. In het FO en SO was er juist een grote stijging ten opzichte van 2017.

De naleving van wet- en regelgeving dient te worden gecontroleerd door de Inspectie Onderwijs op basis van de toezicht- en waarderingskaders. De Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p. 74) stelt hierover echter dat de toezichthoudende functie in de praktijk onvoldoende wordt ingevuld, omdat er niet altijd voldoende capaciteit en kennis aanwezig is binnen het ministerie om de toezichthoudende functie uit te voeren. Dit resulteert in een situatie waarin scholen minder druk voelen om te voldoen aan (bepaalde) wettelijke eisen.

<sup>5</sup> Het is mogelijk dat deze cijfers niet meer representatief zijn voor de huidige situatie op scholen. Echter geeft de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) een vergelijkbaar beeld van de situatie omtrent leerlingvolgsystemen in Curaçao.

## 4 Geactualiseerde knelpunten

Op alle zes domeinen van basiskwaliteit zijn knelpunten gesignaleerd. Het zwaartepunt van de knelpunten ligt bij het pedagogisch-didactisch handelen van leraren, het leerstofaanbod en de randvoorwaarden voor basiskwaliteit.

Dit hoofdstuk geeft een verdieping, actualisering en validering ten aanzien van het vorige hoofdstuk. Het gaat dus om inzichten die verdiepend, aanvullend en toetsend zijn ten aanzien van de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023), het Programma Mehorashon di Enseñansa (2023) en publicaties van De Staat van het Onderwijs. Hiertoe zijn inzichten vanuit het onderwijsveld opgehaald tijdens de conferentie over basiskwaliteit op 10 september 2024, bij diverse gesprekken en sessies met het Curaçaose onderwijsveld, consultaties met beleidsmedewerkers van het ministerie van OWCS en via beschikbare onderzoeksliteratuur en aanvullende bronnen.

In dit hoofdstuk behandelen we de knelpunten ten aanzien van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. Knelpunten zijn alleen beschreven voor zover zij door meerdere bronnen zijn genoemd. Dat wil zeggen dat het knelpunt ofwel door meerdere gesprekspartners is genoemd of dat een door een individu genoemd knelpunt wordt bevestigd in de literatuur.

Dit hoofdstuk geeft eerst een overkoepelend beeld van het onderwijs in Curaçao. Bij dit beeld zijn de bevindingen uit hoofdstuk 2 samengevoegd met signalen uit het onderwijsveld. Het tweede deel van dit hoofdstuk bespreekt per kwaliteitsdomein in hoeverre het onderwijsveld de knelpunten uit hoofdstuk 2 onderschrijft of bevestigt.

### 4.1 Overkoepelend beeld basiskwaliteit van het onderwijs

Figuur 4.1 toont per kwaliteitsdomein een overzicht van de gesignaleerde knelpunten. Deze knelpunten zijn gebaseerd op de rapporten die in hoofdstuk 2 zijn behandeld. Hiernaast is onderzocht in hoeverre deze knelpunten relevant zijn binnen het onderwijsveld. De figuur geeft weer welke knelpunten door het onderwijsveld zijn bevestigd, welke knelpunten niet of slechts beperkt zijn onderschreven en welke aanvullende knelpunten zijn geïdentificeerd. Bovendien is het onderwijsveld gevraagd aan te geven welke knelpunten zij als het meest belangrijk beschouwen.

#### **Pedagogisch-didactisch handelen, leerstofaanbod en randvoorwaarden vragen de meeste aandacht**

De figuur laat zien dat de meeste knelpunten gerelateerd zijn aan de kwaliteitsdomeinen pedagogisch-didactisch handelen en het leerstofaanbod en de onderwijstijd. Voor pedagogisch-didactisch handelen zijn er signalen dat de werkdruk van leraren te hoog is om zich volledig op hun kerntaken te kunnen richten. Daarnaast is er een tekort aan voldoende gekwalificeerd personeel, mede door de ruime toelatingseisen van de LOFO, de lage waardering voor het beroep van leerkracht en de beperkte mogelijkheden voor leraren om zich professioneel verder te ontwikkelen. Verder blijkt dat het leerstofaanbod niet altijd toereikend is, onvoldoende aansluit bij de lokale context en niet op de juiste manier door leraren wordt ingezet.

Een urgent knelpunt betreft de fysieke beperkingen van schoolgebouwen, waardoor de onderwijstijd onder druk staat. Voor dit laatste punt geldt dat er al investeringen zijn gedaan in hitteregulatie, maar dat deze nog onvoldoende zijn om alle scholen hierin te voorzien.



Het aantal knelpunten ten aanzien van het domein schoolklimaat is beperkt. Ook geeft het onderwijsveld aan dat hierop al actie is ondernomen en dat dit punt in relatie tot andere knelpunten op dit moment minder relevant is. Leerlingenzorg is ook een relevant kwaliteitsdomein in relatie tot basiskwaliteit, maar is vooral een thema dat uitgebreid aandacht krijgt in het relatie tot kansengelijkheid, zie rapport "Kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs" (SEO, 2025).

Figuur 4.1 Knelpunten binnen de zes kwaliteitsdomeinen

KWALITEITSDOMEIN	KNELPUNTEN	
Pedagogisch-didactisch handelen	» Hoge werkdruk leraren	+
	» Gebrek aan waardering voor leraren	✓
	» LOFO levert te weinig gekwalificeerde leraren	+
	» Inzet van onbevoegde leraren	✓
	» Ontbreken van een professionaliseringscultuur	✓
Onderwijstijd	» Gebrekkige basisvoorzieningen	✓
	» Te korte lesdagen	+
Leerstofaanbod	» Lesmateriaal is niet toereikend	✓
	» Lesmateriaal wordt suboptimaal toegepast	+
	» Te weinig beheersing van de instructietaal	✓
Leerlingenzorg	» Tekort aan gespecialiseerd personeel	✓
	» Te weinig plekken speciaal onderwijs	✓
	» Te weinig capaciteit voor naleving zorgplan	✓
Leerprestaties	» Te weinig aandacht voor soft-skills	+
	» Te veel nadruk op toetsen	+
Schoolklimaat	» Onveilig sociaal klimaat	+/-
Randvoorwaarden	» Ontoereikende bekostiging	✓
	» Hoge kosten door kleine schaal scholen	+
	» Behoeftte aan landelijk gedeelde visie	+
	» Gebrek aan onderwijskundig leiderschap	✓
	» Te weinig kennis over basiskwaliteit	✓
	» Onvolledige naleving wet- en regelgeving	✓

+ nieuw  
 ✓ bevestigd  
 +/- niet overal bevestigd

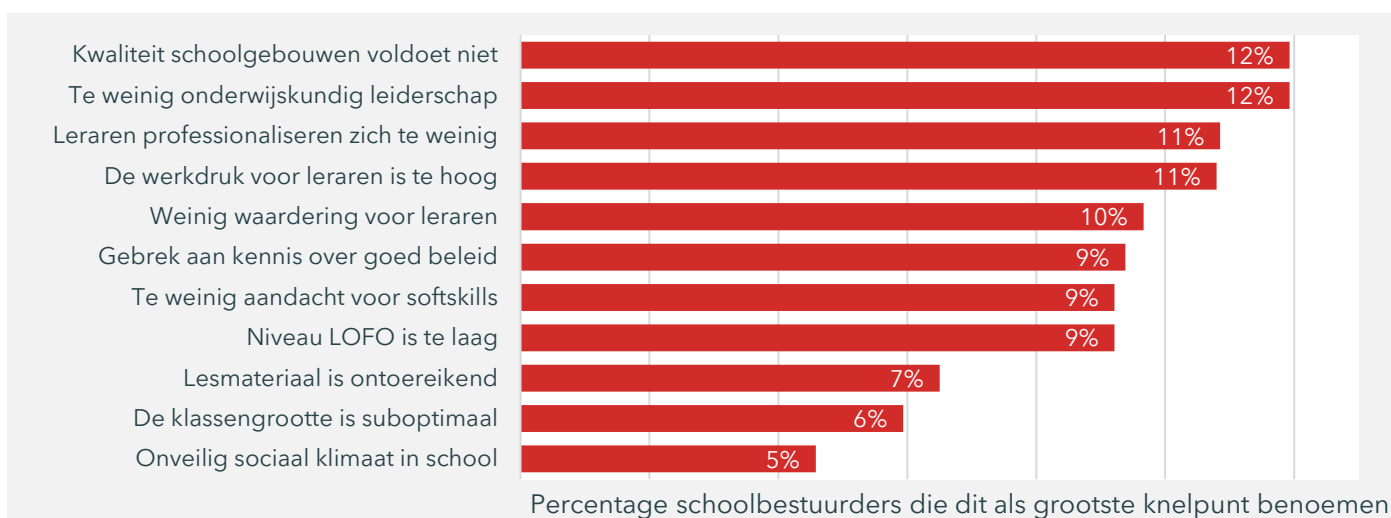
Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025)

Hiernaast geven betrokken partijen aan dat zij het belangrijk vinden dat de randvoorwaarden worden vervuld om te kunnen voorzien in basiskwaliteit. Hierbij gaat het om knelpunten op het gebied van visievorming, onderwijskundig leiderschap, kennis en financiering. Zo geven schoolbesturen, schoolleiders en andere stakeholders aan dat zij een landelijk gedeelde visie op onderwijsbeleid missen, terwijl er al een landelijke visie is gevormd en online beschikbaar is. Verder is er behoefte aan sterk onderwijskundig leiderschap, zodat er binnen scholen en schoolbesturen een duidelijke lijn wordt gevolgd, bijvoorbeeld met betrekking tot ontwikkelingsplannen en de toegepaste leermethoden. Tot slot wordt de huidige financieringsystematiek (het V&V-stelsel) als ontoereikend ervaren. Deze leidt volgens verschillende partijen tot inefficiënties, waardoor zij beperkt zijn in hun mogelijkheden om middelen in te zetten die nodig zijn om te voldoen aan de basiskwaliteit.

### Onderwijskundig leiderschap en de kwaliteit van schoolgebouwen worden door schoolbestuurders en schoolleiders als grootste knelpunten gezien

De schoolbesturen en schoolleiders hebben gestemd over welke knelpunten zij het meest belangrijk vinden (Figuur 4.2). Naast onderwijskundig leiderschap en schoolgebouwen zien zij professionalisering en de werkdruk van de leraar als grootste knelpunten. Knelpunten gerelateerd aan het lesmateriaal, de klassengrootte en een onveilig schoolklimaat zien zij als minder grote knelpunten dan de andere knelpunten. Aanvullend op de knelpunten uit de tabel geven schoolbesturen en schoolleiders aan dat het ontbreekt aan een duidelijk gecommuniceerde landelijke visie en dat het bekostigingssysteem niet toereikend en efficiënt is.

Figuur 4.2 Volgens schoolbestuurders en schoolleiders zijn onderwijskundig leiderschap en de kwaliteit van schoolgebouwen de grootste knelpunten



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025) op basis van een representatieve peiling onder schoolbestuurders en schoolleiders

Tijdens het onderzoek heeft ook een sessie met leraren plaatsgevonden. In deze sessie gaven leraren aan dat het grootste knelpunt te maken heeft met de waardering voor hun beroep. Daarnaast benoemden zij dat er te weinig kennis is over goed beleid en dat het ontbreekt aan een heldere visie op onderwijs. Andere knelpunten die door de leraren werden genoemd, hebben betrekking op de professionalisering van leraren, onderwijskundig leiderschap, het lesmateriaal en de kwaliteit van schoolgebouwen.<sup>6</sup>

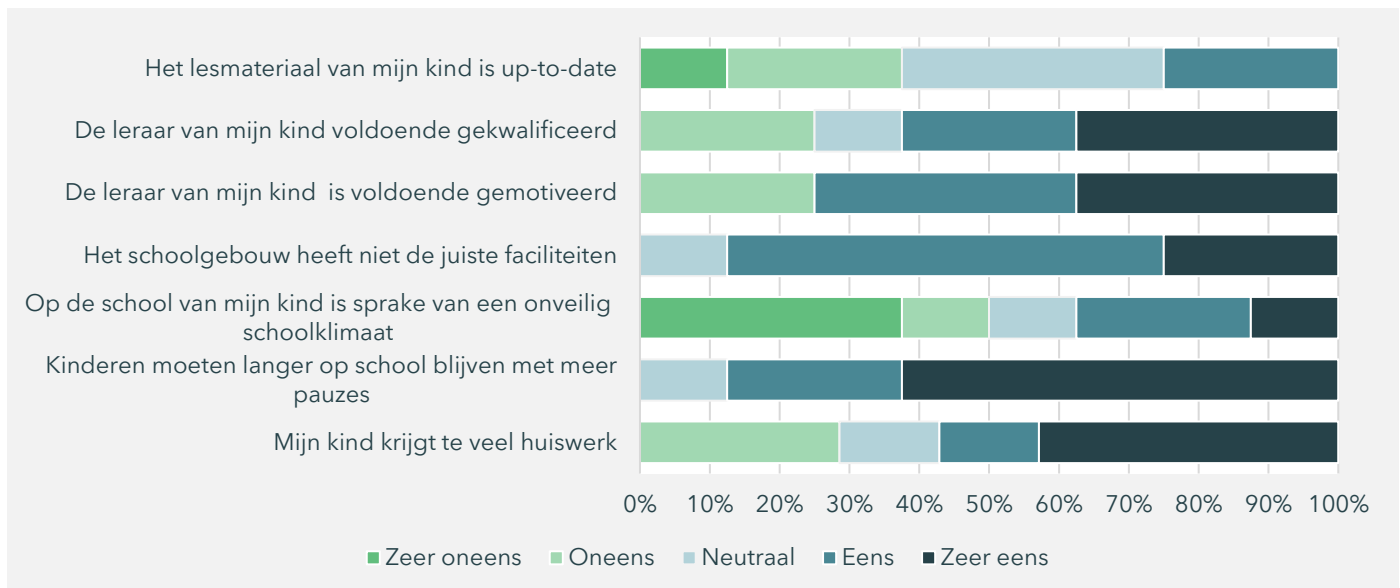
### Ouders willen dat schooldagen langer duren en vinden de kwaliteit van schoolgebouwen onvoldoende

Tijdens sessies op de UoC hebben ouders aangegeven dat de lesdagen te kort zijn en dat er meer pauzes nodig zijn (Figuur 4.3). De korte lesdagen zorgen volgens ouders voor stress bij zowel de kinderen als bij henzelf, omdat kinderen halverwege de dag naar een andere omgeving moeten worden gebracht. Het tweede duidelijke knelpunt volgens ouders is dat de faciliteiten van schoolgebouwen niet toereikend zijn. Het lesmateriaal en het sociale klimaat worden relatief gunstig beoordeeld door de ouders, wat overeenkomt met de uitkomsten voor schoolbestuurders. Ten aanzien van huiswerk en de qualificatie en motivatie van leraren zijn de resultaten wat meer gemengd. Bij de interpretatie van deze resultaten is het belangrijk om te benadrukken dat de input van de ouders niet gegarandeerd representatief is. De ouders gaven weliswaar een goede representatie van de verschillende schoolbesturen en

<sup>6</sup> Bij de groepssessie met leraren waren te weinig deelnemers aanwezig om statistisch betrouwbare uitkomsten te tonen in figuren of tabellen.

soorten onderwijs, maar zij waren wel bovengemiddeld vaak actief betrokken (bijvoorbeeld in oudercommissies). Dit laatste heeft als voordeel dat zij relatief goed zijn geïnformeerd en een breder beeld van de situatie kunnen schetsen. Anderzijds is hierdoor het geluid van minder betrokken en minder goed geïnformeerde ouders minder naar voren gekomen in de oudersessie.

Figuur 4.3 Ouders benoemen schooltijden en schoolgebouwen als belangrijkste knelpunten



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025) op basis van een peiling onder ouders

## 4.2 Knelpunten per kwaliteitsdomein

### Pedagogisch-didactisch handelen van de leraren

#### 1. Door hoge werkdruk bij leraren en schoolleiders besteden zij te weinig tijd aan hun kerntaken

- Leraren ervaren een hoge werkdruk, wat hen belemmert om zich volledig te concentreren op het lesgeven. Dit komt onder andere doordat veel kinderen in de klas speciale aandacht nodig hebben vanwege gedragsproblematiek of leerachterstanden. Hiernaast moeten leraren het lesmateriaal behandelen binnen een relatief korte lesdag. Een deel van de werkdruk ontstaat door administratieve taken en het nakijken van veel toetsen. Verder combineren leraren hun werk vaak met betaalde nevenactiviteiten. Het ontbreken van onderwijsassistenten verhoogt vaak de werklast, wat bijdraagt aan de ervaren werkdruk.
- Ook schoolleiders ervaren een hoge werkdruk. Zij zijn vooral bezig met 'going concern', waardoor zij te weinig toekomen aan het bevorderen van de professionalisering van leraren. In andere landen hebben schoolbesturen vaak een schoolpsycholoog, veiligheidscoördinator en vestigingsmanagers in dienst. Dit is bij veel schoolbesturen in Curaçao niet of weinig het geval. De huidige financieringssysteem voorziet niet of te beperkt in medewerkers die zich op dergelijke ondersteunde taken kunnen richten.

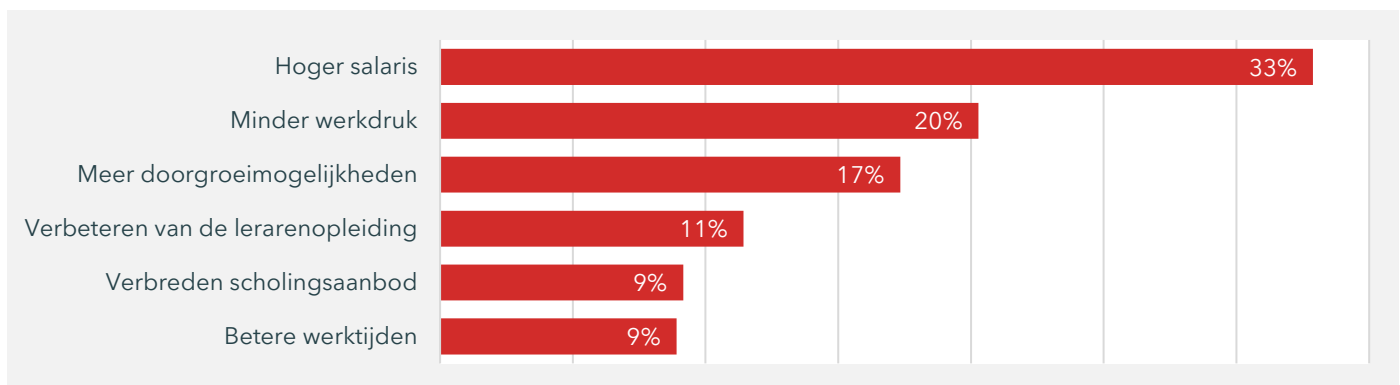
#### 2. Gebrek aan waardering voor leraren leidt tot demotivatie en uitstroom

- Het leraarsvak wordt als zwaar ervaren. Leraren zijn vaak vermoeid en raken soms minder gemotiveerd, waardoor lessen minder goed worden voorbereid en de lestijd niet effectief wordt benut. Dit hangt samen met

het verslechterde lerarenimago, de arbeidsvoorwaarden die als minder aantrekkelijk worden ervaren en de vele bijbanen van leraren. Dat maakt het beroep ook minder aantrekkelijk voor toekomstige leraren. Dit is bevestigd door de aanwezigen op de conferentie en bij de sessies op de UoC. Hier is genoemd dat er enerzijds te weinig waardering en erkenning is voor leraren en tegelijkertijd werd aangegeven dat de leraren niet altijd voldoende gemotiveerd en deskundig zijn.

- Uit interviews met onderzoekers blijkt dat eerstegraadsleraren in het VO niet altijd de vergoeding ontvangen die hoort bij een opleiding op post-hbo-niveau – als zij die hebben behaald – terwijl dit bijvoorbeeld in Nederland wel het geval is. Het wordt door leraren als demotiverend ervaren als zij niet de bijbehorende vergoeding krijgen voor hun behaalde kwalificatie.
- Leraren geven zelf aan dat de belangrijkste verbetering valt te realiseren via het salaris. Hierna zijn het verlagen van de werkdruk en het realiseren van meer doorgroeimogelijkheden belangrijke verbeteringsmogelijkheden (Figuur 4.4).

Figuur 4.4 Lerarenberoep aantrekkelijker bij hoger salaris en minder werkdruk



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025) op basis van een representatieve peiling onder schoolbestuurders en schoolleiders

### 3. Signalen uit het veld geven aan dat de lerarenopleiding (LOFO) niet voldoende effectief is in het afleveren van goed gekwalificeerde leraren

- Deze signalen zijn ook genoemd in hoofdstuk 2 en zijn bevestigd door meerdere experts. De Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) benoemt voornamelijk het ontbreken van specialistische vakken. Tijdens de conferentie over basiskwaliteit, de groepssessies en de gesprekken met experts is een aantal aanvullende punten genoemd:
  - Er zijn signalen dat de voorselectie van leraren bij de LOFO niet optimaal is. Bij de poort worden studenten onvoldoende gestimuleerd om na te denken over het vak als leraar. Ook speelt de beperkte beheersing van de Nederlandse taal een rol bij de uiteindelijke uitval van de studenten. De instroom in de LOFO is hoofdzakelijk afkomstig uit het secundair beroepsonderwijs en daarvoor uit het VSBO, waar de taalbeheersing een punt van aandacht is;
  - De uitval bij de LOFO is hoog. In zeven jaar tijd (van 2013 tot 2020) zijn 232 studenten ingestroomd bij de LOFO, waarvan er 138 (bijna 60 procent) niet zijn afgestudeerd. 16 maakten een switch en 78 studenten behaalden een diploma. Als redenen voor de uitval werden onder andere genoemd sociaal-persoonlijke redenen, talige redenen, onvoldoende beheersing van Nederlandse taalvaardigheden (luisteren, spreken, lezen en schrijven). Bij deze hoge uitval zijn volgens betrokkenen van de UoC twee kanttekeningen te plaatsen: (i) van de studenten die uitvallen stroomt een deel weer opnieuw in en rondt de studie alsnog af; (ii) de uitval lijkt recentelijk te dalen, vooral in de propedeusefase, wat waarschijnlijk verband houdt met de invoering van het vernieuwde curriculum en Kibrahacha.

#### 4. Lerarentekort zorgt voor inzet van onbevoegde leraren

- De Staat van het Onderwijs (2016) laat zien dat veel leraren onbevoegd voor de klas staan. De sessies met schoolbesturen bevestigen dit beeld. Schoolbestuurders geven aan dat zij stagiaires krijgen die zij niet bekwaam achten voor het lerarenberoep en die hun opleiding niet afmaken, maar die toch aan de slag gaan bij andere schoolbesturen. Zij denken dat dit komt doordat het voor bepaalde scholen lastig is om aan voldoende leraren te komen. De signalen uit de sessies in combinatie met de cijfers over de hoge uitstroom bij de LOFO doen suggereren dat de bevinding in Figuur 3.3 nog altijd van toepassing is.

#### 5. Het ontbreekt aan professionaliseringsmogelijkheden voor leraren, waardoor zij zich onvoldoende ontwikkelen

- Uit hoofdstuk 2 blijkt dat er een beperkt aanbod is van na- en bijscholing van leraren. De sessies met leraren en schoolbesturen bevestigen dit beeld. Daarnaast noemen zij nog een aantal aanvullende knelpunten die raken aan de beperkte professionaliseringsmogelijkheden van leraren:
  - Na- en bijscholing is vaak ineffectief, omdat er niet altijd een koppeling wordt gemaakt met het oplossen van een concreet probleem binnen de school. Leraren geven aan dat zij wel deelnemen aan professionalisering en bijscholing, maar dat de gevolgde cursussen of conferenties vaak niet aansluiten op hun wensen, behoeften en omstandigheden. Een (extreem) voorbeeld: een computercursus volgen terwijl er onvoldoende computers op school beschikbaar zijn, lijkt vrij zinloos. Daarnaast ontbreekt het vaak aan follow-up na na- en bijscholing, waardoor de opgedane kennis op termijn verloren gaat. Een voorbeeld van hoe de professionalisering er in de toekomst uit zou kunnen zien is bijvoorbeeld het landelijke professionaliseringsprogramma voor digitale didactische vaardigheden (Edutrainers, 2024);
  - Leraren geven aan dat er geen tijd is om bijscholing te volgen. Ten eerste zijn er vaak verplichte cursussen en conferenties die zij buiten werktijd moeten bijwonen. De tijd die leraren hieraan besteden, wordt in veel gevallen niet vergoed. Dit komt doordat er geen normjaartaak is waarin alle taken en de bijbehorende werklast van een leraar zijn opgenomen. Bovendien hanteren scholen meestal geen studiedagen gedurende het schooljaar (behalve aan het begin van het jaar), waardoor de 5 procent budgetruimte voor professionalisering die wettelijk is vastgesteld, niet of suboptimaal wordt benut. Verder wordt het volgen van relevante cursussen of opleidingen in veel gevallen niet door de scholen bekostigd;
  - Experts en leraren geven aan dat niet alle scholen een feedbackcultuur hebben waarin leraren voortdurend van elkaar leren door middel van collegiale visitaties en feedbacksessies. Het ontbreken van een dergelijke cultuur beperkt de mogelijkheden voor leraren om zich verder te professionaliseren op pedagogisch en didactisch vlak.

## Onderwijstijd

#### 6. Bij veel scholen voldoen de schoolgebouwen niet aan de minimumeisen om effectief onderwijs te kunnen verzorgen

- De beschikbare onderwijstijd wordt niet voldoende benut doordat de fysieke omstandigheden dit niet toelaten. Dit geldt in het bijzonder voor hitteregulatie. Dit punt komt nadrukkelijk terug in hoofdstuk 2 en is bevestigd door aanvullende bronnen. Zowel via online documentatie als via gesprekken blijkt dat er nog de nodige verbeteringen mogelijk zijn van de fysieke omstandigheden van schoolgebouwen.
- In 2023 en 2024 zijn reeds investeringen gedaan in de hitteregulatie van schoolgebouwen. Het gaat om een totaalbedrag van 2,5 miljoen gulden. Met dit geld zijn meerdere airco's geïnstalleerd in de schoolgebouwen (Curacao.nu, 2024). Ondanks deze investering geven bestuurders aan dat er aanvullende investeringen in

hitteregulatie nodig zijn (zie Figuur 4.2.). Ook ouders bevestigen dat de faciliteiten te wensen overlaten en geven aan dat er niet op alle scholen sprake is van adequate hitteregulatie (zie Figuur 4.3).

- In 2020 zijn er initiatieven gestart voor het verbeteren van schoolgebouwen vanuit het Landspakket Curaçao (Tijdelijke Werkorganisatie, 2022). De onderhoudswerkzaamheden zijn goed verlopen. Verder is een strategisch huisvestingsplan uitgewerkt, onder andere om de 31 procent leegstand in scholen tegen te gaan (Policy Productions, 2022). De uitvoering hiervan zal, zo stelt de Uitvoeringsrapportage Landspakket Curaçao (TWO, 2024), de nodige tijd in beslag nemen.

## **7. De relatief korte lesdag leidt tot knelpunten in het leerlingenvervoer, veel huiswerk, druk op gezinsleden en weinig tijd voor leerlingen voor sport en ontspanning**

- Een aanvullend punt dat nadrukkelijk is teruggekomen in de sessie met ouders en leraren heeft betrekking op de lengte van de lesdag. Een lesdag in Curaçao loopt van 7:30u tot circa 12:30u. De exacte lestijden variëren per school, maar hebben allemaal een vergelijkbare structuur waarbij de leerlingen rond het middaguur vrij zijn. Dit betekent dat alle lesstof in één dagdeel en vaak in pauzes behandeld moet worden.
- De relatief korte lesdag draagt bij aan de hoeveelheid huiswerk die leraren meegeven aan de leerlingen. Omdat leraren vaak het hele lesboek doorwerken, geven zij veel huiswerk mee. De sessie met ouders bevestigt dat veel ouders vinden dat kinderen te veel huiswerk krijgen (zie Figuur 4.2). Ouders zijn hierdoor genoodzaakt hun kinderen zelf te begeleiden of uit te wijken naar bijles- of huiswerkinstanties. Dit werkt ongelijkheid in de hand. Voor bepaalde ouders is het makkelijker om hun eigen kind te begeleiden, terwijl andere ouders dit lastiger vinden en/of er geen tijd voor hebben. Daarnaast is de mogelijkheid om het kind naar bijles of huiswerkbegeleiding te sturen niet voor alle ouders betaalbaar (zie "Kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs" (SEO, 2025).

## Leerstofaanbod

### **8. Het lesmateriaal is niet toereikend voor de leerlingpopulatie**

- Dit knelpunt komt nadrukkelijk naar voren in hoofdstuk 2 en wordt ook onderschreven door schoolbesturen, ouders en leraren. Vooral leraren en ouders geven aan dat zij te maken hebben met verouderd lesmateriaal. Scholen zien dit ook als een belangrijk knelpunt, maar geven aan andere punten belangrijker te vinden (Figuur 4.2). Leerlingen hebben vaak kopieën van werkboeken en lesboeken die verouderd zijn. Uit de sessie met ouders blijkt ook dat bij de helft van de ouders het lesmateriaal van hun kind niet up-to-date is (zie Figuur 4.3). Een ouder zegt: *"Mijn kinderen moeten opdrachten doen waarin wordt verwezen naar kleuren, terwijl er alleen maar zwart-wit kopieën zijn gemaakt"*.
- Tijdens de startconferentie is aangegeven dat er veel wordt uitgegaan van ouderwetse leermethoden (uitgaande van de passieve leerling) en lesmateriaal. Het curriculum richt zich vooral op cognitie en minder op sociaal-emotionele ontwikkeling en 21st century skills.

### **9. Het lesmateriaal wordt niet op de juiste wijze gebruikt door de leraar**

- Aanvullend op de reeds bekende signalen dat het lesmateriaal verouderd is, zijn er ook signalen dat het lesmateriaal niet op de juiste manier wordt gebruikt. Dit was één van de belangrijkste knelpunten die naar voren kwam tijdens de sessie met ouders. Een onderliggende oorzaak is dat bij een deel van de scholen de leerdoelen niet centraal staan binnen het lesaanbod. Lessen worden gegeven op basis van het lesmateriaal, zonder voldoende aandacht voor de uiteindelijke leerdoelen. Vaak gebeurt het dat het hele lesboek wordt behandeld, terwijl dit niet per se nodig is om de leerdoelen te behalen. Het verplicht doorwerken van het hele lesboek leidt tot meer huiswerk en daarmee tot een hogere druk op zowel leerlingen als ouders.



## 10. Het onderwijsaanbod is deels in een taal die niet alle leerlingen op voldoende niveau beheersen

- Gesprekken met experts en sessies met schoolbesturen, leraren en ouders bevestigen dat het voor leerlingen lastig is wanneer de instructietaal niet hun moedertaal is. Een deel van de betrokken partijen geeft aan dat het gebruik van Papiaments als instructietaal hiervoor een oplossing kan bieden. Dit zou echter betekenen dat er meer lesmateriaal in het Papiaments ontwikkeld moet worden.
- Andere partijen benadrukken dat het belangrijk is om het niveau van de instructietaal te verbeteren. Dit kan betrekking hebben op de Nederlandse taal of op een andere vreemde taal, zoals Engels of Spaans. Zij wijzen erop dat er na het FO nauwelijks bronnen in het Papiaments beschikbaar zijn, waardoor leerlingen zich moeilijk kunnen ontwikkelen in het VO en later richting het HO.
- Op basis van cijfers van het CBS is het aannemelijk dat zeker twee derde van de basisschoolleerlingen Papiaments heeft als thuistaal (Tabel 4.1).

Tabel 4.1 Gesproken taal thuis is in veel gevallen Papiaments

Taal	Eerste taal (%)	Tweede taal (%)	Derde taal (%)
Papiaments	78%	10%	2%
Spaans	8%	6%	4%
Nederlands	8%	12%	7%
Engels	4%	11%	8%
Overig	2%	1%	1%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>39%</b>	<b>21%</b>

\*Noot: Cijfers hebben betrekking op alle huishoudens, dus ook die zonder schoolgaande kinderen. Omdat Spaans als eerste taal in opkomst is onder schoolgaande kinderen ligt het aandeel kinderen met Spaans als eerste taal waarschijnlijk hoger dan het aandeel huishoudens met Spaans als eerste taal (zoals in de tabel getoond).

Bron: CBS Curaçao, 2023a

## 11. Er is een landelijk tekort aan gespecialiseerd personeel voor het bieden van passende ondersteuning aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte

- Een tekort aan gespecialiseerd personeel komt nadrukkelijk naar voren in hoofdstuk 2 en wordt benoemd in de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023). Tijdens de sessies met schoolbesturen en leraren is dit knelpunt bevestigd.
- Schoolbesturen geven aan dat het ontbreekt aan specialistische functies zoals een schoolpsycholoog, sociaal-maatschappelijk werk of een veiligheidscoördinator. Dit zijn allemaal functies die deels bij de schoolleiders of leraren terecht komen, waardoor zij zich minder goed kunnen richten op hun kerntaken.
- Ook leraren geven aan dat er onvoldoende remedial teachers, intern begeleiders en schoolmaatschappelijk werkers zijn die nodig zijn voor het kunnen bieden van de juiste ondersteuning en zorg aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. Hierdoor ontbreekt specialistische kennis, bijvoorbeeld over autisme, adhd, dyslexie. Daarnaast zorgt dit ervoor dat zij veel tijd kwijt zijn aan het voorzien in de behoefte van deze kinderen, waardoor dit ten koste gaat van het lesgeven.

## 12. Niet elke school heeft een zorgplan en/of handelt daarnaar, waardoor leerlingen met specifieke zorg- en ondersteuningsbehoeften onvoldoende passende ondersteuning krijgen

- In Curaçao is sprake van regelgeving die betrekking heeft op passend onderwijs en de verantwoordelijkheid van scholen om zorg te bieden aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Een zorgplan, als onderdeel van het schoolplan, helpt ervoor te zorgen dat leerlingen met specifieke leerbehoeften, gedrags- of

gezondheidsproblemen de juiste ondersteuning krijgen en dat hier tijdig en preventief op wordt gehandeld. In een zorgplan worden doelen, interventies en verantwoordelijkheden vastgelegd, zodat alle betrokkenen (leraren, zorgcoördinatoren, ouders en andere professionals) weten wat er van hen verwacht wordt. Geconstateerd is dat zorgplannen veelal ontbreken of dat ze wel zijn opgesteld, maar er niet naar wordt gehandeld en dat de Inspectie Onderwijs hier onvoldoende op toeziet. Dit leidt tot onvoldoende grip op handelingsgerichte zorgplannen en gebrek aan monitoring en evaluatie of de geboden ondersteuning voldoende en effectief is.

## Leerprestaties

### 13. Er ligt te veel nadruk op leerprestaties in de vorm van toetsen

- Leraren en ouders geven aan dat er te veel getoetst wordt waarbij die toetsen enkel gericht zijn op het geven van een cijfer, met de nadruk op het uitdrukken van prestaties in cijfers. Er wordt te veel nadruk gelegd op het resultaat, terwijl er weinig aandacht is voor het proces. Scholen blijven vaak afhankelijk van hun methode en maken gebruik van methodegebonden toetsen. De hoeveelheid toetsen zorgt voor stress bij kinderen en voor een verhoging van de huiswerkbelasting.
- Daarnaast ligt de focus nog steeds te veel op summatieve toetsen, wat heeft geleid tot een toetscultuur waarin toetsen als het belangrijkste doel worden gezien, in plaats van het bevorderen van diepgaand leren. Dit brengt verschillende knelpunten met zich mee, zoals onvoldoende aandacht voor taalvaardigheid, inzicht en diepgang in vakken zoals rekenen.

### 14. Er is te weinig aandacht voor soft skills en sociaal-emotionele ontwikkelingen

- Ouders geven aan dat het onderwijs nog ouderwets is ingericht, waarbij leraren vooral een traditionele leerstijl toepassen. Er is veel focus op het reproduceren van kennis en het toetsen daarvan. Ouders merken op dat kinderen week in week uit rijtjes uit hun hoofd moeten leren. Volgens ouders hebben leerlingen van deze tijd behoefte aan een bredere ontwikkeling die ook aandacht besteedt aan soft skills en de socialemotionele ontwikkeling van kinderen.

## Schoolklimaat

### 15. Op bepaalde scholen is sprake van een onveilig sociaal klimaat

- Het onderwijsveld geeft aan dat een veilig sociaal klimaat van belang is voor de basiskwaliteit, maar dat dit in relatie tot de andere punten minder aandacht behoeft (zie Figuur 4.2). Dit komt zowel terug in de sessies met schoolbesturen, leerkrachten als ouders.
- Daarnaast zijn er recente ontwikkelingen die de (sociale) veiligheid in het onderwijs van Curaçao verbeteren. Zo is er een samenwerkingsprotocol voor veiligheid ondertekend. Dit protocol, gericht op het waarborgen van de veiligheid op scholen, is het resultaat van jarenlange inspanningen. Het protocol is officieel bekend als het 'Samenwerkingsprotocol Veilige Scholen' ([Curacao.nu](https://www.curacao.nu), 2024). Ook zijn er initiatieven van schoolbesturen zelf. Binnen VPCO hebben verschillende scholen in het voortgezet onderwijs jarenlang gewerkt aan het implementeren van Positive Behavior Support. Hiermee creëerden zij een preventieve aanpak om te werken aan goed gedrag, zodat een leeromgeving ontstond waar leerlingen gemotiveerd aan de slag gaan." ([CNV](https://www.cnv.nl), 2024).

## Randvoorwaarden

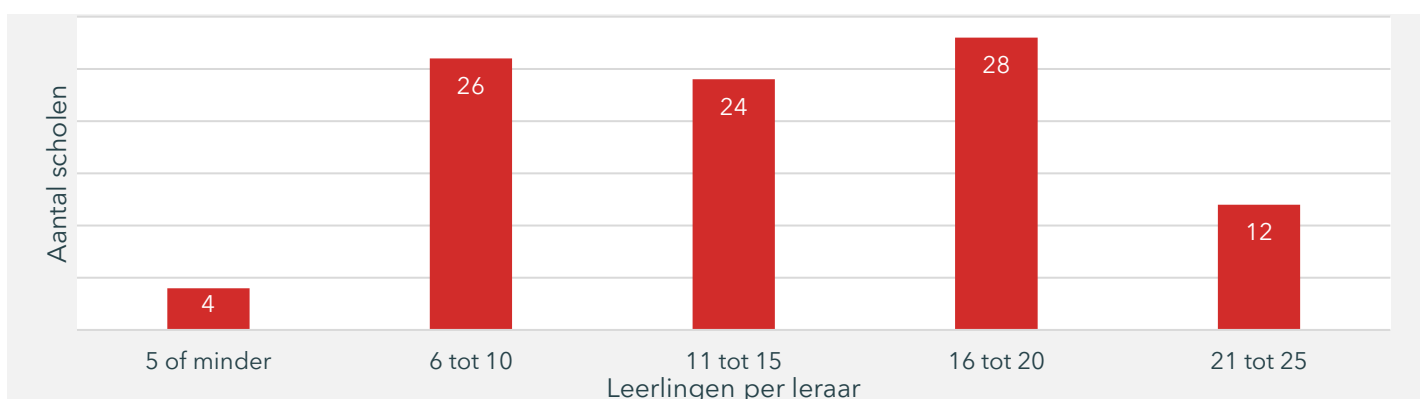
### 16. De bekostiging via het V&V-stelsel leidt tot een ineffektieve en inefficiënte aanwending van middelen

- De tekortkomingen van het V&V-stelsel worden onderschreven door schoolbesturen, schoolleiders en experts. Zij geven aan dat de huidige bekostigingssystematiek de vrijheid van schoolbesturen beperkt om financiële middelen op een efficiënte manier in te zetten. Schoolbesturen geven daarnaast aan dat het V&V-stelsel ervoor zorgt dat zij niet kunnen voorzien in o.a. onderwijsassistenten en ander specialistisch personeel. Het systeem geeft weinig ruimte voor keuzevrijheid waardoor schoolbesturen hun middelen niet efficiënt kunnen aanwenden.
- Experts onderschrijven de belemmeringen van het V&V-stelsel. Op dit moment is een werkgroep ingesteld die zich richt op de verbetering van het V&V-stelsel.

### 17. Door de kleine schaal van veel scholen en klassen is sprake van relatief hoge kosten

- Het V&V-stelsel vergoedt personele kosten van klassen van gemiddeld 27 leerlingen. De gemiddelde klassengrootte is echter lager, zie onderstaande figuur. Het grootste deel van de scholen heeft gemiddeld minder dan 20 leerlingen per leraar. Door het relatief lage aantal leerlingen per klas, zijn er meer klassen en daarmee ook meer leraren nodig. De bekostiging van deze leraren drukt op andere budgetten voor de inzet van remedial teachers of klassenassistenten. De afwezigheid van remedial teachers en klassenassistenten zorgt voor een lagere kwaliteit doordat er niet genoeg aandacht is voor de leerling en de onderwijstijd in het gedrang komt. Tegelijkertijd zijn er ook signalen dat klassen vaak te groot zijn en leerlingen hierdoor te weinig aandacht krijgen. Figuur 4.5 toont de leerling-/leraar-ratio van de scholen in het FO en VO.
- Van ongeveer 60 scholen in het FO zijn er ongeveer 15 kleine scholen van tussen de 100 en 200 leerlingen. De minimumeis voor scholen is 150 leerlingen. Kleine scholen hebben relatief kleine klassen, wat resulteert in een inefficiënte toedeling van leraren. Kleine scholen hebben vaak geen parallelklassen of meerdere locaties. Het ontbreken van andere leraren als sparringpartner en het ontbreken van een benchmark beperken bovendien de mate waarin leraren van elkaar kunnen leren.

Figuur 4.5 De meeste scholen in Curaçao hebben minder dan 20 leerlingen per leraar



Bron: CLOA (2024), eigen bewerking SEO Economisch Onderzoek (2025). Peildatum gegevens 1 januari 2023. In de ratio zijn leerkrachten, vakleerkrachten en vervangers meegenomen. Ondersteunend personeel telt hier niet mee. De cijfers hebben betrekking op alle scholen in Curaçao. Hieronder vallen onder andere het FO, het VO en het speciaal onderwijs.

### 18. Het onderwijsveld heeft behoefte aan een duidelijke landelijk gedeelde visie op onderwijsbeleid

- Schoolbesturen, schoolleiders en leraren geven aan dat zij een landelijke visie op onderwijsbeleid missen. Een landelijke visie op onderwijsbeleid moet volgens de gesproken partijen samenhangen met het soort burger

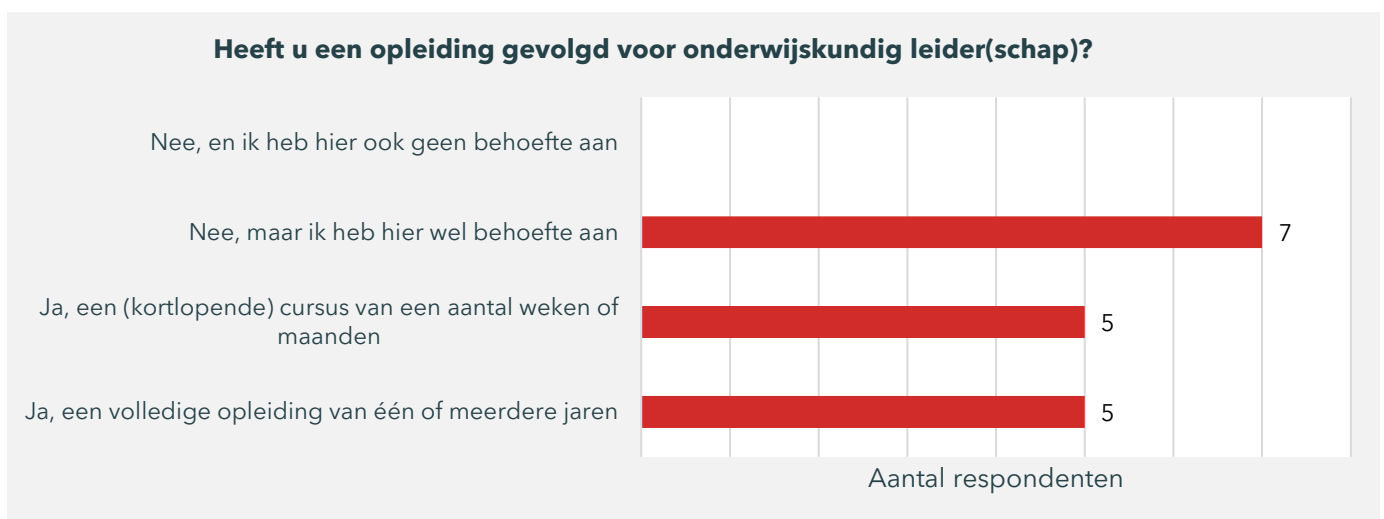
dat Curaçao als land wil. Deze visie moet beschrijven welke kennis, vaardigheden en eigenschappen de burgers in Curaçao moeten bezitten. Een dergelijke visie biedt handvatten voor schoolbesturen, schoolleiders en leraren om het curriculum hierop aan te passen.

- In 2023 is het Programma Mehorashon di Enseñansa gepubliceerd waarin de visie op het onderwijs en een daarbij behorend stappenplan ter verbetering van het onderwijs staan beschreven. Ondanks deze publicatie geven stakeholders aan een duidelijke visie te missen. Dat de visie uit het Programma Mehorashon di Enseñansa niet (voldoende) bekend is bij het onderwijsveld kan meerdere redenen hebben: (1) de wijze waarop de visie wordt gecommuniceerd is niet toereikend, (2) de visie sluit niet aan op de belevingswereld van de stakeholders, en/of (3) de stakeholders zijn beperkt betrokken geweest bij het opstellen van deze visie.
- Het onderwijsveld geeft aan dat deze visie ook moeten worden vertaald naar een concreet onderwijsbeleid vanuit het ministerie, zodat schoolbesturen deze visie kunnen vertalen naar een concrete leermethode.

**19. Binnen scholen ontbreekt het vaak aan onderwijskundig leiderschap, waardoor leraren niet altijd de passende vormen van onderwijs aanbieden**

- Onderwijskundig leiderschap is van cruciaal belang voor scholen, omdat het een directe invloed heeft op de kwaliteit van het onderwijs, de professionele ontwikkeling van leraren en de leerresultaten van leerlingen. Voor Curaçao is geconstateerd dat er geen opleiding is voor schoolleiders, maar dat hier wel cursussen voor bestaan (bijvoorbeeld ontwikkeld door SIGE). Dergelijke opleidingen en cursussen zijn essentieel voor het waarborgen van effectief leiderschap binnen scholen. Een voorbeeld is dat leraren veel op reproductie sturen en te weinig op inzicht.
- Er ontbreekt een missie en een visie vanuit de schoolleiding en het bestuur op een eenduidige onderwijskundige aanpak. Hierdoor ontbreken kaders voor het geven van onderwijs. In scholen ontbreekt het aan een eenduidige methode, zo is er vaak geen uniforme reken- of taalmethode en zijn er geen werkschriften beschikbaar. Leraren werken vaak met lesmateriaal dat niet samenhangend is en niet goed is te relateren aan de uiteindelijke leerdoelen. Dit gaat ten koste van effectieve onderwijstijd.
- De helft van de schoolleiders geeft aan dat zij geen opleiding hebben gevolgd als schoolleider (zie Figuur 4.6), maar geeft aan dit wel graag gevolgd had of zou willen hebben. Een kwart geeft aan een kortlopende cursus van een aantal weken te hebben gevolgd. De rest geeft aan wel een opleiding van één of meerdere jaren te hebben gevolgd.

Figuur 4.6 Deel van de schoolleiders en bestuurders had graag een opleiding gevolgd



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025) op basis van een representatieve peiling onder schoolbestuurders en schoolleiders

**20. Er is te weinig kennis over onderwijsbeleid en de recente status van de basiskwaliteit van het onderwijs**

- Experts geven aan dat er te weinig bekend is over de oorzaken van het ontbreken van basiskwaliteit. De feitelijke onderbouwing met cijfers en feiten ontbreekt in veel gevallen. Er wordt niet genoeg onderzoek gedaan naar de daadwerkelijke oorzaken voor het ontbreken van basiskwaliteit. Hierdoor zijn er geen best practices bekend waardoor niet eenduidig kan worden vastgesteld welk beleid het best werkt.
- Er is te weinig kennis over best practices: wat werkt en wat werkt niet? De Inspectie heeft nog slechts een beperkte rol als kennismakelaar: scholen helpen om elkaar te helpen, door de juiste koppelingen te leggen tussen scholen (school A heeft een knelpunt dat school B reeds doorstaan en opgelost heeft. Door school A en B aan elkaar te koppelen, hoeven ze niet ieder voor zich het wiel uit te vinden en wordt kennis overgedragen).
- De laatste versie van De Staat van het Onderwijs is verschenen in 2020. Sindsdien is er geen openbare rapportage meer verschenen over de staat van het onderwijs in Curaçao. Dergelijke informatie is essentieel om knelpunten te identificeren en te agenderen, zodat de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao kan worden gegarandeerd.


































**21. Naleving van wet- en regelgeving is op een aantal scholen onvolledig**

- Uit eerdere rapportages van de Inspectie Onderwijs blijkt dat veel scholen de wet- en regelgeving niet voldoende naleven (zie paragraaf 2.3).
- Gesprekken met de Inspectie Onderwijs bevestigen dat de Inspectie onvoldoende capaciteit heeft om effectief toezicht te houden op de basiskwaliteit in het Curaçaose onderwijs. Als gevolg hiervan is de Inspectie meerdere jaren niet in staat geweest een Staat van het Onderwijs te publiceren.

## 5 Handelingsperspectieven

De gesignaleerde knelpunten voor de basiskwaliteit van het onderwijs geven aanleiding tot 18 handelingsperspectieven, waarvan er 11 nieuw zijn ten aanzien van de Nulmeting en het Programma Mehorashon di Enseñansa. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt voornamelijk bij het ministerie van OWCS en de schoolbesturen.

Figuur 5.1 Overzicht van de handelingsperspectieven voor het verbeteren van de basiskwaliteit van het onderwijs

KWALITEITSDOMEIN	HANDELINGSPERSPECTIEVEN	BRON	UITVOERING DOOR
Pedagogisch-didactisch handelen	1   Versterk en verbeter het imago van het lerarenberoep	1   Nm, PdM, Kgl	 
	2   Selecteer strenger bij toelating tot de LOFO	2   Nieuw	 
	3   Ontwikkel (na)scholingsaanbod voor leraren	3   Nm	 
	4   Stimuleer gebruik scholingsaanbod door leraren	4   Kgl	
Onderwijstijd	5   Verleng de lesdag en bouw meer rustmomenten in	5   Nieuw	 
	6   Zorg voor voldoende basisvoorzieningen en gekoelde scholen	6   Nm, PdM, Kgl	
Leerstofaanbod	7   Versterk het beheersingsniveau van de instructietaal	7   Nm, PdM, Kgl	  
	8   Koppel de lesmethoden aan de leerdoelen uit het onderwijsbeleid	8   Nieuw	 
Leerlingenzorg	9   Stimuleer de beschikking over ondersteunend personeel	9   Nm	 
	10   Zorg voor naleving zorgplan en zorgplicht	10   Kgl	 
Leerprestaties	11   Stimuleer formatief toetsen en verlaag het aantal toetsenmomenten	11   Kgl	
Schoolklimaat	12   Borg de voortdurende toepassing van het schoolveiligheidsplan/protocol	12   Nieuw	 
Randvoorwaarden	13   Herzien de huidige bekostigingssystematiek	13   Nm, PdM, Kgl	
	14   Formuleer een visie samen met het onderwijsveld	14   Nieuw	 
	15   Ontwikkel meer opleidingen voor schoolleiders en selecteer strenger op kwaliteit	15   Kgl	 
	16   Faciliteer periodiek onderzoek naar de basiskwaliteit in het onderwijs	16   Nieuw	 
	17   Ontsluit informatie voor toezicht en ontwikkeling beleid	17   Nm, PdM, Kgl	 
	18   Verhoog de capaciteit bij de inspectie zodat wet- en regelgeving wordt nageleefd	18   Kgl	 

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025)

Per knelpunt staat aangegeven welke actor hiervoor verantwoordelijk is. Met betrekking tot het domein *Randvoorwaarden* ligt de verantwoordelijkheid voornamelijk bij het ministerie van OWCS. Hiernaast dragen ook de schoolbesturen verantwoordelijkheid voor een aantal handelingsperspectieven. Deze hebben betrekking op onderwerpen zoals de professionalisering van leraren, de verlenging van de lesdag en het stimuleren van formatief toetsen.

Op basis van de gesignaleerde knelpunten zijn 18 handelingsperspectieven geformuleerd die gericht zijn op het aanpakken van deze problemen (Figuur 5.1). Zeven handelingsperspectieven komen overeen met aanbevelingen uit de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) en het Programma Mehorashon di Enseñansa (2023). Dit onderzoek formuleert 11 nieuwe handelingsperspectieven, waarvan vijf ook terugkomen in het onderzoek naar “Kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs” (SEO, 2025).

## Pedagogisch-didactisch handelen van leraren

### A. Versterk en verbeter het imago van het lerarenberoep en maak werken in het onderwijs aantrekkelijker door een hoger salaris voor leraren, campagnes en actieve werving

- Om het imago van het lerarenberoep te versterken, is het belangrijk dat leraren de erkenning, waardering en ondersteuning krijgen die past bij hun maatschappelijke rol. Dit vraagt om:
  - i. passende en verbeterde arbeidsvoorwaarden;
  - ii. ruimte voor professionele ontwikkeling;
  - iii. meer autonomie;
  - iv. positiever beeld in de media en campagnes;
  - v. oplossen van het lerarentekort door actieve werving.
- Ruimte voor professionalisering wordt geadresseerd door andere punten. Het raadplegen van schoolbesturen en leraren laat zien dat leraren aangeven te weinig betaald te krijgen. Leraren zeggen zelf een bijbaan nodig te hebben om rond te komen. Kanttekening hierbij is dat werkelijke cijfers over de salarissen niet voorhanden zijn. Daarnaast is het verhogen van het lerarensalaris een zeer kostbare maatregel.

### B. Strenger selecteren bij toelating tot de LOFO

- Zorg voor een selectieve toelating tot de LOFO door het toetsen van het taalniveau van de student en de beweegredenen om deel te nemen aan de opleiding. Op dit moment is het wettelijk verplicht om alle leerlingen met de juiste kwalificatie (HAVO of VSBO) toe te laten tot de opleiding. Selectieve toelating kan de kwaliteit van de studenten (toekomstige leraren) verbeteren (Klassen & Kim, 2019) en gaat ermee gepaard dat leraren langer in het onderwijs en in dezelfde regio blijven werken (Ronfeldt et al.).
- Bevorder de dialoog tussen scholen en de LOFO en registreer data over beginnende leraren en hun studieloopbaan, uitval en vervolg op de arbeidsmarkt. Hierdoor komt meer zicht op de problemen in de aansluiting tussen de LOFO en de onderwijspraktijk.

### C. Ontwikkel een scholingsaanbod waardoor leraren zich blijvend professionaliseren gedurende hun loopbaan

- Zorg dat OWCS, UoC en schoolbesturen de scholingsmogelijkheden voor leraren verruimen. Dit scholingsaanbod moet voorzien in de behoefte van leraren, zodat zij zich gericht kunnen nascholen. Dit betekent dat er een gevarieerd aanbod moet zijn dat past bij het specifieke beroep dat de leraar beoefent. Denk aan leraren in het FO, VO of SO die allemaal andere nascholingsbehoeften hebben. Scholen kunnen deze behoeften inzichtelijk maken door een onderwijsontwikkelingsplan op te stellen.
- Voortdurende professionalisering van leraren levert een significante bijdrage aan de kwaliteit van het onderwijs. Uit een overzichtsstudie van Van Veen et al. (2012) blijkt dat een focus op de dagelijkse lespraktijk, en specifiek op de inhoud van het vak en de vakdidactische kennis noodzakelijk zijn voor effectieve professionalisering van leraren. Andere relevante kenmerken die blijken uit de literatuur zijn actief en onderzoekend leren en in samenwerking met collega's.



**D. Zorg dat schoolleiders leraren stimuleren actief gebruik te maken van het scholingsaanbod en de praktische toepassing hiervan binnen de school**

- Stimuleer scholen om meer studiedagen verspreid over het schooljaar in te plannen, deze in teamverband vorm te geven (samen leren), gekoppeld aan concrete problemen in de school waar professionalisering bij aansluit en praktische oplossingen biedt.
- Wijs schoolbesturen en schoolleiders op het belang van het stimuleren van leraren om zich te blijven professionaliseren (leven lang leren), dit te faciliteren in tijd en ruimte en de wettelijke bepaling na te leven (5 procent professionaliseringsuren per jaar). Het helpt daarbij om gebruik te maken van een normjaartaak, waar de professionaliseringsuren expliciet onderdeel van uitmaken. De inzet van voldoende uren voor leraren op het gebied van professionele ontwikkeling wordt gezien als één van de voorwaarden van effectieve professionele ontwikkeling, net als de samenhang met het schoolbeleid, nationaal onderwijsbeleid en de problemen die leraren ervaren in hun dagelijkse lespraktijk (Van Veen et al., 2012).

## Onderwijstijd

**E. Zorg voor langere lesdagen met meer onderwijstijd**

- Zorg voor een langere lesdag en voor meer rustmomenten in de vorm van een pauze tussen de middag. Internationaal onderzoek (Patall et al., 2010; Lavy, 2015) laat zien dat in veel landen een uitbreiding van het aantal lessen gepaard gaat met betere onderwijsprestaties, met name voor leerlingen die het minder goed doen op school (en op scholen waar leerlingen gemiddeld minder goed presteren) (Figlio et al., 2018), mits de aanvullende lessen goed ingericht worden. Daarnaast leidde een langere schooldag tot een grotere kans op werk in de formele sector en een hoger salaris (Parinduri, 2014).
- Door uitbreiding van de onderwijstijd is het minder noodzakelijk om veel huiswerk mee te geven. Hierdoor zal de vraag naar huiswerkbegeleiding en bijles ook afnemen. Dit vermindert de druk op leerlingen, ouders en leraren.
- De overgang naar een langere lesdag zorgt voor leraren dat zij minder tijd hebben voor nevenactiviteiten. Dit vraagt om enige vorm van vergoeding voor de leraar, omdat de kans bestaat dat bij deze aanpassing leraren een inkomensdaling ervaren, waardoor zij genoodzaakt zijn een andere baan te zoeken.

**F. Zorg voor voldoende basisvoorzieningen en gekoelde scholen, zodat onderwijstijd effectief wordt benut**

- Ondanks de recente investeringen in de basisvoorzieningen van scholen, blijkt dit nog niet voldoende te zijn. De overheid moet ernaar streven om alle scholen te voorzien van toereikende basisvoorzieningen en hitteregulatie, omdat het ontbreken hiervan ten koste gaat van de effectieve onderwijstijd. Investeringen in de fysieke aspecten van schoolgebouwen creëren betere omstandigheden voor zowel leerlingen als leraren, wat de effectieve inzet van de onderwijstijd ten goede komt.

## Leerstofaanbod

**G. Versterk het niveau van beheersing van het Nederlands of een andere vreemde taal**

- Toets op taalniveau zodat een eventuele achterstand duidelijk wordt en hier gericht en tijdig naar gehandeld kan worden. Het taalniveau van de instructietaal dient op dusdanig niveau te zijn dat dit het leerpotentieel van de leerling niet belemmert.
- Neem Nederlands of een andere vreemde taal 'als vreemde taal' op in het curriculum en zorg dat het niveau van deze taal op voldoende niveau is. Het niveau dient dusdanig op peil te zijn dat uitstromende leerlingen in

staat zijn vervolgonderwijs te volgen met als instructietaal een vreemde taal, zoals Engels of Nederlands. Eerder onderzoek laat zien dat de studieprestaties van leerlingen (en studenten) samenhangen met het beheersingsniveau van hun Nederlands (Bak-Piard & Kroon, 2018, p. 237), wat tot dan toe de heersende vreemde taal was. Tegelijkertijd kunnen investeringen in leermiddelen in het Papiaments in het FO bijdragen aan betere taalbeheersing in het Papiaments op jonge leeftijd (Van der Elst-Koeiman et al., 2022). Dit gaat gepaard met een betere taalbeheersing van zowel Papiaments als een tweede taal (in dit geval Nederlands) op latere leeftijd (Merzelina et al., 2024).

- Borg dat men in de LOFO voldoende taalniveau in Nederlands of een andere vreemde taal bereikt en de vakdidactiek een voldoende niveau bereikt.
- H. Koppel de lesmethoden aan de leerdoelen die voortvloeien uit een breder gedragen onderwijsbeleid**
- Er bestaan verschillende leermethoden, maar het is de vraag in hoeverre deze aansluiten op de leerbehoeften in Curaçao. Uit de signalen blijkt dat er te weinig middelen zijn om te voorzien in een modern leerstofaanbod. Scholen moeten de middelen krijgen om hierin te voorzien. Daarnaast moeten scholen informatie hebben over de verschillende opties. Zo kunnen zij bepalen welke methoden het best passen bij hun school, de beleving van de leerlingen en het taalniveau.
  - Een instantie die zich bevindt tussen de beleidsmakers en de schoolbesturen moet zich buigen over richtinggevend leermethoden die aansluiten op de geformuleerde visie en het daaruit voortvloeiende onderwijsbeleid. Dit schept kaders voor schoolbesturen over het lesaanbod voor de leerlingen, zodat deze beter aansluiten op de leerdoelen. Hierdoor zijn scholen minder geneigd om al het lesaanbod van A tot Z door te werken en zal de druk op leraren, leerlingen en ouders afnemen.

## Leerlingenzorg

- I. Stimuleer de beschikking over ondersteunend personeel in de vorm van remedial teachers en onderwijsassistenten**
- Verlaag de werkdruk bij leraren door in te zetten op ondersteunend personeel in de vorm van remedial teachers en onderwijsassistenten. Leraren geven aan het dat lastig is om alle kinderen genoeg aandacht te geven, vooral omdat het gevoel heerst dat er steeds meer kinderen met specifieke gedragsproblematiek in de klas zitten. Hulp van ondersteunend personeel kan de leraren helpen zich meer te concentreren op hun kerntaken.
  - Er is wetenschappelijk bewijs over de effectiviteit van de inzet van remedial teachers. Zo ziet men dat dit samengaat met een verbetering van onderwijsprestaties, met name bij leerlingen die minder goed presteren. (Papadogiannis et al., 2023). Daarnaast kan de inzet van remedial teachers retentie van kennis verbeteren. Een studie laat zien dat leerlingen die aanvullende lessen kregen van een remedial teacher het begrip van de leerstof beter vast wisten te houden (Asis et al., 2023).
  - Naast vakinhoudelijke ondersteuning is er behoefte aan schoolmaatschappelijk werkers. Momenteel verschilt het tussen scholen of schoolmaatschappelijk werkers worden ingezet en of zij vanuit één school werken of op meerdere locaties tegelijk ingezet worden ([Antilliaans Dagblad, 2024](#)).
- J. Zorg voor meer capaciteit bij de Inspectie Onderwijs zodat zij controleren op de wettelijke vereisten, zoals de aanwezigheid van een zorgplan en naleving van de zorgplicht**
- Laat de Inspectie Onderwijs controleren op de aanwezigheid van een zorgplan en naleving van de zorgplicht. Hiervoor dient wel eerst de capaciteit bij de Inspectie te worden uitgebreid.

## Leerprestaties

### K. Stimuleer formatief toetsen en verlaag het aantal toetsmomenten

- Formatieve toetsen geven leraren informatie over de specifieke sterke punten en leerbehoeften van elke leerling. Hierdoor kunnen leraren hun lesaanpak aanpassen en extra ondersteuning bieden aan leerlingen die dat nodig hebben. Daarnaast draagt formatief toetsen bij aan andere competenties, zoals vaardigheden die te maken hebben met persoonsvorming (*subjectivering*). Zo laat een studie van Meusen-Breekman et al. (2016) zien dat door formatieve toetsen, zoals peer- en zelfbeoordelingen, de zelfregulatie en intrinsieke motivatie bij leerlingen uit groep 6 (9-10 jaar) aanzienlijk verbeteren. Daarnaast geeft formatief toetsen ook de mogelijkheid om leerlingen die voorlopen verdiepende modules aan te bieden, zodat zij zich verder kunnen ontwikkelen. Succesvolle implementatie van formatief toetsen is wel afhankelijk van onder andere professionele toetsbekwaamheid van leraren, effectieve vormen van professionalisering en een sterke leergemeenschap binnen de school (Sluijsmans et al., 2013).
- Het verbeteren van sociale vaardigheden van leerlingen kan effectief gestimuleerd worden door *Social-emotional learning* (SEL) programma's. Een grote overzichtsstudie (Durlak et al., 2011) laat zien dat SEL programma's in scholen de sociale, emotionele en academische vaardigheden van leerlingen significant verbeteren en gemiddeld gepaard gaan met een verbetering van 11 procentpunt in academische prestaties. Deze programma's verminderen probleemgedrag en emotionele stress en bevorderen pro-sociaal gedrag, vooral wanneer ze uitgevoerd worden door reguliere schoolmedewerkers.
- Door het aantal toetsen te verlagen en alleen te richten op de leerstof die aansluit bij de algemeen geformuleerde leerdoelen, verlaagt dit de druk op leerlingen, leraren en ouders. De afname in het aantal toetsen zorgt ook voor minder huiswerk en geeft leerlingen de kans zich breder te ontwikkelen dan vooral de aandacht te focussen op het reproductie van statische rijtjes.

## Schoolklimaat

### L. Borg de voortdurende toepassing van het schoolveiligheidsplan/protocol

- Borg de voortdurende toepassing van een schoolveiligheidsplan en/of protocol en stimuleer de samenwerking tussen organisaties. Ten aanzien van dit handelingsperspectief vindt al een aantal ontwikkelingen plaats. De ministers van Onderwijs en Justitie hebben in 2024 een samenwerkingsprotocol voor veiligheid ondertekend, dat is gericht op het waarborgen van de veiligheid op scholen. Het 'Samenwerkingsprotocol Veilige Scholen' brengt de ministeries van Onderwijs en Justitie samen met het Openbaar Ministerie, de politie en de eenheid voor bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit. Eén van de belangrijkste onderdelen van het protocol is de ontwikkeling van een *schoolveiligheidsplan*, met onder andere controlemaatregelen in en rondom scholen en voorlichtingscampagnes om het bewustzijn over veiligheid te vergroten. Het protocol heeft een looptijd van één jaar en wordt twee keer per jaar geëvalueerd, met de eerste evaluatie gepland in december 2024. (Bron: [Curacao.nu](https://www.curacao.nu), 2024).

## Randvoorwaarden

### M. Herzie de huidige bekostigingssystematiek

- Hanteer een andere verdeelsystematiek die beter aansluit, zodat schaafeffecten worden gestimuleerd en meer middelen beschikbaar zijn voor het voorzien in basiskwaliteit. Bij een andere bekostigingssystematiek kan

worden gedacht een lumpsumbekostiging waarbij meer vrijheid voor schoolbesturen ontstaat om middelen (op een efficiënte manier) in te zetten.

- Denk bij het ontwerpen van de bekostigingssystematiek aan richtlijnen over de omvang van de klassen en scholen om schaalvoordelen te stimuleren. Scholen kunnen de middelen die hierdoor beschikbaar komen besteden aan bijvoorbeeld de inzet van klassenassistenten en remedial teachers. Schaafeffecten hebben daarnaast bredere effecten doordat bijvoorbeeld de mogelijkheid ontstaat om van elkaar te leren en de kwaliteit op scholen te verbeteren.
- Zorg dat de bekostigingssystematiek een relatie heeft met de eisen die worden gesteld aan de zes domeinen van basiskwaliteit. Zodoende wordt de bekostiging gericht ingezet en wordt basiskwaliteit van het onderwijs geborgd. Dit betekent dat de systematiek ook richtlijnen kan geven voor welke basiskwaliteit minimaal bekostigd moet worden.

**N. Formuleer een gezamenlijke visie op onderwijsbeleid samen met het onderwijsveld voortbouwend op het Programma Mehorashon di Enseñansa**

- Formuleer een visie die breed wordt gedeeld door het onderwijsveld bij de ontwikkeling van deze visie te betrekken. De visie schetst de ideaalburger van Curaçao. De visie moet naast het schetsen van een beeld van de kennis, eigenschappen en taalvaardigheid van de toekomstige burger van Curaçao, ook zorgen voor een concrete vertaling naar het onderwijsbeleid in Curaçao. Op deze manier geeft de formuleerde visie handvatten aan het onderwijsveld om binnen de geschetste kaders het onderwijs vorm te geven.
- Communiceer helder over deze visie en zorg dat de visie onder de aandacht komt bij schoolbesturen, schoolleiders, leraren en ouders. Dit kan bijvoorbeeld door het voeren van campagnes en toereikende online informatievoorziening.
- Betrek bij het ontwikkelen en uitwerken van deze visie stakeholders uit het gehele onderwijsveld, zodat er een gedeeld eigenaarschap is van de ontwikkelde visie en het daaruit voortvloeiende beleid.

**O. Ontwikkel meer opleidingsmogelijkheden voor schoolleiders en selecteer strenger op de benodigde kwaliteit bij schoolleiders**

- Zorg voor een opleidingsaanbod voor onderwijskundig leiderschap of een verwante opleiding die schoolleiders in staat stelt op adequate wijze leiding te geven aan een school. Voorheen was een dergelijke opleiding beschikbaar, maar sinds een aantal jaar is er geen geaccrediteerde opleiding voor schoolleider meer. De wet (Artikel 5 lid 5 onder punt 2) schrijft voor dat de minister een opleiding voor schoolleider moet aanwijzen.
- De opleiding kan ontwikkeld worden in Curaçao, maar kan ook betrekking hebben op het volgen van een opleiding elders in de regio of binnen het Koninkrijk, bijvoorbeeld op uitwisselingsbasis of door middel van het toekennen van studiebeurzen.

**P. Faciliteer periodiek onderzoek naar de basiskwaliteit in het onderwijs en naar interventies voor het verhogen van de basiskwaliteit**

- Stimuleer het periodiek doen van onderzoek naar brede kwaliteitsaspecten van het onderwijsstelsel. Denk naast de mate waarin scholen voldoen aan de kwaliteitseisen ook aan onderzoek naar de kwaliteit van de lerarenopleiding en het leiderschap van schoolleiders en schoolbesturen.
- Stimuleer het doen van onderzoek naar 'best practices' ten aanzien van onderwerpen zoals de optimale klassengrootte, geschikt lesmateriaal, meertaligheid en ontwikkelingen van leraren. Kennis van dergelijke onderwerpen in de context van Curaçao helpt de ontwikkeling van een visie op onderwijsbeleid.

**Q. Verrijk het centraal datasysteem en zorg voor ontsluiting van informatie ten behoeve van toezicht en ontwikkeling van beleid**

- De ontwikkeling van kennis over het onderwijs in Curaçao begint bij kennis over de actuele situatie. De Nulmeting van het Curaçaose onderwijsbestel (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) adviseert dan ook een betrouwbaar en duurzaam registratiesysteem voor kengetallen te organiseren. Hierbij ligt voor de hand om aan te sluiten bij de huidige ontwikkeling van de Centraal Landelijk Onderwijs Applicatie (CLOA), een dataregistratiesysteem dat een deelproject vormt binnen het overheidsprogramma Digitalisering Onderwijs Curaçao (Nulmeting, Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023, p.35).
  - Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt wie toegang heeft tot de data en welke gegevens noodzakelijk zijn voor het ontwikkelen van beleid. De geregistreerde gegevens dienen minimaal toegankelijk te zijn voor de Inspectie Onderwijs, onderzoekers, beleidsmakers, schoolbesturen en andere stakeholders om geïnformeerd beslissingen te kunnen nemen ten aanzien van het onderwijsbeleid. Dit betekent dat reeds geregistreerde data en toekomstig te verzamelen data op de juiste manier voor de relevante stakeholders worden ontsloten.
- R. Verhoog de capaciteit bij de Inspectie Onderwijs zodat wet- en regelgeving wordt nageleefd**
- Verhoog de inspectiecapaciteit zodat wordt toegezien op naleving van wet- en regelgeving. Indien scholen niet voldoen aan het toezicht- en waarderingskader en daarmee dus ook niet aan de basiskwaliteit, dienen zij een verbeterplan op te stellen. Deze scholen moeten na een jaar weer gecontroleerd worden. Bij aanhoudende tekortschietende kwaliteit dient het ministerie over te gaan tot sluiting van scholen.
  - De Inspectie Onderwijs dient elk jaar een Staat van het Onderwijs te publiceren en daarmee alle burgers in Curaçao te voorzien van informatie over de (basis)kwaliteit van het onderwijs. Deze informatie is bovendien relevant voor beleidsmakers, zodat zij kunnen inspelen op de behoefte van het onderwijsveld.

## 6 Groeiplan

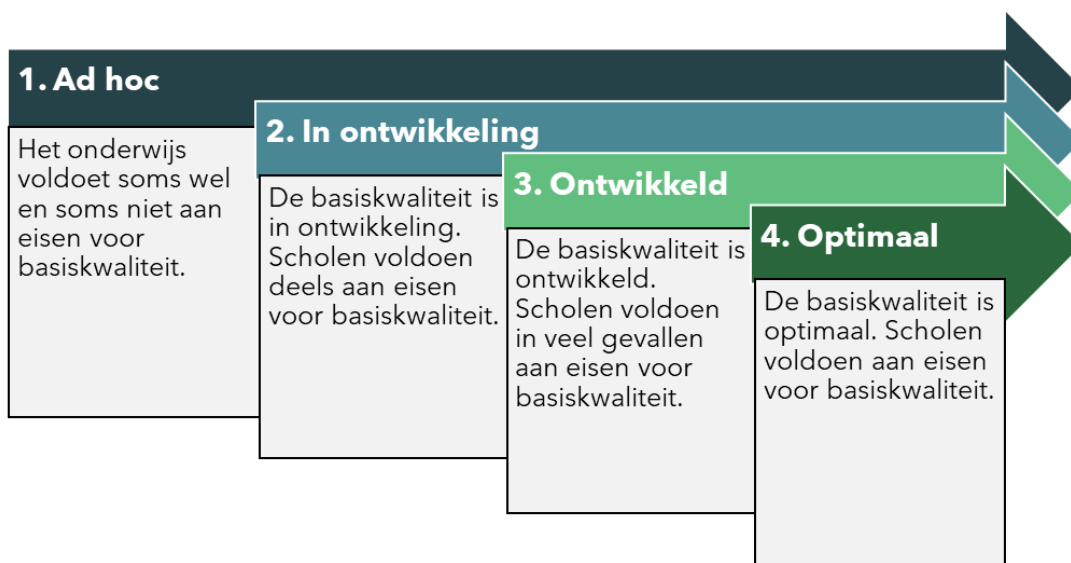
Voor alle kwaliteitsdomeinen en de randvoorwaarden is een groeiplan opgesteld, waarmee het Curaçaose onderwijs in de komende jaren concrete stappen kan zetten ter verbetering van de basiskwaliteit in het onderwijs.

Dit hoofdstuk beschrijft een groeiplan om de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao te verbeteren. Het doel van dit groeiplan is om stapsgewijze verbeteringen te realiseren op basis van een gestructureerde aanpak. Dit doen we aan de hand van een groeimodel, dat we toelichten in paragraaf 5.1. In paragraaf 5.2 gaan we per kwaliteitsdomein na wat de groeipotentie is, door eerst de huidige stand te beschrijven, gevolgd door de ruimte voor verbetering in de komende jaren tot en met 2032. In paragraaf 5.3 presenteren we het groeiplan per kwaliteitsdomein afzonderlijk. Dit groeiplan is toepasbaar voor alle betrokken stakeholders in het onderwijsveld. Paragraaf 5.4 beschrijft een apart model dat ingaat op de processen rondom dataverzameling en monitoring van de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao.

### 6.1 Het groeimodel

Het groeimodel voor de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs is geïnspireerd op bedrijfsontwikkelings- en volwassenheidsmodellen, zoals beschreven door De Bruin (2005) en Pöppelbuß en Röglinger (2011). Deze modellen worden ingezet om de huidige status van een organisatie op een specifiek domein of (productie-) proces in kaart te brengen en de stappen te identificeren waarmee organisaties kunnen groeien naar een hoger volwassenheidsniveau. Er bestaat geen standaardmodel dat universeel toepasbaar is; elk onderwerp, domein of specifieke situatie vereist een op maat gemaakt model. Zodoende is voor het Curaçaose onderwijs een groeimodel ontwikkeld dat aansluit bij de lokale context en de huidige staat van het onderwijs in Curaçao.

Figuur 6.1 Algemeen groeimodel met vier fasen



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025).

Het groeimodel bestaat uit vier fasen die aangeven wat de stand van zaken is van de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao en beschrijft welke groeimogelijkheden te realiseren zijn (Figuur 6.1). Het model is niet bedoeld als harde meting voor het niveau waarop de basiskwaliteit van het onderwijs zich bevindt, maar als model om groei en verbetering te realiseren in de komende jaren. Het groeimodel bevat de volgende vier fasen:

- **Ad hoc:** Scholen voldoen soms wel en soms niet aan de eisen voor basiskwaliteit;
- **In ontwikkeling:** Scholen voldoen deels aan de eisen voor basiskwaliteit;
- **Ontwikkeld:** Scholen voldoen in veel gevallen aan de eisen voor basiskwaliteit;
- **Optimaal:** De basiskwaliteit is optimaal. Alle scholen voldoen aan alle eisen van basiskwaliteit.

## 6.2 Groeipotentie

Deze paragraaf beschrijft de groeipotentie ten aanzien van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. De beschrijving richt zich op het niveau van OWCS, de Inspectie Onderwijs en de schoolbesturen. Voor elk kwaliteitsdomein is op basis van de inzichten uit hoofdstuk 2 en 3 een inschatting gemaakt van de fase waar het onderwijs in Curaçao zich momenteel bevindt. Dit is gebaseerd op een 'gemiddeld' beeld van het Curaçaose onderwijs. Individuele schoolbesturen kunnen zich in een andere fase in het stappenplan bevinden. Bovendien is de fase bepaald op basis van de beschikbare informatie, die in sommige gevallen fragmentarisch was. Een volledig beeld van de fase waarin de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao zich bevindt, vraagt om meer kwantitatieve data.

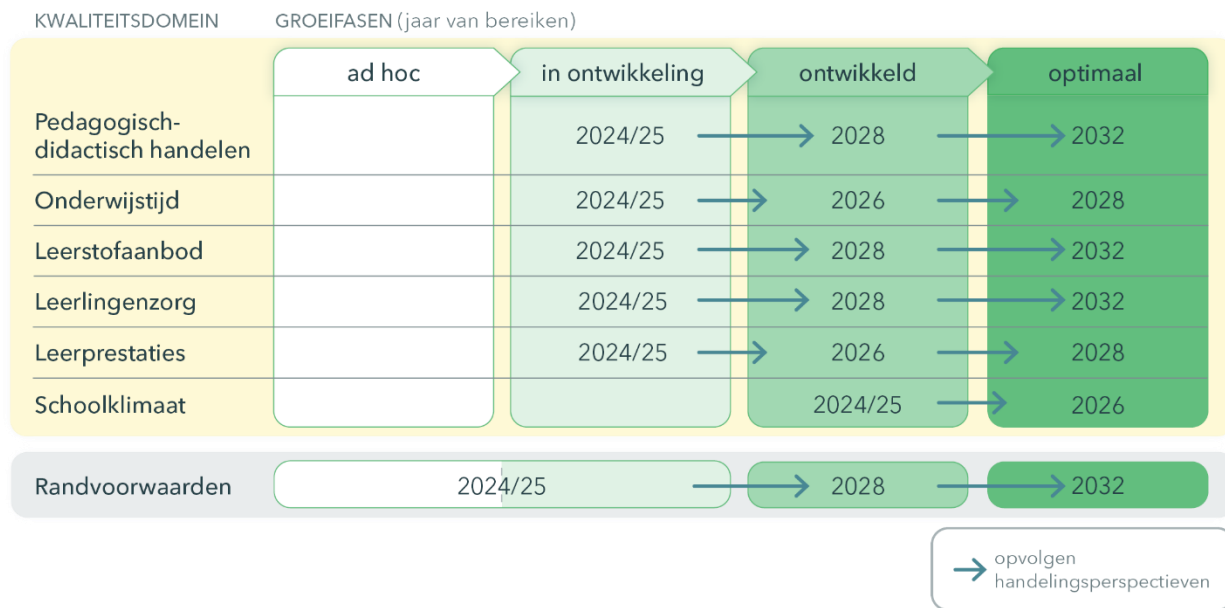
Vervolgens is met hulp van de inzichten uit hoofdstuk 4 een inschatting gemaakt van de benodigde doorlooptijd om de hogere fasen te bereiken. Veel van de handelingsperspectieven die zijn beschreven in hoofdstuk 4 kunnen binnen twee jaar worden gerealiseerd. Voor een aantal is een langere periode van vier jaar nodig. Dit heeft vaak te maken met wet- en regelgeving en het consulteren van de Raad van Advies en de SER. Voor de realisatie van weer andere handelingsperspectieven is nog meer doorlooptijd nodig, omdat er afhankelijkheden zijn met andere handelingsperspectieven. Dit geldt bijvoorbeeld voor visieontwikkeling, die vooraf moet gaan aan een aantal maatregelen.

### **De meeste kwaliteitsdomeinen bevinden zich in de fase *in ontwikkeling* en alle domeinen kunnen in 2028 minimaal de fase *ontwikkeld* bereiken**

Bijna alle kwaliteitsdomeinen zijn ingeschat in de fase *in ontwikkeling*. De uitzonderingen zijn het domein *schoolklimaat*, dat zich bevindt in de fase *ontwikkeld* en het domein *randvoorwaarden* dat zich tussen de fase *ad hoc* en *in ontwikkeling* bevindt. De kwaliteitsdomeinen kunnen zich verder ontwikkelen door het opvolgen van de handelingsperspectieven die zijn beschreven in hoofdstuk 4. Het opvolgen van de handelingsperspectieven zorgt ervoor dat het kwaliteitsdomein verschuift naar een volgende fase (zie de groene pijlen in Figuur 6.2). Gegeven alle doorlooptijden en afhankelijkheden is het de verwachting dat de basiskwaliteit in 2028 in alle domeinen de fase *ontwikkeld* zou kunnen bereiken en in 2032 de fase *optimaal*. Uiteraard zou dit wel de nodige inspanningen vereisen, die we hieronder per domein kort toelichten.



Figuur 6.2 Er is ruimte voor verbetering per kwaliteitsdomein, met een realistisch tijdsplan



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025).

**Ten aanzien van pedagogisch-didactisch handelen is er relatief veel ruimte voor verbeteringen**

Over het pedagogisch-didactisch handelen in het Curaçaose onderwijs zijn weinig harde data beschikbaar. Het onderwijsveld signaleert wel relatief veel knelpunten die op dit onderwerp betrekking hebben. De Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) bevestigt deze signalen. Zo blijkt dat leraren zich gedurende hun loopbaan te weinig professionaliseren, dat de uitval vanuit de LOFO hoog is en dat er ruimte is voor verbetering van het imago van het lerarenberoep.

Om de fase *ontwikkeld* te bereiken is het van belang dat er een nascholingsaanbod komt waardoor leraren zich kunnen professionaliseren. Hiervoor moeten scholen voldoende studiedagen beschikbaar stellen, op goed gekozen momenten in het schooljaar. Het is bovendien van belang dat de nascholing voldoende aansluit op de dagelijkse werkzaamheden en ontwikkelingsbehoeften van leraren. Schoolleiders moeten bewaken dat nascholing aansluit op de concrete uitdagingen in de school en helpt bij de totstandkoming van praktische oplossingen. Hiernaast is het van belang dat de LOFO strengere toelatingseisen kan hanteren. Hiervoor is wel een aanpassing nodig met betrekking tot de landsverordeningen UoC en hoger onderwijs. Voor het implementeren van deze handelingsperspectieven is naar schatting een doorlooptijd van twee jaar nodig.

Zodra de mogelijkheden voor professionalisering beschikbaar zijn, kunnen schoolbesturen en schoolleiders leraren actief stimuleren om zich voortdurend te blijven ontwikkelen. Via ontwikkelplannen kunnen leraren de opgedane kennis direct in de praktijk toepassen. Op den duur kan het imago van het lerarenberoep worden verbeterd door het verhogen van de salarissen, het investeren in campagnes en actieve werving. De verwachte doorlooptijd van deze handelingsperspectieven is ongeveer vier jaar. Hierbij is de kanttkening van belang dat het verhogen van lerarensalarissen een aanzienlijke budgettaire investering vereist.

**Meer onderwijstijd om te voldoen aan de wettelijke vereisten**

De Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) geeft aan dat scholen structureel een half uur te weinig onderwijs geven per dag. Daarnaast is er sprake van hitte, waardoor in de warme maanden er minder lessen

zijn en de lessen minder efficiënt benut worden. Investerings in hitteregulatie kunnen de effectieve onderwijstijd verhogen. Voor een deel van de scholen is dit al gebeurd, maar dit is nog niet voldoende. Naar schatting kosten de aanvullende investeringen in hitteregulatie en renovaties ANG 5 tot 7 miljoen. Een doorlooptijd om de fase *Ontwikkeld* te bereiken van twee jaar is realistisch. Het kunnen voorzien in meer onderwijstijd en daarmee te voldoen aan gestelde normen, vraagt om een verlenging van de lesdag. De verwachte doorlooptijd om dit te realiseren en te komen in de fase *optimaal* is in totaal vier jaar.

### **Het leerstofaanbod is vaak niet toereikend en niet voldoende toegespitst op de leerdoelen**

De resultaten uit dit onderzoek laten zien dat veel scholen werken met lesmateriaal dat enerzijds niet goed aansluit op de context en anderzijds niet optimaal wordt gebruikt in relatie tot de leerdoelen. Om in de fase *ontwikkeld* te komen moet nieuw lesmateriaal worden ontwikkeld of ingekocht, dat beter aansluit bij de behoeften van de leerling. Hiernaast is het van belang dat leraren het lesmateriaal op de juiste manier gebruiken door het in te bedden in een overkoepelende leer methode. Om dit te realiseren is een visie op het onderwijs nodig die concrete kaders schept voor het onderwijsveld. Gebaseerd hierop kan het onderwijsveld de leerdoelen vaststellen en het lesmateriaal hierop aanpassen. Vanwege deze afhankelijkheid is de verwachte doorlooptijd om de fase *ontwikkeld* te bereiken ongeveer vier jaar.

### **Er is te weinig capaciteit voor ondersteuning ten aanzien van leerlingenzorg**

Schoolbesturen en leraren geven aan dat zij onvoldoende ondersteuning hebben voor het bieden van leerlingenzorg. Op scholen ontbreekt het aan remedial teachers, klassenassistenten en ook toegang tot schoolmaatschappelijk werkers. Ook heeft de Inspectie Onderwijs te weinig capaciteit om toezicht te houden op de naleving van het zorgplan binnen scholen. Naar verwachting kan de leerlingenzorg in 2028 in de fase *ontwikkeld* zijn door meer ondersteunend personeel aan te nemen en de capaciteit bij de Inspectie uit te breiden. Het aannemen van ondersteunend personeel vereist echter financiële middelen. Via een herziening van de bekostigingssystematiek kan hierin worden voorzien. Vanwege deze afhankelijkheid zal het aannemen van ondersteunend personeel naar schatting drie tot vier jaar in beslag nemen. De doorlooptijd totdat de Inspectie Onderwijs voldoende capaciteit heeft, wordt geschat op ongeveer twee jaar.

### **Er ligt teveel nadruk op toetsen en toetsvormen zijn toe aan een update**

Er is vaak nog sprake van ouderwetse toetsvormen en zijn er teveel toetsen, wat zorgt voor een hoge werkdruk voor leerlingen en ouders. Om in 2026 de fase *ontwikkeld* te bereiken kan worden overgegaan op formatief toetsen en een verlaging van het aantal toetsen. Hiervoor is structureel geen aanvullende capaciteit nodig. Het bereiken van het niveau *geoptimaliseerd* vraagt om een gedegen monitoring van de leerprestaties. Dit vraagt eerst om het voorzien in een aantal randvoorwaarden, namelijk het verhogen van de capaciteit bij de Inspectie Onderwijs en het ontsluiten van gegevens uit het centraal datasysteem. Deze fase kan in 2028 worden bereikt.

### **Er zijn relatief weinig knelpunten ten aanzien van het schoolklimaat**

Uit sessies met het onderwijsveld blijkt dat knelpunten ten aanzien van het schoolklimaat niet wijdverbreid zijn. Vaak is sprake van een veilig schoolklimaat en zijn er meerdere initiatieven om de veiligheid te waarborgen. Er is een samenwerkingsverband tussen verschillende departementen en instanties. Hiernaast zijn er binnen scholen initiatieven die pogen het sociale klimaat op scholen te verbeteren. Het bereiken van de fase *optimaal* vraagt voornamelijk om een periodieke evaluatie van de samenwerking tussen de relevante instanties en het borgen en monitoren van de inzet van het schoolveiligheidsplan. Het onderwijsveld kan dit binnen twee jaar realiseren.

### **Er is relatief veel ruimte voor verbetering van de randvoorwaarden in relatie tot basiskwaliteit**

Voor het waarborgen van de basiskwaliteit in het onderwijs moet aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan, zoals onderwijskundig leiderschap, kwaliteitszorg en bestuurlijke kwaliteit. De inzichten uit dit onderzoek laten zien

dat aan veel randvoorwaarden niet voldoende wordt voldaan. Volgens het onderwijsveld ontbreekt het aan een landelijk gedeelde visie op het onderwijsbeleid en de concrete vertaling hiervan naar scholen en klassen. Ook op scholen ontbreekt het aan onderwijskundig leiderschap. Een deel van de schoolleiders heeft geen opleiding gevolgd voor hun functie. Voorts is het belangrijk dat schoolbesturen voldoende financiële middelen hebben om te kunnen voorzien in de basiskwaliteit. Op dit moment nodigt de bekostigingssystematiek in Curaçao niet voldoende uit tot een effectieve en efficiënte aanwending van middelen.

Wat betreft de kwaliteitszorg is er nauwelijks onderzoek naar de basiskwaliteit. Ondanks dat er een centrale dataregistratie is van onderwijsgegevens zijn deze beperkt toegankelijk voor de Inspectie Onderwijs en beleidsmakers. Daarbij komt dat de Inspectie te weinig capaciteit heeft om toezicht te houden en zodoende te controleren op de naleving van wet- en regelgeving.

De randvoorwaarden kunnen in 2028 in de fase *ontwikkeld* komen door de handelingsperspectieven ten aanzien van dit domein te realiseren. De fasen behorende tot de handelingsperspectieven binnen het domein *randvoorwaarden*, zijn te vinden in de volgende paragraaf in Tabel 6.2. Ten aanzien van de randvoorwaarden zijn er verschillende handelingsperspectieven met een doorlooptijd van twee tot vier jaar. Recent is de werkgroep bekostiging gestart met het verbeteren van de bekostigingssystematiek. Een nieuwe bekostigingssystematiek is beoogd te zijn geïmplementeerd over circa twee jaar. Ook bestaat er al een landelijke visie die is opgenomen in het Programma Mehorashon di Enseñansa (2023). Echter, het raadplegen van het onderwijsveld en de concrete vertaling van de visie naar het onderwijsbeleid kan naar verwachting twee tot drie jaar duren. Om dit te kunnen realiseren is meer capaciteit nodig bij het ministerie van OWCS. Een opleiding voor onderwijskundig leiderschap moet door de minister worden aangewezen. Dit kan op korte termijn een buitenlandse opleiding zijn. Wil Curaçao een eigen opleiding realiseren, dan is de doorlooptijd 2,5 jaar. Dit betekent ook dat er capaciteit beschikbaar moet komen bij een opleidingsinstituut (bijvoorbeeld bij de UoC).

Voor een versterkt toezicht op de basiskwaliteit van het onderwijs is het noodzakelijk dat de Inspectie Onderwijs wordt uitgebreid worden met minimaal een aantal FTE. De werving, opleiding en inwerking van deze medewerkers zal naar verwachting één à twee jaar duren. Voor het onderzoek naar 'best practices' ten aanzien van basiskwaliteit van het onderwijs, zijn aanvullende budgetten nodig voor het financieren van enkele onderzoeksprojecten. Het verrijken van het centraal datasysteem en het vertalen van de gegevens tot informatie bruikbaar is voor toezichthouders en beleidsmakers, heeft een verwachte doorlooptijd van drie jaar. Hiervoor kunnen budgetten op projectbasis beschikbaar worden gesteld.

## 6.3 Groeiplan om basiskwaliteit te verbeteren

Tabel 6.1 concretiseert de verschillende fasen van het groeiplan per kwaliteitsdomein. Voor elk kwaliteitsdomein wordt eerst een algemene beschrijving gegeven van de fasen binnen het groeiplan die betrekking hebben op het gehele kwaliteitsdomein. Daarnaast worden per kwaliteitsdomein de verschillende fasen van de bijbehorende handelingsperspectieven beschreven.

Het groeiplan biedt een ontwikkelingsperspectief voor het verbeteren van de basiskwaliteit binnen de zes kwaliteitsdomeinen. Schoolbesturen kunnen met behulp van de tabel een inschatting maken van de fase waarin zij zich momenteel bevinden. Vervolgens schetst het groeiplan de stappen en fasen die schoolbesturen kunnen doorlopen om optimaal te voorzien in de basiskwaliteit.

Naast de zes kwaliteitsdomeinen is er ook een groeiplan opgesteld voor de randvoorwaarden die noodzakelijk zijn voor basiskwaliteit in het onderwijs (Tabel 6.2). Net zoals in Tabel 6.1 is een groeiplan geformuleerd voor alle handelingsperspectieven binnen het domein *randvoorwaarden*. Deze randvoorwaarden hebben vrijwel allemaal betrekking op het beleidsniveau en zijn direct verbonden met de werkzaamheden van het ministerie van OWCS en de Inspectie Onderwijs. Uit het groeiplan blijkt dat aan de meeste randvoorwaarden momenteel in beperkte mate is voldaan. Het ministerie van OWCS en de Inspectie Onderwijs kunnen de verschillende fasen van het model doorlopen om optimaal te voorzien in de randvoorwaarden die noodzakelijk zijn voor het onderwijsveld om te kunnen voorzien in basiskwaliteit.

Tabel 6.1 Groeiplan basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao

Kwaliteits-domein	Ad hoc	In ontwikkeling	Ontwikkeld	Optimaal	
<b>Pedagogisch-didactisch handelen</b>					
<b>Algemeen</b>	De lessen zijn weinig samenhangend en er is weinig structuur. De lesstof wordt niet altijd goed overgebracht op de leerling.	Er is structuur in de lessen en de lesstof wordt deels goed overgebracht op de leerling.	Er is een duidelijke structuur in de lessen en de lesstof wordt goed overgebracht op de meeste leerlingen.	Er is sprake van een hoge kwaliteit van de lessen, met een heldere structuur, duidelijke uitleg en betrokkenheid van leerlingen. Er is een taakgerichte werksfeer waarin leerlingen actief deelnemen aan het onderwijsproces.	
	<b>Handelings-perspectieven</b>	Er zijn sporadisch leraren die na- en bijscholing volgen. Hier is weinig beleid voor en het gebeurt voornamelijk op eigen initiatief.	Er is een beperkt scholingsaanbod beschikbaar, maar dit sluit niet aan op de behoefte van de leraar.	Er is een ruim scholingsaanbod beschikbaar dat aansluit op de behoefte van de leerkrachten.	Er is een ontwikkelplan voor leerkrachten met een aanbod dat aansluit op de behoefte van leerkrachten.
		Het lerarenberoep heeft geen goed imago, waardoor de instroom laag is en leraren snel uitstromen.	Het lerarenberoep heeft een prima imago. Het lerarenberoep is echter niet populair en trekt gemiddelde studenten aan.	Het lerarenberoep heeft een goed imago. Het lerarenberoep is populair en trekt goede studenten. Er is weinig vroegtijdige uitstroom van leraren.	Het lerarenberoep is een gewild beroep. Door het hoge aanbod is er ruimte om enkel de beste studenten toe te laten. Leraren blijven hun beroep langdurig uitoefenen en zijn ambassadeurs van het lerarenberoep.
		Er is weinig ruimte binnen de school om het scholingsaanbod te gebruiken.	Er zijn studiedagen beschikbaar geconcentreerd buiten de schoolperiode.	Er zijn studiedagen verspreid over het gehele kalenderjaar.	Er zijn studiedagen verspreid over het kalenderjaar en het scholingsaanbod is ingebed in het ontwikkelingsplan door het scholingsaanbod te relateren aan de praktische toepassing binnen de school.
		Er is geen verplichte toets op taalvaardigheid en motivatie voor toelating tot de LOFO.	Er is een verplichte toets op taalvaardigheid en motivatie voor toelating tot de LOFO.	Er zijn formeel wettelijke vastgelegde toelatingseisen op basis van een aanvullende toets op taalvaardigheid en motivatie	Er zijn formeel wettelijk vastgelegde toelatingseisen en een aanvullende toets op taalvaardigheid en motivatie.

Kwaliteits-domein	Ad hoc	In ontwikkeling	Ontwikkeld	Optimaal
<b>Onderwijstijd</b>				
<b>Algemeen</b>	De onderwijstijd wijkt af van de wettelijke voorschriften. Er is veel lesuitval en de gerealiseerde onderwijstijd is niet voldoende om het curriculum te doorlopen.	De onderwijstijd wijkt beperkt af van de wettelijke voorschriften. Er is veel lesuitval en de gerealiseerde onderwijstijd is niet voldoende om het curriculum te doorlopen.	De onderwijstijd voldoet aan de wettelijke voorschriften. Er is wel lesuitval en de gerealiseerde onderwijstijd is niet voldoende om het curriculum te doorlopen.	Lesuitval en verzuim zijn beperkt. De geplande en gerealiseerde onderwijstijd is voldoende voor leerlingen om het curriculum effectief te doorlopen.
<b>Handelings-perspectieven</b>	Er zijn nauwelijks basisvoorzieningen in scholen aanwezig.	Er zijn basisvoorzieningen aanwezig, maar deze zijn beperkt en dit geldt niet voor alle scholen.	Er zijn basisvoorzieningen voor de meeste scholen.	Alle basisvoorzieningen zijn aanwezig.
<b>Leerstofaanbod</b>				
<b>Algemeen</b>	Het leerstofaanbod voldoet niet aan de wettelijke vereisten en kerndoelen voor verschillende onderwijsniveaus. Het aanbod sluit niet aan bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen.	Het leerstofaanbod voldoet beperkt aan de wettelijke vereisten en kerndoelen voor verschillende onderwijsniveaus. Het aanbod sluit niet voldoende aan bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen.	Het leerstofaanbod voldoet aan de meeste wettelijke vereisten en kerndoelen voor verschillende onderwijsniveaus. Het aanbod sluit aan op de onderwijsbehoeften van de leerling.	Het leerstofaanbod voldoet aan de wettelijke vereisten en kerndoelen voor verschillende onderwijsniveaus. Het aanbod sluit aan bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen en bereidt hen voor op hun verdere schoolcarrière.
<b>Handelings-perspectieven</b>	Er is geen beheersing van het Nederlands of een andere vreemde taal.	De beheersing van het Nederlands of andere vreemde taal is beperkend voor de leerprestaties.	De beheersing van het Nederlands of andere vreemde taal is op dusdanig niveau leerlingen dat de belemmeringen ten aanzien van leerprestaties beperkt zijn.	De beheersing van het Nederlands of andere vreemde taal is op dusdanig niveau dat er geen belemmeringen zijn ten aanzien van de leerprestaties.
	Het lesaanbod sluit niet aan op de leerdoelen.	Het lesaanbod sluit beperkt aan op de leerdoelen.	Het lesaanbod heeft een duidelijke relatie met de leerdoelen.	Het lesaanbod heeft een één op één relatie met de leerdoelen. De relatie tussen het lesmateriaal worden jaarlijks geëvalueerd zodat het lesaanbod goed blijft aangesloten op de leerdoelen.

Kwaliteits-domein	Ad hoc	In ontwikkeling	Ontwikkeld	Optimaal
<b>Leerlingenzorg</b>				
<b>Algemeen</b>	De ondersteuning van leerlingen die extra aandacht nodig hebben is ongestructureerd. Er is weinig zorgstructuur.	De zorgstructuur die is ingericht is beperkt effectief in het ondersteunen van kinderen die extra aandacht behoeven.	De zorgstructuur die is ingericht is effectief in het ondersteunen van kinderen die extra aandacht behoeven.	Er is planmatige ondersteuning van leerlingen die extra aandacht nodig hebben. Scholen signaleren systematisch problemen in de leer- en gedragsontwikkeling en spelen daarop in met passende maatregelen.
	<b>Handelings-perspectieven</b>	Er is geen ondersteunend personeel aanwezig.	Er is sporadisch ondersteunend personeel aanwezig, maar de taken zijn niet duidelijk afgebakend.	Er is voldoende ondersteunend personeel aanwezig en de taken van dit personeel zijn afgestemd op de behoefte van de school.
	Er is geen wetgeving over het zorgplan.	Het hebben en naleven van een zorgplan is wettelijk vastgelegd, maar er is geen toezicht op naleving.	Het hebben en naleven van een zorgplan is wettelijk vastgelegd en er is toezicht op naleving.	Het hebben en naleven van een zorgplan is wettelijk vastgelegd en er is toezicht op naleving. Het zorgplan wordt jaarlijks geëvalueerd en herzien op basis van een beleidscyclus.
<b>Leerprestaties</b>				
<b>Algemeen</b>	Er zijn geen effectieve instrumenten voor het meten van leerprestaties. De prestaties van leerlingen sluiten niet aan op wat redelijkerwijs mag worden verwacht op basis van de achtergrond en mogelijkheden van de leerling.	Er zijn instrumenten voor het meten van leerprestaties deze meten in beperkte mate. De prestaties van leerlingen sluiten in beperkte mate aan redelijkerwijs mag worden verwacht op basis van de achtergrond en mogelijkheden van de leerling.	Er zijn effectieve instrumenten voor het meten van leerprestaties deze meten in beperkte mate. De prestaties van leerlingen sluiten in beperkte mate aan redelijkerwijs mag worden verwacht op basis van de achtergrond en mogelijkheden van de leerling.	Scholen gebruiken instrumenten om het niveau van leerprestaties vast te stellen en aan te passen aan de kenmerken van de leerlingpopulatie. De leerresultaten sluiten aan bij wat redelijkerwijs mag worden verwacht op basis van de achtergrond en mogelijkheden van de leerlingen.



Kwaliteits-domein	Ad hoc	In ontwikkeling	Ontwikkeld	Optimaal
<b>Handelings-perspectieven</b>	Er worden geen formatieve toetsen toegepast.	Er wordt op beperkte schaal formatief getoetst. Op basis van de toetsresultaten wordt echter nog niet veel actie ondernomen.	Er worden gedurende de schoolloopbaan meerdere formatieve toetsen afgenomen per leerling. De toetsresultaten worden benut bij de ontwikkeling van leerlingen.	Er worden gedurende de schoolloopbaan meerdere formatieve toetsen afgenomen per leerling. De toetsresultaten spelen een belangrijke rol bij de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Bovendien worden zij benut om de cognitieve ontwikkeling van kinderen te bevorderen.
<b>Schoolklimaat</b>				
<b>Algemeen</b>	Er zijn geen duidelijke regels voor pestgedrag en discriminatie.	Er zijn regels tegen pestgedrag en discriminatie. Deze worden beperkt nageleefd, waardoor respectloos gedrag regelmatig voorkomt.	Er zijn duidelijke regels tegen pestgedrag en discriminatie. Deze worden goed nageleefd, waardoor respectloos gedrag nauwelijks voorkomt.	Er is een veilige sfeer en onderlinge respectvolle omgang binnen de school. Het omvat het zorgen voor een uitdagende leeromgeving, het handhaven van duidelijke regels, en het tegengaan van pestgedrag en discriminatie. Het beleid borgt de sociale veiligheid van leerlingen en personeel door regelmatig de veiligheidsbeleving te evalueren.
<b>Handelings-perspectieven</b>	Er is geen schoolveiligheidsplan of protocol aanwezig.	Scholen hebben een schoolveiligheidsplan of protocol, maar er wordt niet of nauwelijks toegezien op de naleving. Er is bovendien weinig sprake van samenwerking met andere instanties.	Scholen hebben een schoolveiligheidsplan of protocol, evalueren de naleving regelmatig en werken samen met andere instanties. Scholen hebben aandacht voor preventie.	Scholen hebben een schoolveiligheidsplan of protocol, borgen de naleving ervan door het regulier te evalueren en werken actief samen met andere instanties. Scholen hanteren een preventieve aanpak.

Tabel 6.2 Groeiplan met betrekking tot de randvoorwaarden

Rand-voorwaarden	Ad hoc	In ontwikkeling	Ontwikkeld	Optimaal
<b>Algemeen</b>	De randvoorwaarden om basiskwaliteit te kunnen realiseren zijn niet voldoende aanwezig en werken hierdoor belemmerend.	Er is in beperkte mate voldaan aan de randvoorwaarden. Het onderwijsveld heeft mogelijkheden om te voorzien in basiskwaliteit, maar moet hiervoor wel op zichzelf rekenen.	De randvoorwaarden zijn grotendeels in orde. Schoolbesturen hebben duidelijke kaders vanuit de overheid en ontvangen voldoende bekostiging om hierin te kunnen voorzien.	Er is een continue dialoog tussen beleidsmakers en de overheid zodat de randvoorwaarden in orde zijn om te kunnen voorzien in de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. Er is een heldere visie, de bekostiging en de kwaliteitszorg zijn op orde.
<b>Handelings-perspectieven</b>	In de bekostigingssystematiek ontbreekt het aan mogelijkheden en incentives om de basiskwaliteit van het onderwijs te bevorderen.	De bekostigingssystematiek houdt verband met de zes domeinen van basiskwaliteit en schoolbesturen hebben een zekere handelingsruimte om vanuit de bekostigingssystematiek de basiskwaliteit te bevorderen.	Schoolbesturen hebben handelingsruimte om middelen effectief en efficiënt aan te wenden en er gaat een stimulans vanuit de bekostigingssystematiek om dit ook daadwerkelijk te doen. De bekostigingssystematiek sluit aan op de zes domeinen van basiskwaliteit.	De bekostiging van onderwijs is transparant en kent een lage administratieve druk, voor zowel OWCS als schoolbesturen. De bekostigingssystematiek biedt schoolbesturen de benodigde handelingsruimte om de middelen in te zetten voor een zo hoog mogelijke onderwijskwaliteit. De bekostigingssystematiek stimuleert schoolbesturen om de middelen doeltreffend in te zetten en verspilling te voorkomen.
	Er is geen landelijke visie op onderwijsbeleid.	Er is een landelijke visie op onderwijsbeleid, maar die is niet voldoende bekend en/of effectief.	Er is een landelijke visie op onderwijsbeleid, die in de praktijk fungeert als baken en beleidskader voor het onderwijsveld.	Er is een landelijke, breed gedragen visie op onderwijsbeleid, die bekend is in het onderwijsveld en zorgt voor effectieve beleidskaders.
	Er zijn geen toegankelijke opleidingsmogelijkheden voor schoolleiders.	Er zijn toegankelijke opleidingsmogelijkheden voor schoolleiders.	Er zijn voldoende toegankelijke opleidingsmogelijkheden voor schoolleiders die aansluiten op de behoeften. Schoolbesturen faciliteren en stimuleren schoolleiders om een specifieke opleiding te volgen.	Schoolleiders hebben een specifieke opleiding gevolgd als schoolleider. Schoolbesturen vereisen dit. Er zijn voldoende toegankelijke opleidingsmogelijkheden voor schoolleiders die aansluiten op de behoeften van het onderwijsveld.

Rand-voorwaarden	Ad hoc	In ontwikkeling	Ontwikkeld	Optimaal
	Er is geen onderzoek naar de basiskwaliteit van het onderwijs van Curaçao.	Er is een periodieke rapportage over de stand van het onderwijs.	Er vindt onderzoek plaats naar basiskwaliteit in het onderwijs van Curaçao en er verschijnt een periodieke rapportage over de stand van het onderwijs.	Er is een onderzoeksagenda waarin periodiek onderzoek naar 'best practices' ten aanzien van basiskwaliteit is geagendeerd. Er is ook een periodieke rapportage van de staat van het onderwijs die bruikbaar is voor toezicht, beleidsmakers en het onderwijsveld.
	Er is geen centraal datasysteem aanwezig.	Er wordt centraal geregistreerd in een datasysteem.	Er is een datasysteem met relevante gegevens, die toegankelijk zijn voor toezicht en beleid zodat zij er onderzoek mee kunnen doen.	Er is een datasysteem met directe toegang voor beleid en toezicht. De onderzoeksresultaten op basis van het datasysteem worden gedeeld met het onderwijsveld, zodat zij hun kennisbasis kunnen versterken en hun beleid continu kunnen verbeteren.
	Er is onvoldoende capaciteit bij de Inspectie Onderwijs voor toezicht op naleving wet- en regelgeving.	Er is beperkte capaciteit bij de Inspectie Onderwijs voor toezicht op naleving wet- en regelgeving, waardoor niet alle scholen jaarlijks bezocht kunnen worden.	Er is voldoende capaciteit bij de Inspectie Onderwijs voor toezicht op naleving wet- en regelgeving, waardoor alle scholen jaarlijks bezocht kunnen worden.	Er is voldoende capaciteit bij de Inspectie Onderwijs om volledig toezicht te kunnen uitoefenen op het onderwijs en te voorzien in uitgebreide periodieke rapportages over de staat van het onderwijs. De Inspectie heeft een actieve rol als kennismakelaar in het onderwijsveld.

## 6.4 Data en monitoring

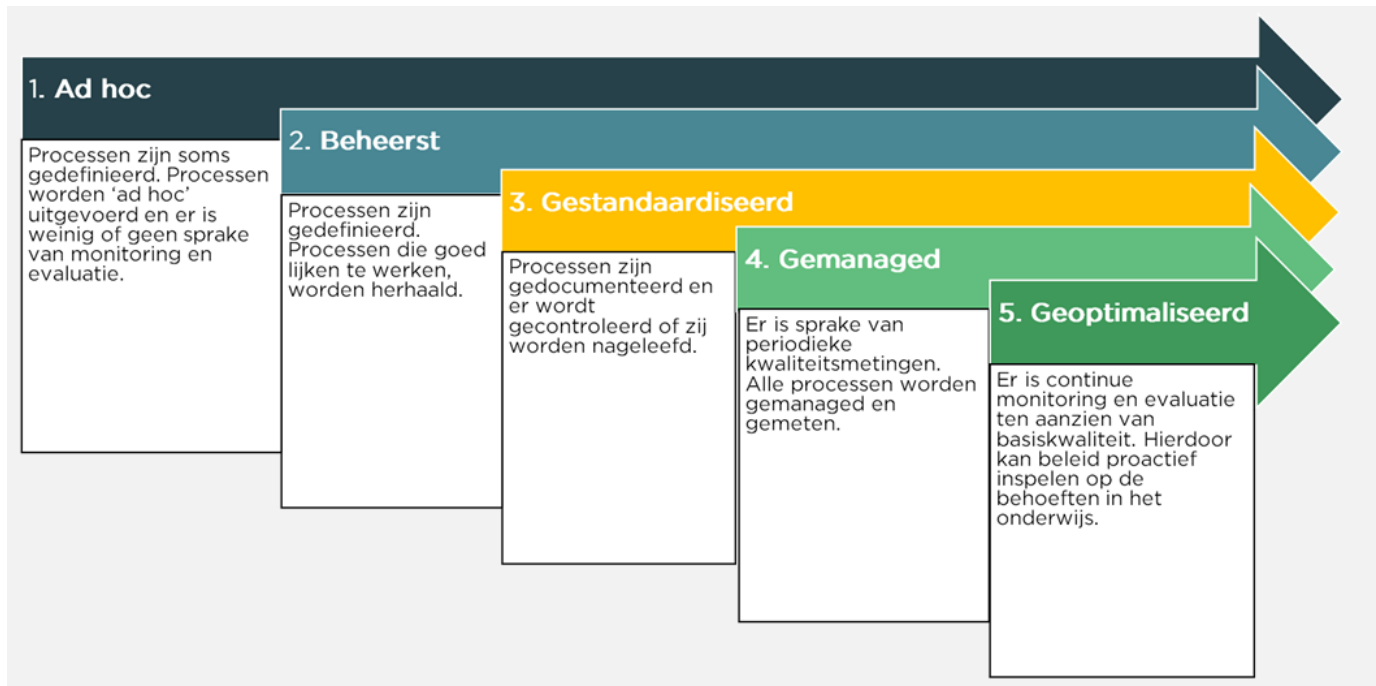
Deze paragraaf beschrijft welke stappen nodig zijn voor effectieve monitoring van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. Dit onderzoek constateert dat een deel van de benodigde data voor het monitoren van basiskwaliteit van het onderwijs niet beschikbaar is. Daarnaast blijkt dat data in bepaalde gevallen wel worden geadmistreerd, maar niet toegankelijk zijn voor toezichthouders en beleidsmakers. Deze paragraaf beschrijft aan de hand van een volwassenheidsmodel welke stappen het onderwijsveld kan doorlopen om optimale monitoring van de basiskwaliteit van het onderwijs te bereiken. Dit volwassenheidsmodel geeft per kwaliteitsdomein een inschatting van de fase waarin het onderwijs van Curaçao zich momenteel bevindt ten aanzien van het monitoren van basiskwaliteit. De paragraaf sluit af met een overzicht van de benodigde data per kwaliteitsdomein voor een effectieve monitoring van de basiskwaliteit.

### **Volwassenheidsmodel monitoring basiskwaliteit**

Het volwassenheidsmodel voor monitoring van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs is, net zoals het eerder besproken groeimodel, geïnspireerd op bedrijfsontwikkelings- en volwassenheidsmodellen, zoals beschreven door De Bruin (2005) en Pöppelbuß en Röglinger (2011). Deze modellen worden ingezet om de huidige status van een organisatie op een specifiek domein of (productie-) proces in kaart te brengen en de stappen te identificeren waarmee organisaties kunnen groeien naar een hoger volwassenheidsniveau. Er bestaat geen standaardmodel dat universeel toepasbaar is; elk onderwerp, domein of specifieke situatie vereist een op maat gemaakt model. Zodoende is voor monitoring van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs een volwassenheidsmodel ontwikkeld dat aansluit bij de lokale context en de huidige staat van het onderwijs in Curaçao.

Het volwassenheidsmodel voor de monitoring van basiskwaliteit bestaat uit vijf fasen (Figuur 6.3). Dit model geeft een inschatting van de fase waarin de monitoring van een kwaliteitsdomein zich bevindt. Wanneer processen voor het monitoren van basiskwaliteit slechts incidenteel zijn vastgelegd en er nauwelijks sprake is van monitoring, spreken we van de fase *ad hoc*. Daarentegen bevindt de monitoring zich in de fase *geoptimaliseerd* wanneer sprake is van continue monitoring en evaluatie, waardoor proactief kan worden ingespeeld op de behoeften van het onderwijs. Tussen deze twee uitersten bevinden zich de fasen *beheerst*, *gestandaardiseerd* en *gemanaged*. Zie onderstaande figuur voor een nadere toelichting op het volwassenheidsmodel.

Figuur 6.3 Volwassenheidsmodel monitoring basiskwaliteit



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2025).

De monitoring van de basiskwaliteit vereist inzicht in aspecten die behoren tot de zes domeinen van basiskwaliteit. Hoofdstuk 2 laat zien dat op dit moment voornamelijk gegevens over leerprestaties beschikbaar zijn. Ten aanzien van dit kwaliteitsdomein bevindt de monitoring van basiskwaliteit zich in de fase *gestandaardiseerd*. Er zijn gegevens beschikbaar over cijfers, toetsresultaten en doorstroom. De laatste keer dat een rapport over De Staat van het Onderwijs verscheen, dateert echter uit het schooljaar 2019-2020. Daarnaast bestaat er een centraal datasysteem waarin gegevens met betrekking tot leerprestaties en leerlingvolgsystemen worden geregistreerd.

De overige kwaliteitsdomeinen bevinden zich tussen de fasen *ad hoc* en *beheerst*. Over deze domeinen beschikt de Inspectie Onderwijs over enige informatie en signalen met betrekking tot de basiskwaliteit. Een gestandaardiseerde meting van deze kwaliteitsaspecten ontbreekt echter. Zo is er bijvoorbeeld geen periodieke meting van de gerealiseerde onderwijstijd of het pedagogisch-didactisch handelen van leraren. Mogelijk beschikken schoolbesturen wel over deze gegevens, maar er zijn geen inspectierapporten of onderzoeken die specifiek over deze onderwerpen rapporteren.

De handelingsperspectieven met betrekking tot de randvoorwaarden (zie Tabel 6.2) bieden aanknopingspunten om de monitoring van de basiskwaliteit naar de volgende fase te brengen. Hiervoor is onder andere meer capaciteit nodig bij de Inspectie Onderwijs. Daarnaast is het van belang dat informatie uit het centrale datasysteem toegankelijk is voor toezichthouders en beleidsmakers. Aanvullende informatie moet worden verzameld via lesobservaties, de registratie van gerealiseerde lessen en de beoordeling van het leerstofaanbod. Deze gegevens dienen te worden verzameld, gedocumenteerd en gepubliceerd, zodat het onderwijsveld deze kennis kan gebruiken om de basiskwaliteit van het onderwijs verder te verbeteren.

Tabel 6.3 Volwassenheidsmodel monitoring basiskwaliteit

Kwaliteitsdomein	Ad hoc	Beheerst	Gestandaardiseerd	Gemanaged	Geoptimaliseerd
<b>Pedagogisch-didactisch handelen</b>	Er is soms sprake van de monitoring van het pedagogisch-didactisch handelen. Er zijn signalen over het niveau van het didactisch handelen, maar deze zijn niet gedocumenteerd of gekwantificeerd.	Er zijn enkele gegevens bekend over het pedagogisch-didactisch handelen. Dit is niet allesomvattend. Alleen de processen die resulteren in relevante gegevens worden herhaald, maar ontbrekende relevante gegevens worden niet opgehaald.	Er zijn gestandaardiseerde metingen van het pedagogisch-didactisch handelen. Onderdeel van deze gestandaardiseerde methode is het uitvoeren van lesobservaties. Ook zijn er gegevens bekend over de instroom, uitstroom en doorstroom vanuit de LOFO.	Er is een periodieke meting van het pedagogisch-didactisch handelen. De metingen resulteren in periodieke rapportages die beschikbaar zijn voor het onderwijsveld.	Er is een continue evaluatiecyclus ten aanzien van pedagogisch-didactisch handelen. De informatie is direct toegankelijk voor beleidsmakers zodat zij proactief kunnen ingrijpen.
<b>Onderwijstijd</b>	De jaarlijks gerealiseerde onderwijstijd wordt bij enkele scholen geregistreerd. De gegevens zijn niet bekend bij de Inspectie Onderwijs.	De jaarlijks gerealiseerde onderwijstijd wordt bij enkele scholen geregistreerd. Bij de scholen waar dit bekend is worden gegevens aangeleverd bij de Inspectie Onderwijs. Er wordt niets ondernomen om ontbrekende gegevens te ontvangen.	Er zijn gestandaardiseerde metingen van de onderwijstijd. De informatie is bekend bij de Inspectie Onderwijs.	Er is een periodieke meting van de onderwijstijd. De metingen resulteren in periodieke rapportages die beschikbaar zijn voor het onderwijsveld.	Er is een continue evaluatiecyclus ten van de gerealiseerde onderwijstijd. De informatie is direct toegankelijk voor de Inspectie en beleidsmakers zodat zij proactief kunnen ingrijpen.
<b>Leerstofaanbod</b>	Er is soms sprake van de monitoring van het lesmateriaal. Er zijn signalen over de kwaliteit van het lesmateriaal, maar deze zijn niet gedocumenteerd of gekwantificeerd.	Er zijn enkele gegevens bekend over de kwaliteit van het lesmateriaal. Dit is niet allesomvattend. Alleen de processen die resulteren in relevante gegevens worden herhaald, maar ontbrekende relevante gegevens worden niet opgehaald.	Er zijn gestandaardiseerde metingen waarbij de kwaliteit van lesmateriaal tijdig wordt gecontroleerd en geadministreerd. De monitoring ziet ook toe op de volledigheid van het leerstofaanbod.	Er is een periodieke meting van de kwaliteit van het gehele leerstofaanbod. De metingen resulteren in periodieke rapportages die beschikbaar zijn voor het onderwijsveld.	Er is een continue evaluatiecyclus ten aanzien van het leerstofaanbod. De informatie is direct toegankelijk voor beleidsmakers zodat zij proactief kunnen ingrijpen.

Kwaliteitsdomein	Ad hoc	Beheerst	Gestandaardiseerd	Gemanaged	Geoptimaliseerd
<b>Leerlingenzorg</b>	Er is soms sprake van de monitoring van de aanwezigheid van het zorgplan en de zorgstructuur. Er zijn signalen over de aanwezigheid van het zorgplan en de zorgstructuur, maar deze zijn niet gedocumenteerd of gekwantificeerd.	Er zijn enkele gegevens bekend over de aanwezigheid van het zorgplan en de zorgstructuur. Dit is niet allesomvattend. Alleen de processen die resulteren in relevante gegevens worden herhaald, maar ontbrekende relevante gegevens worden niet opgehaald.	Er zijn gestandaardiseerde metingen van de aanwezigheid van het zorgplan en de zorgstructuur. Daarnaast is er ook een uitgebreide monitoring van de naleving van het zorgplan.	Er is een periodieke meting van de aanwezigheid en naleving van het zorgplan en de zorgstructuur. De metingen resulteren in periodieke rapportages die beschikbaar zijn voor het onderwijsveld.	Er is een continue evaluatiecyclus van de leerlingenzorg. De informatie is direct toegankelijk voor beleidsmakers zodat zij proactief kunnen ingrijpen.
<b>Leerprestaties</b>	Enkele scholen hebben inzicht in de leerprestaties van hun leerlingen. De gegevens zijn niet bekend bij de Inspectie Onderwijs.	De jaarlijkse leerprestaties worden bij enkele scholen geregistreerd. Bij de scholen waar dit bekend is worden gegevens aangeleverd bij de Inspectie Onderwijs. Er wordt niets ondernomen om ontbrekende gegevens te ontvangen.	Er zijn gestandaardiseerde metingen van de leerprestaties. Het gaat om een breed scala aan gegevens ten aanzien van leerprestaties, waaronder toetscores, cijfers en doorstroomcijfers.	Er is een periodieke meting van de leerprestaties. De metingen resulteren in periodieke rapportages die beschikbaar zijn voor het onderwijsveld.	Er is een continue evaluatiecyclus van de leerprestaties. De informatie is direct toegankelijk voor de Inspectie en beleidsmakers zodat zij proactief kunnen ingrijpen. De informatie over gemiddelde leerprestaties van scholen is ook toegankelijk voor ouders.
<b>Schoolklimaat</b>	Enkele scholen hebben inzicht in het schoolklimaat. De gegevens hierover zijn niet bekend bij de Inspectie Onderwijs.	Gegevens over het schoolklimaat zijn bij enkele scholen bekend. Bij de scholen waar dit bekend is worden gegevens aangeleverd bij de Inspectie Onderwijs. Er wordt niets ondernomen om ontbrekende gegevens te ontvangen.	Er zijn gestandaardiseerde metingen van het schoolklimaat. Het gaat hier om de registratie van incidenten, pesterijen en de aanwezigheid van een schoolveiligheidsplan.	Er is een periodieke meting van het schoolklimaat. De metingen resulteren in periodieke rapportages die beschikbaar zijn voor het onderwijsveld.	Er is een continue evaluatiecyclus van het schoolklimaat. De informatie is direct toegankelijk voor de Inspectie en beleidsmakers zodat zij proactief kunnen ingrijpen. De informatie over gemiddelde leerprestaties van scholen is ook toegankelijk voor ouders.



## Indicatoren voor het monitoren van de basiskwaliteit

De indicatoren die relevant zijn voor het monitoren van de basiskwaliteit zijn weergegeven in Tabel 6.4. Dit overzicht overlapt op onderdelen met het toezichtskader dat de Inspectie Onderwijs heeft ontwikkeld (Inspectie Onderwijs, 2024). Het overzicht is niet bedoeld als alternatief toetsingskader, maar is specifiek gericht op het monitoren van de basiskwaliteit en de voortgang van de geformuleerde acties ter verbetering van de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao. Het dient dus een ander doel dan het toezichtskader van de Inspectie Onderwijs.

Tabel 6.4 Mogelijke indicatoren die kunnen worden gekwantificeerd om de basiskwaliteit te monitoren

<b>Pedagogisch-didactisch handelen</b>
De kwaliteit van de lessen in termen van structuur, duidelijke uitleg en betrokkenheid van leerlingen.
Het lerarensalaris en een vergelijking van de salarissen met andere sectoren en landen in de regio.
De aansluiting van wat studenten tijdens de LOFO leren op de behoefte in de onderwijspraktijk.
Nascholingstrajecten per leraar per schooljaar.
<b>Onderwijstijd</b>
De gerealiseerde onderwijstijd in het FO en VO.
Het verzuim en de lesuitval per schoolvak, per school en per onderwijstype.
De samenhang tussen de gerealiseerde onderwijstijd en leerprestaties.
Het aandeel klaslokalen met toereikende hitteregulatie.
<b>Leerstofaanbod</b>
Het aantal lesuren dat aan Nederlands of een andere vreemde taal wordt besteed.
Het niveau van de Nederlandse of andere vreemde taal.
Het aantal scholen dat het leerstofaanbod afstemt op de leerdoelen.
<b>Leerlingenzorg</b>
Het aantal klassenassistenten per school en schoolbestuur.
Het aantal remedial teachers per school en schoolbestuur.
Het aandeel scholen dat een zorgplan heeft.
Het aandeel scholen dat het zorgplan naleeft.
Het aantal leerlingen dat thuiszit vanwege onvoldoende beschikbare ondersteuning op school.
<b>Leerprestaties</b>
Eindexamencijfers en slaagpercentages: resultaten van eindexamens per schooltype.
Het aantal scholen dat een leerlingvolgsysteem gebruikt voor het registreren van leeropbrengsten.
Het gebruik van formatieve toetsen per school.
Het aantal toetsen per leerling, per school en schoolbestuur.
<b>Schoolklimaat</b>
Het aantal incidenten per school.
Het aantal scholen met een schoolveiligheidsplan.
Het aantal scholen dat gerichte voorlichting geeft over pesten en veilige sociale omgang.
<b>Randvoorwaarden</b>
Het aantal inspecteurs bij de Inspectie Onderwijs.
Het aantal publicaties van de Inspectie Onderwijs over basiskwaliteit.
Het aantal onderzoeken naar de basiskwaliteit in het onderwijs van Curaçao.
Het aantal schoolleiders dat een opleiding of cursus heeft gevolgd voor hun functie.

## 7 Besluit

De basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs is in ontwikkeling. Middels een groeiplan voor alle kwaliteitsdomeinen kan het onderwijs van Curaçao stapsgewijs toewerken naar een optimale basiskwaliteit in 2032.

In dit onderzoek is achtereenvolgens nagegaan:

- Wat is er bekend over basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao?;
- Hoe kan de basiskwaliteit van het onderwijs in de Curaçaose praktijk worden verbeterd?

Dit onderzoek geeft antwoord op de eerste onderzoeksvraag op basis van bureau-onderzoek, de opbrengsten van de startconferentie over basiskwaliteit op 10 september 2024, interviews, groepsessies en validatiegesprekken met het Curaçaose onderwijsveld. In de analyse is gewerkt met de zes kwaliteitsdomeinen die het ministerie van OWCS hanteert en die bovendien aansluiten bij de internationale wetenschappelijke literatuur.

De inzichten hieruit hebben geleid tot de bevestiging van dertien reeds bekende knelpunten, acht nieuwe knelpunten en één knelpunt waarvan de relevantie minder groot lijkt dan eerder werd gedacht. Op basis van nieuwe data-analyses identificeerden we de volgende belangrijke knelpunten in relatie tot basiskwaliteit:

- Schoolbestuurders zien schoolgebouwen en onderwijskundig leiderschap als de belangrijkste aandachtspunten;
- Er is een belangrijke onvervulde behoefte onder schoolbestuurders en schoolleiders aan een volwaardige opleiding voor schoolleiders;
- Volgens schoolbestuurders is meer beloning van leraren de beste manier om het lerarenberoep aantrekkelijker te maken;
- Ouders zien schoolgebouwen en lestijden als belangrijkste knelpunten;
- Op veel scholen is sprake van inefficiënte inzet van leraren; met het beschikbare geld zou veel meer kunnen worden gedaan;
- Schoolbesturen en leraren missen een herkenbare en gedragen landelijke onderwijsvisie.

Deze knelpunten zijn deels nieuw ten opzichte van de eerdere analyses, en deels zijn zij in dit rapport verder onderbouwd met nieuwe gegevens uit het CLOA en uit peilingen onder schoolbestuurders, schoolleiders, leraren en ouders van leerlingen.

Op basis van de vastgestelde knelpunten zijn 18 handelingsperspectieven geformuleerd die zijn gericht op het verbeteren van de basiskwaliteit in het onderwijs. Deze handelingsperspectieven bouwen voort op aanbevelingen uit de Nulmeting (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) en het Programma Mehorashon di Enseñansa (2023). Zeven handelingsperspectieven zijn uit deze twee eerdere rapporten overgenomen. In aanvulling hierop formuleert dit onderzoek elf nieuwe handelingsperspectieven. Vijf van deze elf overlappen met het onderzoek naar "Kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs" (SEO, 2025). Deze vijf handelingsperspectieven adresseren dus zowel de basiskwaliteit als de kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs.

Met het formuleren van de handelingsperspectieven wordt de tweede onderzoeksvraag deels beantwoord. Om de praktische waarde van het onderzoek te vergroten is vervolgens een groeiplan ontwikkeld, waarmee het onderwijsveld de basiskwaliteit in de praktijk kan bevorderen. Dit groeiplan is het resterende antwoord op de tweede onderzoeksvraag.

Voor elk van de zes domeinen van basiskwaliteit is een groeiplan opgesteld dat het onderwijsveld een perspectief geeft om door te groeien naar een optimale basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. De meeste kwaliteitsdomeinen bevinden zich momenteel in de fase in *ontwikkeling* (de tweede fase van vier). Uitzonderingen hierop zijn het domein schoolklimaat, dat zich in de fase *ontwikkeld* bevindt (de derde fase van vier) en het domein randvoorwaarden, dat zich tussen de fasen *ad hoc* en in *ontwikkeling* bevindt (tussen de eerste en tweede fase). Dit laat zien dat er nog veel ruimte is voor verbeteringen van de basiskwaliteit en dat het ministerie van OWCS, de Inspectie Onderwijs en de schoolbesturen een belangrijke rol kunnen spelen in het versterken van de basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs.

Het groeiplan stelt schoolbesturen in staat om zelf een inschatting te maken van de fase waarin zij zich bevinden met betrekking tot het bereiken van de optimale basiskwaliteit. Op basis hiervan kunnen zij een verbeterplan opstellen, met behulp van de handelingsperspectieven die in dit rapport zijn geformuleerd. Indien nodig biedt het groeiplan de mogelijkheid om in de komende periode gerichte verbeteracties te plannen.

Als onderdeel van het groeiplan is ook een volwassenheidsmodel ontwikkeld voor de monitoring en dataverzameling van basiskwaliteit van het Curaçaose onderwijs. De leerprestaties van leerlingen worden relatief goed en uitgebreid gemeten, en tot 2020 was er een uitgebreide verslaglegging beschikbaar in de Staat van het Onderwijs. Voor dit kwaliteitsdomein bevindt Curaçao zich in de fase *gestandaardiseerd* (de derde fase van vijf). De andere kwaliteitsdomeinen bevinden zich echter tussen de fasen *ad hoc* en *beheerst* (de eerste en tweede fase van vijf). Over deze domeinen beschikt de Inspectie Onderwijs slechts over beperkte informatie en signalen met betrekking tot de basiskwaliteit. Een gestandaardiseerde meting van deze kwaliteitsaspecten ontbreekt nog. Zo is er bijvoorbeeld nog geen periodieke meting van de gerealiseerde onderwijstijd of het pedagogisch-didactisch handelen van leraren. Ook met betrekking tot monitoring en dataverzameling is er dus nog veel ruimte voor groei en ook hier geldt weer dat het ministerie van OWCS, de Inspectie Onderwijs en de schoolbesturen allemaal een belangrijke rol hebben te spelen.

# Literatuurlijst

- Asis, A., Ching, C. P., & Suttiwan, W. (2023). Increasing Students' Cognitive Absorption Through Remedial Learning in Physics. *Schrödinger: Journal of Physics Education*, 4(3), 86-91.
- Bak-Piard, M., & Kroon, S. (2018). Talige diversiteit en Nederlands in de lerarenopleidingen op Curaçao en Bonaire. *Internationale Neerlandistiek*, 56(3), 223-242.
- Barber, M., & Mourshed, M. (2007). *How the world's best performing systems come out on top*. New York: McKinsey & Company.
- CBS Curaçao. (2023a). Eerste resultaten Census 2023. <https://cuatro.sim-cdn.nl/sensochs/uploads/04062024-publicatie-eerste-resultaten-census-2023.pdf?cb=kRSEsFUe>
- CBS Curaçao (2023b). University of Curaçao Graduates 2023. <https://www.cbs.cw/education>
- CLOA. (2024). Cijferoverzicht van leerling-leraar-ratio voor scholen in het FO en VO.
- Creemers, B., & Kyriakides, L. (2007). *The dynamics of educational effectiveness: A contribution to policy, practice and theory in contemporary schools*. Routledge.
- Da Costa Gomez, M. (2022). Rapport Pesten en Discriminatie in het Funderend en Voortgezet Onderwijs op Curaçao. <https://www.uoc.cw/pestencuracao>
- De Bruin, T., Rosemann, M., Freeze, R., & Kaulkarni, U. (2005). Understanding the main phases of developing a maturity assessment model. *Australasian Conference on Information Systems (ACIS)*
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child development*, 82(1), 405-432.
- Van der Elst-Koeiman, M., Segers, E., Severing, R., & Verhoeven, L. (2022). Learning to read in mother tongue or foreign language: Comparing Papiamentu-Dutch reading skills in the post-colonial Dutch Caribbean. *Learning and Individual Differences*, 95, 102138.
- Figlio, D., Holden, K. L., & Ozek, U. (2018). Do students benefit from longer school days? Regression discontinuity evidence from Florida's additional hour of literacy instruction. *Economics of Education Review*, 67, 171-183.
- Inspectie Onderwijs Ministerie van OWCS. (2020). Staat van het Onderwijs 2020.
- KPEK (2015). Bekwaamheidseisen Leraren Curaçao. Curaçao: KPEK.
- KPEK (2023). Meerjarenplan 2024-2027. Curaçao: KPEK.

- Ministerie van OWCS en ministerie van OCW (2023). Nulmeting van het Curaçaose onderwijsbestel: Uitdagingen, krachten en oplossingsrichtingen.
- Ministerie van OWCS (2023). Programma Mehorashion di Enseñansa Kòrsou 2023-2028. Willemstad: ministerie van OWCS.
- Klassen, R. M., & Kim, L. E. (2019). Selecting teachers and prospective teachers: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 26, 32-51.
- Lavy, V. (2015). Do differences in schools' instruction time explain international achievement gaps? Evidence from developed and developing countries. *The Economic Journal*, 125(588), F397-F424.
- Mercelina, G. M., Segers, E., Severing, R., & Verhoeven, L. (2023). Variation in early decoding development in a post-colonial Caribbean context. *Learning and Individual Differences*, 102, 102257.
- Meusen-Beekman, K. D., Joosten-ten Brinke, D., & Boshuizen, H. P. (2016). Effects of formative assessments to develop self-regulation among sixth grade students: Results from a randomized controlled intervention. *Studies in Educational Evaluation*, 51, 126-136.
- Papadogiannis, I., Wallace, M., Pouloupoulos, V., Vassilakis, C., Lepouras, G., & Platis, N. (2023). An assessment of the effectiveness of the remedial teaching education policy. *Knowledge*, 3(3), 349-363.
- Parinduri, R. A. (2014). Do children spend too much time in schools? Evidence from a longer school year in Indonesia. *Economics of Education Review*, 41, 89-104.
- Patall, E. A., Cooper, H., & Allen, A. B. (2010). Extending the school day or school year: A systematic review of research (1985-2009). *Review of educational research*, 80(3), 401-436.
- Pöppelbuß, J., & Röglinger, M. (2011). What makes a useful maturity model? A framework of general design principles for maturity models and its demonstration in business process management. *ECIS 2011 Proceedings*. 28.
- Ronfeldt, M., Reiningger, M., & Kwok, A. (2013). Recruitment or preparation? Investigating the effects of teacher characteristics and student teaching. *Journal of Teacher Education*, 64(4), 319-337.
- Scheerens, J., Seidel, T., Witziers, B., Hendriks, M., & Doornekamp, G. (2006). Positioning and validating the supervision framework. Enschede: Universiteit Twente.
- Sluismans, D., Joosten-ten Brinke, D., & van der Vleuten, C. (2013). *Toetsen met leerwaarde: Een reviewstudie naar de effectieve kenmerken van formatief toetsen*. NWO-PROO. [Projectnummer: 411-11-697].
- Veen, K. van, Zwart, R., & Meirink, J. (2012). What makes Teacher professional development effective? A Literature Review. *Teacher learning that matters*, 3-21.
- Verstraeten, S. (2015). National report the Curaçao Global School-based Student Health Survey (GSHS) study 2015. [https://www.who.int/ncds/surveillance/gshs/Final\\_report\\_2015\\_GSHS\\_Curacao.pdf](https://www.who.int/ncds/surveillance/gshs/Final_report_2015_GSHS_Curacao.pdf).

Vuuren, D. van & E. van den Berg (2025). *Kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs*. SEO Economisch Onderzoek. Rapportnr. 2024-153. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Wiel, K. I. (2024). *Language Ideologies and Identity Construction in Aruban and Curaçaoan Schools* (Doctoral dissertation, Temple University).

## Bijlage A Onderzoeksaanpak

In dit onderzoek is de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao onderzocht. Er zijn knelpunten geïdentificeerd en er is een groeiplan geformuleerd op basis van handelingsperspectieven voor het Curaçaose onderwijs. Hiervoor is bureau- en literatuuronderzoek gedaan, zijn interviews gehouden met experts en zijn betrokkenen uit het onderwijsveld geraadpleegd via een conferentie en aparte groepssessies. Deze bijlage geeft een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksaanpak en een overzicht van de geraadpleegde stakeholders.

### Bureau-onderzoek

Het bureau-onderzoek stelt de rapporten van de Inspectie Onderwijs, de Nulmeting van het Curaçaose onderwijs (Ministerie van OWCS en ministerie van OCW, 2023) en het Programma Mehorashon di Enseñansa centraal. Op basis van deze rapporten is een eerste set knelpunten geïdentificeerd (die later getoetst zijn bij experts en stakeholders). Tijdens het bureauonderzoek zijn we ingegaan op drie typen documenten: (1) rapporten over het Curaçaose onderwijs, (2) wetenschappelijke literatuur over onderwijs (in Curaçao) en (3) grijze literatuur over het onderwijs in Curaçao. Grijze literatuur omvat onder andere krantenartikelen, opiniecolumns en internetartikelen. Waar mogelijk is uitvraag gedaan naar data over de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao.

### Raadpleging van experts en stakeholders

De raadpleging van experts en belanghebbenden heeft een grote rol gespeeld in dit onderzoek. Eerder geconstateerde knelpunten ten aanzien van basiskwaliteit in het Curaçaose onderwijs zijn getoetst bij het onderwijsveld. Het onderzoek sluit zodoende aan bij de lokale (onderwijs)context en borgt dat stakeholders zoveel mogelijk zijn betrokken bij de inzichten en daarop gebaseerde aanbevelingen. De opgehaalde inzichten uit de conferentie, interviews en sessies zijn vervolgens getoetst aan de hand van wetenschappelijke literatuur en tijdens validatiegesprekken. Hiermee is voorkomen dat één specifiek perspectief de boventoon voert. Hieronder beschrijven we hoe en waarom we experts en belanghebbenden hebben betrokken in het onderzoek:

- **Startconferentie:** op 10 september 2024 is een conferentie georganiseerd door het ministerie van OWCS en het onderzoeksteam. Hiervoor zijn keynotesprekers uitgenodigd en breakoutssessies gehouden. De sprekers en thematiek van de breakoutssessies zijn zodanig geselecteerd dat zij aansloten op de onderzoeksvragen en de verschillende onderdelen van basiskwaliteit in het onderwijs. Tijdens de sessies zijn signalen opgehaald over de knel- en verbeterpunten ten aanzien van de basiskwaliteit van het onderwijs;
- **Interviews met experts:** er is gesproken met KPEK, SIGE, schoolbestuurders, zelfstandig onderzoekers en adviseurs en het ministerie van OWCS (Inspectie Onderwijs, beleid en UOW). Experts zijn geselecteerd op basis van hun kennis van en ervaring met het Curaçaose onderwijs;
- **Groepssessies op de University of Curaçao:** er zijn groepssessies gehouden met schoolbesturen, schoolleiders, leraren en ouders. Hiermee is een evenwichtig beeld opgehaald, doordat verschillende perspectieven aan bod kwamen. De knelpunten met betrekking tot de basiskwaliteit van het onderwijs in Curaçao zijn geïnventariseerd, handelingsperspectieven om deze knelpunten te adresseren zijn besproken en daarin is prioritering aangebracht.

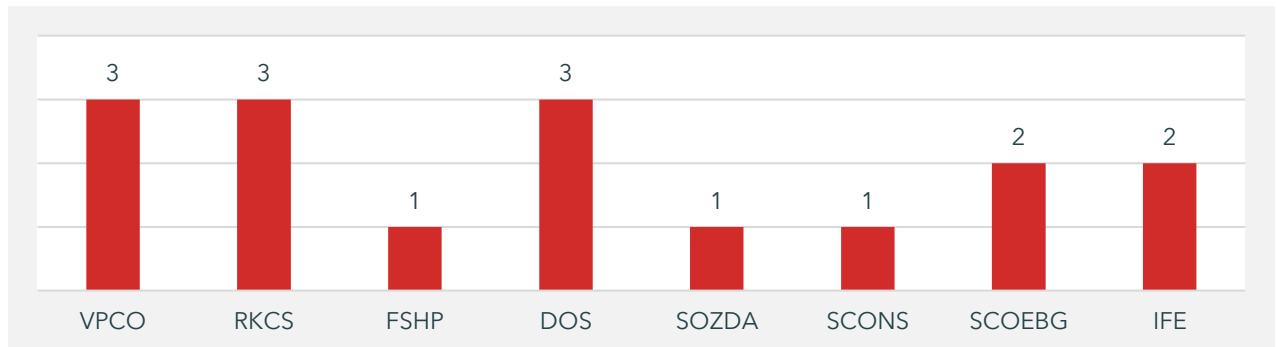
- *Sessie met schoolbestuurders en schoolleiders*

De groep aanwezige schoolbestuurders en schoolleiders (N = 16) tijdens de sessie op 7 november 2024 is representatief voor het onderwijsveld, omdat alle schoolbesturen in Curaçao zijn vertegenwoordigd. Figuur A.1 geeft een overzicht van het aantal aanwezige schoolbestuurders en schoolleiders per schoolbestuur. Tijdens deze sessie is informatie opgehaald over de knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen op de verschillende domeinen van basiskwaliteit. Een aantal inzichten is opgehaald



door middel van peilingen gedaan via Mentimeter. Daarnaast is een verslag van het gesprek bijgehouden door een notulist.

Figuur A.1 Alle schoolbesturen waren vertegenwoordigd bij de groepssessie



Bron: Groepssessies met schoolbesturen en schoolleiders (november 2024)

- Sessie met leraren*

Tijdens de sessie met leraren waren de drie grootste schoolbesturen (DOS, VPCO en RKCS) vertegenwoordigd. De sessie heeft een goed beeld gegeven van het perspectief van de leraar op de knelpunten van de basiskwaliteit en mogelijke oplossingsrichtingen. Door het relatief lage aantal leraren dat aanwezig was, zijn de uitkomsten niet representatief. Tijdens de sessies zijn korte peilingen gedaan via Mentimeter. Ook is een verslag van de sessie gemaakt door een notulist.
- Sessie met ouders*

Van de aanwezige ouders gingen nagenoeg alle jongste kinderen naar het FO en een enkeling naar het VO. De aanwezige ouders zijn daarmee niet representatief voor de hele populatie. Tegelijkertijd is een deel van de aanwezigen lid van de medezeggenschapsraad van de school van hun kind. Hierdoor konden zij een breder beeld schetsen van de knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen. Tijdens de sessie met ouders lag de nadruk op ervaringen van ouders (en hun kinderen) met de voor hen relevante aspecten van basiskwaliteit, variërend van de kwaliteit van leraren en het lesaanbod tot huiswerkbeleid en onderwijstijd. Tijdens de sessies zijn peilingen gedaan via Mentimeter. Ook is een verslag van de sessie gemaakt door een notulist.
- Validatiegesprekken:** Om de opgestelde knelpunten, handelingsperspectieven en het groeiplan te toetsen zijn gesprekken gevoerd met het ministerie van OWCS, Inspectie Onderwijs en het onderwijsveld. Deze gesprekken hebben bijgedragen aan het formuleren van maatregelen en instrumenten die relevant, uitvoerbaar en breed gedragen zijn.



# “De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

**SEO-rapport 2024-154**  
**ISBN 978-90-5220-484-0**

## **Informatie & Disclaimer**

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

## **Copyright © 2024 SEO Amsterdam.**

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit magazine te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via [secretariaat@seo.nl](mailto:secretariaat@seo.nl).

Roetersstraat 29  
1018 WB Amsterdam

**+31 20 399 1255**  
[secretariaat@seo.nl](mailto:secretariaat@seo.nl)  
[www.seo.nl](http://www.seo.nl)